

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR ANABİLİM DALI

TÜRK SİNEMASINDA AİLE KURUMUNUN
TEMSİLİ VE DÖNÜŞÜMÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dorukan ÇELİK
165120012

Danışman: Doç. Dr. Aybike SERTTAŞ

İstanbul, 2019

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MEDYA VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR ANABİLİM DALI

TÜRK SİNEMASINDA AİLE KURUMUNUN TEMSİLİ VE DÖNÜŞÜMÜ

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan: **Dorukan ÇELİK**

ÖZET

TÜRK SİNEMASINDA AİLE KURUMUNUN

TEMSİLİ VE DÖNÜŞÜMÜ

Dorukan ÇELİK

Yüksek Lisans Tezi, Medya ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Aybike SERTTAŞ

Temmuz, 2019 - 96 sayfa

Aile tarih boyunca Türk toplulukları için önemli bir konumda yer almış ve Türk ailesi belirli zaman dilimlerinde dönüşümler geçirerek bugünlere gelmiştir. Cumhuriyet'in ilanı Türk ailesinin modern bir aile yapısını kazanması hususunda önemli bir dönüm noktası olmuştur. Zira toplumun modernleşmesi adına atılan adımlar zaman içerisinde toplumda karşılık bulmuş ve çağdaş aile yapısına doğru dönüşümün olduğu görülmüştür. Söz konusu dönüşüm günümüzde halen devam etmektedir. Bu bağlamda sosyal bir kurum olan aile, Türk sinemasında da çeşitli nitelikleriyle temsil edilmektedir. Dolayısıyla hem bir sanat dalı hem de bir kitle iletişim aracı olarak sinemada Türk ailesinin nasıl temsil edildiği hususu önem kazanmaktadır. Zira sinema, kitleleri etkileme ve yönlendirme gücüne sahip bir araçtır. Sinema filmlerinin toplumları etkileme ve yönlendirme gücü doğal olarak özellikle yoğun izleyici sayılarına ulaşan filmlerle artmaktadır. Türk sinemasında izleyici sayılarının artışı hususunda da dönüm noktası olarak nitelendirilebilecek bir dönemin araştırma kapsamı içerisine alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda tezde temel olarak 1996-2000 yılları arasındaki dönemde vizyona girmiş, bir milyon ve üstü izleyici sayılarına ulaşan Türk filmlerinde, filmsel zaman göz önünde bulundurularak, Türk ailesinin sahip olduğu nitelikleriyle temsil edilip edilmediği sorusuna yanıt aranmıştır. Çalışmada öne sürülen temel varsayım ise, incelenen Türk filmlerinde Türk ailesinin sahip olduğu genel nitelikleriyle temsil edilebildiği, ancak filmlerde, ele alınan hikaye gereği bazı durum veya olayların Türk ailesiyle uyumsuzluk gösterebileceği yönünde olmuştur. Belirlenen filmler betimsel analiz yöntemiyle incelenerek çalışmanın temel sorusuna cevap aranmış ve tahlil edilen filmlerin tümünde filmsel zamana göre Türk ailesinin genel nitelikleriyle temsil edilebildiği sonucuna ulaşılmış, ancak analiz edilen

filmlerin birisinde temsili yapılan ailelerde Türk ailesiyle uyum göstermeyen bazı durumların olduğu neticesine varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Türk ailesi, Aile temsili, Eşkîya, Her Şey Çok Güzel Olacak, Propaganda

ABSTRACT

**REPRESENTATION AND TRANSFORMATION
OF THE FAMILY INSTITUTION IN TURKISH CINEMA**

Dorukan ÇELİK

Master Thesis, Institute of Social Sciences

Department of Media and Cultural Studies

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Aybike Serttaş

July, 2019 - 96 Pages

The family has taken an important place for the Turkish communities throughout history and the Turkish family has evolved over time in certain periods of time. The proclamation of the Republic has been an important turning point for the Turkish family to gain a modern family structure. Because the steps taken in the name of the modernization of the society have reciprocated from society in time and the transformation towards the modern family structure has been realized. The transformation still continues today. In this context, the family which is a social institution is represented in Turkish cinema with its various qualities. Therefore, it is important to understand how the Turkish family is represented in cinema as both a branch of art and a means of mass communication. Because cinema is a tool that has the power to influence and direct the masses. The ability of cinema films to influence and direct societies naturally increases with films that reach particularly large spectrum of audience numbers. It is necessity that such a period, which may be considered as a turning point in the increase of the number of spectators in Turkish cinema, should be within the scope of research. In this context, the main focus of the thesis is on 1996-2000. The Turkish films, which reached a million and more viewers in this period, were asked to answer the question of whether the Turkish family was represented by their characteristics by considering the filmic time. The basic assumption of the study is that the Turkish films are represented by the general characteristics of the Turkish family; however, it is evaluated that some of the situations or events may show incompatibility with the Turkish family due to the story in the movies. Determined films were analyzed by using descriptive analysis method and the basic question of the study was sought. It has been

concluded that all the films analyzed can be represented by the general characteristics of the Turkish family according to the filmic time. However, in one of the films analyzed, it was concluded that there were some cases that did not comply with the Turkish family.

Keywords: Turkish Family, Family Representation, The Bandit, Everything's Gonna Be Great, Propaganda

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

AİLE KAVRAMI VE SİNEMADA AİLE KURUMUNUN TEMSİLİ

1.1. Aile Kavramı	6
1.2. Ailenin Karakteristik Özellikleri.....	8
1.3. Ailenin İşlevleri	9
1.3.1. Biyolojik İşlev	9
1.3.1.1. Cinsel GÜdüyü Doyurma veya Cinsel Arzuların Tatmini ve Neslin Devamını Sağlama İşlevi	9
1.3.1.2. Koruyuculuk İşlevi	9
1.3.2. Psikolojik İşlev	10
1.3.2.1. Sıcak Yuva Oluşturma ve Duygusal Doyum Sağlama İşlevi ..	10
1.3.2.2. Sevgi İşlevi	10
1.3.2.3. Öz Saygıyı Geliştirme İşlevi.....	10
1.3.3. Toplumsal İşlev	11
1.3.3.1. Güvenlik İşlevi.....	11
1.3.3.2. Toplumsallaştırma (Sosyalleştirme) İşlevi	11
1.3.3.3. Bağlılık İhtiyacını Doyurma İşlevi	12
1.3.3.4. Sosyal Statü Sağlama İşlevi.....	12
1.3.3.5. Toplumsal Denetim İşlevi	13
1.3.3.6. Eş Seçme ve Yuva Kurma İşlevi	13
1.3.3.7. Tanıdık Çevre Edindirme İşlevi.....	14
1.3.3.8. Paylaşma İşlevi	14
1.3.3.9. Boş Zamanları Değerlendirme İşlevi.....	14
1.3.3.10. Siyasal İşlev	15
1.3.4. Eğitim İşlevi.....	15
1.3.4.1. Bir Üyesi Olan Bireyi Geliştirme İşlevi	16
1.3.4.2. Seçme ve Yöneltilme İşlevi	16
1.3.5. Kültürel İşlev	17
1.3.5.1. Milli Kültürü Yaşatma ve Kuşaktan Kuşağa Aktarma İşlevi ...	17
1.3.5.2. Dini İşlev	17
1.3.6. Ekonomik İşlev	18
1.3.6.1. İş Bulma, Meslek Sahibi Yapma İşlevi	18

1.4. Türk Sinemasında Aile Temsili	19
1.4.1. Ataerkil Yaklaşım ve Kadının Konumu	21

2. BÖLÜM

TÜRK AİLESİ

2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türk Ailesi	23
2.1.1. İslamiyet Öncesi Dönemde Türk Ailesi	24
2.1.2. İslamiyet'in Kabulü ve Türk Ailesi	28
2.2. Cumhuriyet Dönemi Türk Ailesi.....	30
2.2.1. Türkiye'deki Aile Türleri	31
2.2.1.1. Çekirdek Aile.....	32
2.2.1.2. Ataerkil Geniş Aile	35
2.2.1.3. Geçici Geniş Aile.....	36
2.2.1.4. Parçalanmış Aile.....	37
2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Türk Ailesinin Değişimine ve Dönüşümüne Etki Eden Ana Faktörler.....	38
2.2.2.1. Kadınlara Tanınan Haklar ve Kadınların Çalışma Hayatına Girmesi.....	38
2.2.2.2. Göç Ve Kentleşme	40
2.2.2.3. Kitle İletişim Araçları	45

3. BÖLÜM

YÖNTEM VE ANALİZ

3.1. Yöntem.....	49
3.2. Film Analizleri	52
3.2.1. Eşkıya Filmi.....	51
3.2.1.1. Filmin Künyesi	51
3.2.1.2. Filmin Öykü Özeti	51
3.2.1.3. Film Analizi	58
3.2.2. Her Şey Çok Güzel Olacak Filmi	60
3.2.2.1. Filmin Künyesi	60
3.2.2.2. Filmin Öykü Özeti	61
3.2.2.3. Film Analizi	68
3.2.3. Propaganda Filmi.....	71
3.2.3.1. Filmin Künyesi	71
3.2.3.2. Filmin Öykü Özeti	71
3.2.3.3. Film Analizi	77

SONUÇ	80
--------------------	-----------

KAYNAKÇA.....	86
----------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ	96
-----------------------	-----------

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Eşkıya Filminin Betimsel Analizi.....	58
Tablo 2: Her Şey Çok Güzel Olacak Filminin Betimsel Analizi.....	68
Tablo 3: Propaganda Filminin Betimsel Analizi.....	77

GİRİŞ

Aile kavramı tarih boyunca çeşitli evrelerden geçerek varlığını sürdürmüş bir olgudur. Pek çok düşünür aile kavramını farklı disiplinler çerçevesinde inceleyerek ona çeşitli tanımlamalar getirmiştir. Böylece aile kavramının evrensel bir olgu olduğu konusunda genel bir kanı oluşmuştur. Bu kavram gelinen noktada toplumsal yapının çekirdeğini oluşturan sosyal bir kurum olarak değerlendirilmektedir. Toplum ve aile kavramlarının oluşum, gelişim, değişim ve dönüşüm açısından birbirleri üzerinde etkili olmaları, bu iki kavramın ayrı ayrı ele alınamayacağını göstermektedir. Ontolojik olarak bakıldığında toplum aileyi içerisinde barındırmakta, aile toplumun bir parçası konumunda bulunmaktadır.

Aile tek şekli olmayan ve dolayısıyla farklı biçimlerde ortaya çıkabilen bir niteliğe sahiptir. Süreç içerisinde dünyada yaşanan gelişmeler aile kurumunun değişim geçirmesine neden olmuş, Türk ailesi de bu değişimleri yaşamıştır. Bu durum doğal olarak Türk sinemasını da etkilemiş, aile kurumu ve yaşadığı değişimler Türk filmlerinde yer bulmuştur. Filmden filme farklılıklar gösteren temsil ediliş biçimleri film yönetmenlerinin bakış açılarına göre anlam kazanmış ve aile kurumu birbirinden ayrı paradigmalara Türk filmlerinde temsil edilmiştir. Bu bağlamda aile kurumunun Türk sinemasındaki temsili, üzerinde durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmanın konusu Türk sinemasında aile kurumunun temsili ve dönüşümüdür. Ülkemizde geçmişten günümüze birçok film çekilmiş ve vizyona girmiştir. Ancak çeşitli nedenlerle yüksek derecede izleyici sayılarına ulaşamayan pek çok Türk filminin olduğu bilinmektedir. Dar bir kitleye hitap edebilen filmlerin de kitleler üzerinde etki gösterebilme potansiyeli doğal olarak azalmaktadır. Toplum üzerinde etkili olabilme potansiyeli fazla olan sinema filmlerinin yüksek oranda izleyici sayılarına ulaşabilen filmler olduğu dikkate alındığında, yüksek izleyici sayılarına ulaşmış filmlerin incelenmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Türk sinemasında 1990'lı yılların ortalarına doğru yerli filmlerin seyirci sayılarında bir düşüş yaşanmış, ancak 1990'ların ikinci yarısından itibaren bu sayılar yeniden artış göstermiştir (aktaran Sevinç, 2014: 103). 1990'larda gücünü yitirdiği düşünülen Türk sineması, *Eşkîya* (1996) filmiyle yeniden güç kazanmıştır (Sevinç, 2014: 97). Zira film, iki buçuk milyonun üzerine çıkan izleyici sayısı ile (aktaran Sevinç, 2014: 112) seyircileri sinema salonlarına çekmeyi başarmıştır. Bunun yanı sıra yine 1990'ların ikinci döneminde *Her Şey Çok Güzel Olacak* (1998) filmi ile *Propaganda* filmi (1999) bir milyon izleyici sayısının üzerine ulaşarak (aktaran Sevinç, 2014: 113) önemli bir başarı elde etmişlerdir. 1996-2000 yılları arasında bir milyon ve üstü izleyici rakamlarına ulaşabilen başka bir filme rastlanmamaktadır* (Box Office ; Sinematik Yeşilçam, 2015). Netice olarak 1990'lı yılların ikinci yarısı Türk sineması için bir dönüm noktası şeklinde nitelendirilebilir. Nitekim bu dönem 'Yeni Türk Sineması' olarak isimlendirilen sürecin başlangıç dönemi olarak gösterilmektedir.

“‘Yeni Türk Sineması’ genel anlamıyla, 90'ların ikinci yarısında başladığı kabul edilen, yeni genç bir yönetmen kuşağı tarafından oluşturulan, daha bireysel filmlerin yapıldığı, özel görüntü, ses efektleri, dinamik kamera gibi yeni biçimsel özelliklerin kullanılmaya başlandığı, kültür endüstrisinin televizyon, reklam, müzik gibi kollarından yararlanan ve kendi içinde popüler sinema ve sanat sineması ayrımını barındıran bir sinemadır” (Sevinç, 2014: 99).

Çalışmanın da, hem özel nitelikleriyle öne çıkan yeni sinema anlayışının başladığı kabul edilen dönem içerisinde ele alınması, hem de bu dönemde kitleleri yüksek oranda sinema salonlarına çekebilme başarısı gösteren filmleri kapsamı gerektiği kanısına varılmıştır. Ayrıca Türk sinemasında 2000 yılı sonrası başka bir döneme geçildiğinin kabul edildiği görülmekte (Kültür ve Turizm Bakanlığı) ve buradan hareketle 1996-2000 yılları arasındaki dönemin ele alınmasının isabetli olacağı düşünülmektedir.

* Y.N. 1996-2000 yılları arasında vizyona giren Türk filmlerinin resmi izleyici sayılarına ulaşabilmek amacıyla T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)'ne başvurulmuş, ancak T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı gerekli istatistik ve bilgilerin Genel Müdürlükte mevcut olmadığını bildirmiştir. Bunun üzerine internet kaynaklarından yararlanılmış ve 1996-2000 yılları arasında gösterime girmiş olup bir milyon ve üstü izleyici rakamlarına ulaşabilen *Eşkîya*, *Her Şey Çok Güzel Olacak* ve *Propaganda* adlı Türk filmleri dışında başka bir Türk filmine rastlanmamıştır.

Dolayısıyla bahsi geçen yıllar arasında gösterime girmiş ve dönemin koşullarında bir milyon gibi yüksek izleyici rakamlarının üzerine ulaşmış Türk filmleri araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırmada bir milyon izleyici sayısının yüksek bir seyirci rakamı olarak temel alınmasının nedeni; o dönemde çekilmiş diğer pek çok filmin bu izleyici sayısına ulaşamamasından kaynaklıdır. Bu bağlamda çalışmada, yukarıda isimleri belirtildiği gibi 1996-2000 yılları arasında vizyona girmiş bir milyon ve üstü izleyici sayılarına ulaşan *Eşkya* (1996), *Her Şey Çok Güzel Olacak* (1998) ve *Propaganda* (1999) adlı filmler analiz edilmektedir.

Aile olarak tanımlanan birçok topluluk gibi Türk ailesinin de içinde bulunduğu şartlara göre dönüşüm geçirmesi, ülkemizde çeşitli aile biçimlerini ortaya çıkarmıştır. Bu noktada Türk sinemasının kitlelere, toplumun temel yapı taşını oluşturan aile kurumunu doğru bir şekilde yansıtıp yansıtmadığı kaygısı doğmaktadır. Dolayısıyla 1996-2000 yılları arasında vizyona giren, bir milyon ve üstü izleyici sayısına ulaşmış Türk filmlerinde, filmsel zaman gözetilerek Türk aile kurumunun sahip olduğu nitelikleriyle temsil edilip edilmediği, çalışmanın temel araştırma sorusunu oluşturmaktadır. Çalışmanın temel varsayımı ise, incelenen filmlerde Türk ailesinin genel özellikleriyle filmsel zamana uygun biçimde beyaz perdeye yansıtılabildiği, ancak anlatılan hikaye gereği Türk ailesiyle uyuşmayan bazı durum veya olayların görülebileceği yönündedir. Bu doğrultuda filmler betimsel analiz yöntemiyle tahlil edilerek, türetilen alt sorular bağlamında incelenmektedir.

Aile kurumunda modern bir dönüşümün sağlanabilmesi, bireylerin içerisinde bulundukları toplumda var olan aileleri doğru tanınmasıyla yakından ilgilidir. Kitlelerin ailenin dönüşümüyle ilgili çağdaş adımlar atabilmeleri için, içerisinde yaşadıkları toplumun sahip olduğu aile yapılarını tanımaları gerekmektedir. Bu bağlamda bireylerin, yaşadıkları toplumdaki aile yapılarını tanımaları ve aile kurumuna zarar veren ya da fayda sağlayan çeşitli etkileri görmeleri noktasında sinema filmlerinin rolü büyüktür. Zira sinema, kitleleri kolaylıkla etkisi altına alabilen bir sanat dalıdır. Sinema filmleri toplumsal algıları derinden etkileyebilmekte ve değiştirebilmektedir. Bireyler sinema filmlerinin etkisiyle yaşam tarzlarını belirleyebilmekte ve bu da toplumsal yaşam üzerinde olumlu veya olumsuz kritik sonuçlar doğurabilmektedir.

Filmlerde bir toplumda var olan aile kurumunun artı-eksi yanlarıyla doğru ve etkileyici biçimde gösterilmesi, o toplumun aile kurumu hakkındaki farkındalığını artırabilmektedir. Bir kitle iletişim aracı olarak sinemanın toplumlar üzerindeki etkisi ve toplumların yapısında aile faktörünün rolü göz önüne alındığında Türk sinemasında, geniş izleyici kitlelerine ulaşan filmlerde yapılan Türk ailesinin temsili ile Türk aile kurumu arasındaki ilişkinin irdelenmesi çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Bilimsel literatür taraması yapıldığında Türk sineması ekseninde konu olarak özellikle kadın temsili sıklıkla ele alındığı görülmektedir. Bununla birlikte kadın temsili üzerinden yapılan araştırmalardan daha az olmak kaydıyla, erkek temsili ve aile temsili temel alan çalışmalara da rastlanmaktadır. Örneğin; Kaplan 1960'lı yıllardaki Türk sinemasında yansıtılan aile kurumunu (Kaplan, 2004), Yeşildal 1960'lı yılların Türk sinemasında toplumsal gerçekçi yaklaşımlarla vurgulanan aile ideolojisini (Yeşildal, 2010), Yağbasan ve Ateş 1980 yılı öncesi ile 2000 yılı sonrası Türk sinemasında yapılan aile temsillerini (Yağbasan ve Ateş, 2018) ele almışlardır. Sinemada, aile kurumundan bağımsız tutulamayan kadın ve erkek temsillerini konu alan araştırmalar yapılmış olsa da, araştırmaların aile olgusu temeline oturtularak yapılması, filmlerde yapılan aile temsilleri hakkında daha farklı ve geniş bir bakış açısı kazandıracaktır. Aile kurumunun toplum için arz ettiği önem dikkate alındığında, sinemada aile temsili konu alan bilimsel araştırmaların yeterli sayıda olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu tez çalışmasıyla toplum ve aile kavramlarından yola çıkılarak Türk sinemasında aile kurumunun temsiline ilişkin değerlendirmelerde bulunmak ve bu bağlamda bilimsel literatüre katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Sinema filmleri, içeriklerinde kendilerine has öyküler barındırmaktadırlar. Bir filmin içeriğinde, anlatılmak istenen öykü gereği herhangi bir aile temsiline rastlanmayabilir. Bir sinema filmi üzerinden aile temsili incelenmesi için o filmin içerisinde aile olgusu kapsamında değerlendirilebilecek toplulukların bulunması gerekmektedir. Araştırma konusunun Türk sinemasındaki Türk ailesi temsilleri temelinde belirlenmesi, çalışmada ele alınan Türk filmlerinin, içeriklerinde hem aile olgusunu barındırmaları, hem de bu filmlerdeki ailelerin Türk aileleri olarak seyirciye sunulması gerekliliğini doğurmaktadır. Nitekim belirlenen filmler izlenme

oranlarının yüksekliği dikkate alınarak seçilmiş olsa da, seçilen filmlerin tümünde Türk ailesi olarak izleyiciye sunulan toplulukların olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ele alınan filmlerdeki aile temsillerinin Türk ailesinin özellikleriyle temsil edilip edilmediği hususunda bir değerlendirme yapılabilmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca analiz edilen eserlerde filmsel zaman Cumhuriyet'in ilanından sonraki tarihleri göstermektedir. Bu nedenle filmlerde temsil edilen Türk aileleri Cumhuriyet dönemi Türk ailesinin nitelikleri üzerinden bir değerlendirme yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde aile kavramının tanımlamalarına, karakteristik özelliklerine, işlevlerine yer verilmiş olup, Türk sinemasında aile kurumunun temsili genel olarak ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Cumhuriyet ncesi Türk ailesine genel hatlarıyla değinilerek, Cumhuriyet dönemi Türk ailesi üzerinde yoğunlaşılmıştır. Çalışmanın nc bölümünde, belirlenen filmler ayrı ayrı incelenmiş, filmlerin betimsel analizleri yapılarak, filmlerde temsil edilen Türk aile biçimlerinin sinema izleyicilerine nasıl yansıtıldığı irdelenmiştir. Sonuç kısmında ise, söz konusu filmler temel araştırma sorusu çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1. BÖLÜM

AİLE KAVRAMI VE SİNEMADA AİLE KURUMUNUN TEMSİLİ

Aile kavramına ilişkin geçmişten günümüze farklı tanımlamalar yapılmıştır. Kavram, özü gereği toplumdan bağımsız olarak düşünülemeyecek olması nedeniyle farklı yaklaşımlarla ele alınarak birbirinden ayrı tariflerle ifade edilmiştir. Aile kavramının anlaşılabilmesi ve toplum yapıları hakkında doğru tespitler yapılabilmesi için aile olgusunun ne anlam ifade ettiği hususu üzerinde durulması gerekmektedir. Bununla birlikte aile, sosyal bir örgüt olarak çeşitli karakteristik özellikleriyle de diğer birçok sosyal yapıdan ayrılmakta (Gökçe, 1990: 207) ve sahip olduğu çeşitli işlevleriyle de toplumsal anlamda önemli bir konumda bulunmaktadır. Nitekim *“pek çok sosyolog ve sosyal düşünür her çağda ailenin sosyal fonksiyonları üzerinde durmuşlar ve onu toplumun önemli kurumlarından biri olarak görmüşlerdir”* (Seyrek, 2018: 9). Dolayısıyla bu bölümde öncelikle aile kavramının ve aile ile toplum arasındaki yakın ilişkinin yeterli derecede anlaşılabilmesi adına bahsi geçen hususlar ayrı ayrı ele alınmaktadır. Ardından Türk sinemasında aile temsiline genel olarak öne çıkan nitelikleriyle değinilmektedir. Böylelikle daha önceki dönemlerde Türk filmlerinde yansıtılan ailelerin nasıl temsil edildiğine dair başlıca bilgiler verilmektedir.

1.1. Aile Kavramı

“Aile hakkında yapılmış her tanım onu değişik bir kategori içine yerleştirmiştir” (Gökçe, 1990: 205). Bu durum düşünürlerin aile olgusunu farklı bakış açılarıyla değerlendirmesinden kaynaklıdır. *“Örnek olarak verilecek tanımlardan her biri aileyi sosyal hayatın ana şekillerinden biri olarak kabul etmekle beraber onu sosyal bir grup, sosyal bir birlik, sosyal bir örgüt, bir topluluk, sosyal bir kurum ve hatta sosyal bir yapı şekli olarak ayrı kalıplar içinde değerlendirmektedir”* (Gökçe, 1990: 205-206).

Aile kavramıyla ilgili genel olarak geçerliliği kabul edilmiş bazı değerlendirmeleri incelemek, kavram hakkında fikir sahibi olunması bakımından bir zorunluluktur.

Bir tanıma göre, *“aile, akraba bağlantılarıyla doğrudan doğruya bağlanan, yetişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğunu üstlendiği bir insanlar topluluğudur”* (Giddens, 2008: 246). Yani ailede ana–babalar dünyaya getirdikleri bireyler üzerinde sorumluluk sahibidirler. Ayrıca karı-kocalar, doğum yoluyla çocuk edinebildikleri gibi, evlatlık alarak da çocuk edinebilmektedirler (Canatan, 2011: 60). Başka bir bakış açısına göre; *“aile kurumu, cinsel ilişkileri ve çocukların doğumunu düzenleyen, standartlaştıran bir sistemdir”* (Fichter, 2012: 146) Yani *“...temel olarak biyolojik boyutu baskın olan bir toplumsal birimdir”* (Topses ve Topses, 2014: 135). *“Malcver ve Page’e göre aile; seks ilişkilerine dayalı, çocuk sahibi olma ve bu çocukları yetiştirme özellikleri gösteren bir gruptur”* (aktaran Gökçe, 1990: 206). Diğer bir tanımlamada *“aile, yetişkin üyelerin çocukları yetiştirmekten sorumlu oldukları, sosyo-ekonomik bir birim oluşturan, kan bağı, evlilik ya da nüfusuna geçirme yoluyla birbirine bağlı bireylerden oluşan bir grup”* (Giddens ve Sutton, 2014: 233) olarak değerlendirilmektedir. *“Sumner ve Keller’e göre de aile, en az iki neslin bir arada bulunduğu kan bağıyla karakterize edilen küçük bir sosyal örgüttür”* (aktaran Gökçe, 1990: 206). Winch’in bakış açısına göre ise *“...aile, neslin devamı fonksiyonu çevresinde oluşmuş temel bir toplumsal yapıdır”* (aktaran Gökçe, 1990: 206). Nimkoff’un aile kavramı ile ilgili tanımına bakıldığında da; *“...karı-koca-çocuklardan veya sadece karı-kocadan kurulu, az veya çok devamlılık gösteren bir birlik”* (aktaran Gökçe, 1990: 206) tarifi karşımıza çıkmaktadır.

Görüldüğü üzere aile kavramına ayrı perspektiflerden bakılarak farklı tanımlamalar getirilmiştir. Aile kavramıyla ilgili bu tanımların yanında daha birçok tanım mevcuttur. Dünyada birbirinden farklı pek çok aile tipine rastlandığından, bu olgunun evrensel bir tanımının yapılması güç olmak üzere farklı aile tiplerini göz ardı ederek yapılacak aile tanımlamaları, etnosentrik olmanın ötesine geçemeyecektir (Canatan, 2011: 60). Bununla birlikte her topluluğun aile olarak isimlendirilemeyeceği de bilinmelidir. Bir zümrenin aile olarak adlandırılabilmesi için, o zümrede şu iki şartın bulunması gerekmektedir: *“aile zümresine giren insanlar arasında gerçek veya uyuşma kandaşlık bağı”* ve *“ailenin bağlı olduğu cemiyet tarafından kendisine verilen hukuk düzeni”* (Ülken, 1990: 27). Nitekim aileyi oluşturan bireylerin birbirleri arasındaki

bağlar; evlilik, kan ve evlat edinme yollarıyla kurulmaktadır (Şahinkaya, 1990: 37).

Aile ve toplum kavramlarını birbirlerinden ayrı biçimde düşünmek doğru bir yaklaşım şekli olmayacaktır. Zira toplum ile aile kavramları birbirleriyle yakından ilişkili ve iç içe geçmiş kavramlardır. *“Toplum, insanlardan meydana gelir. İnsanlar ise aileler halinde yaşamaktadır. Bu yönüyle aile, toplumun temelidir”* (Doğan, 2009: 1). Dolayısıyla aile, toplum üzerinde oldukça etkili olan sosyal bir kurumdur. Oluşturulan aileler toplumun dinamiklerini etkilediği gibi, toplumda meydana gelen değişimler de yeni oluşacak ailelerin üzerinde etkili olmaktadır. Sürekli olarak yeni aileler kurulmakta ve kurulan yeni aileler topluma katılarak toplumsallaşma sürecini etkileyen en büyük faktör konumuna gelmektedir. Ailenin topluma yaptığı etki ve toplumun yeni kurulan aile üzerinde etkili olması, ailenin toplumdan bağımsız olarak düşünülmemeyeceğini göstermektedir.

1.2. Ailenin Karakteristik Özellikleri

Aile kurumunun kendisini farklı kılan çeşitli özellikleri bulunmaktadır. Malcver ve Page, aileyi diğer sosyal yapılardan ayıran karakteristik özellikleri sekiz ana gruba ayırarak belirlemiş ve tek tek ele alarak açıklamışlardır: Aile diğer sosyal yapılara kıyasla evrensel bir nitelik taşımakta, aile duygusal bir temele dayanmış olmakta, aile çocuğun kişilik yapısını şekillendirmekte, özellikle modern toplumlarda görülen akraba gruplarından tamamen ayrılmış olan küçük aile biyolojik olarak sınırlı bir büyüklükte bulunmakta, aile sosyal yapı içerisinde çekirdeklik özelliği taşımakta, aile üyeleri sorumluluk sahibi olmakta ve erkek ile kadının çocuklar üzerindeki görevleri bu sorumluluğu artırmakta, aile sosyal kurallarla çevrili olmakta ve bu bağlamda belirlenmiş kurallar ekseninde yapılan hukuki anlaşmayla (evlilik) biçimlenmekte, aile devamlılık göstermekte ve diğer örgütlerle kıyaslandığında en geçici ve değişken bir kurum konumunda bulunmaktadır (Gökçe, 1990: 208-209).

1.3. Ailenin İşlevleri

Ailenin işlevleri, bu konuda araştırmalar yapmış bilim adamlarının görüşleri çerçevesinde yapısal-fonksiyonel bir yaklaşımla tespit edilen altı ana başlık ekseninde açıklanabilmektedir* (Kır, 2011: 385).

1.3.1. Biyolojik İşlev

1.3.1.1. Cinsel Güdüyü Doyurma veya Cinsel Arzuların Tatmini ve Neslin Devamını Sağlama İşlevi

İnsan, tamamlanması gereken, diğer insanların yardımıyla gelişimini sağlayabilen bir yapıya sahip olmak üzere, erkek ile kadının, yaradılışları gereği birbirlerini tamamlayıcı varlıklar olduğu bilinmektedir (Saran, b.t.: 135). Cinsel arzuların tatmini de iki cinsin birbirini tamamlamasında en önemli unsurlardan bir tanesidir (Saran, b.t.: 136). Bu bağlamda “*aileyi teşkil eden fertlerden en az bir çift arasında toplumun onayladığı seks ilişkisi*” (Saran, b.t.: 135) ailenin en önemli işlevlerinden biridir. Çiftlerin, toplumun kabullendiği cinsel ilişkilerini aile kurumu içinde düzenlemeleri, ailenin cinsellik bağlamında tamamlayıcı rolünü ortaya koymaktadır. Biyolojik fonksiyonuyla aile, üremeyi temin etmiş olmakta (Saran, b.t.: 136), böylelikle neslin devamını sağlayarak nüfusun kaynağını oluşturmakta ve eşlerin cinsel ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Kır, 2011: 385). Bunlara ek olarak unutulmaması gereken bir diğer husus; karı-kocaların çeşitli nedenlerle çocuk dünyaya getirememeleri halinde evlat edinerek de çocuk sahibi olabildikleridir.

1.3.1.2. Koruyuculuk İşlevi

Ailenin koruyuculuk işlevi, biyolojik fonksiyonunun bir parçasıdır. Aile, biyolojik işlevi sayesinde varlığını koruyarak neslin devamını sağlamakta ve aile, üyesini maddi ve manevi olmak üzere aile dışından gelebilecek tüm olası zararlara karşı da korumakla yükümlüdür (Gökçe, 1990: 218). Bunun yanında özel olarak çocuğun korunması da ailenin sorumluluğundadır. Aile tarafından dünyaya getirilen çocuk, bağlı bulunduğu ailenin güvencesi altındadır.

* Ailenin işlevleri ile ilgili tasnif İbrahim Kır'ın atıfta bulunulan çalışmasından alınmıştır. Ancak ana başlıklar ve alt başlıklar aynen alınmasına karşın içerik geliştirilmiştir.

“Geleneksel toplumlarda çocuğun bakımı ve korunması küçük yaşta olduğu gibi büyüdükten sonra da aileye aittir. Ancak bugün bu görevin; sağlık, işsizlik, ihtiyarların bakımı ve tüm toplumsal güvenlik gibi önemli bir kısmını devlet üstlenmiştir” (Kır, 2011: 386).

1.3.2. Psikolojik İşlev

1.3.2.1. Sıcak Yuva Oluşturma ve Duygusal Doyum Sağlama İşlevi

Aile üyeleri duygusal olarak etkileşim içindedirler. Duygusal bağlılıklar ailenin tüm bireyleri için geçerlidir. Birey, aile ortamında gördüğü dirlikli ortam sayesinde duygusal doyumunu sağlayabilir. Bunun da, bireyin toplumsal ilişkilerine olumlu yansması olacaktır. Bireylerin birbirlerine karşı duydukları sevgi ve birbirlerine güven hissetmeleriyle birlikte aile, diğer fonksiyonlarını yerine getirebilmek için gerekli altyapıyı kendi içinde sağlamış olur (Gökçe, 1990: 218). Aile, bireyler arasında oluşan güçlü duygusal bağlar sayesinde bir bütün olmaktadır.

1.3.2.2. Sevgi İşlevi

Duygusal bağların temelinde esasen sevgi yatmaktadır. Duygusal bağların aileyi bir arada tuttuğu düşünüldüğünde aile bireyleri arasındaki sevgi alışverişlerinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle aile üyelerinin her biri en başta sevgi bağlarıyla birbirlerine tutunmaları gerekir. Eğer aile üyeleri arasındaki sevgi duygusu güçlü değil ise, ailenin diğer işlevlerini yerine getirmesi oldukça zorlaşacaktır. Aile üyeleri arasındaki sevgi alışverişi ne kadar kuvvetli olursa, aile de diğer görevlerini yerine getirebilmek açısından o kadar güç kazanacaktır. Ailenin çeşitli işlevleri toplumsal süreç içerisinde yaşanan sosyal değişimler nedeniyle değişim geçirirse de, ailenin sevgi işlevinin doğal ve kalıcı olma nitelikleriyle varlığını sürdürmesi, ailenin değerini yükseltmektedir (Kır, 2011: 388).

1.3.2.3. Öz Saygı Geliştirme İşlevi

Öz saygıdan anlaşılması gereken, çocuğun kendisine duyduğu güven (Kır, 2011: 388) olabileceği gibi, tüm aile bireylerinin özgüveni olarak da ele alınabilir.

Çocuk, bağlı bulunduğu ailesi sayesinde kendisine duyması gereken güveni kazanmaktadır. Ana-baba, çocuğuna değer vererek çocuğun kendi değerini kavramasını sağlamakta ve böylelikle özgüveni gelişen çocuk, birey olarak buna göre toplumda kendisine bir yer edinmektedir.

Özgüvenin gelişmesi hususu yetişkin bireyler için de geçerlidir. Bireyin bağlı bulunduğu ailesinden göreceği değer ve destek kişinin özgüvenini artırabilmekte ve böylelikle birey kendisine duyduğu saygıyla yaşam kalitesini yükseltebilmektedir.

1.3.3. Toplumsal İşlev

Birey özgün nitelikleriyle toplum içinde bir konuma yerleşmektedir. Birey kendisini özel kılan kişilik özellikleriyle öne çıkabilmesi için başka bireylerle iletişim halinde olmalıdır.

Her bireyin toplum içinde bir statüsü ve rolü bulunmakta, birey toplumdaki diğer bireylerle sosyal ilişkiler kurarak esas kişiliğini oluşturmakta (Kır, 2011: 388) ve bireye bunun için gerekli ortamı en iyi şekilde sağlayacak olan da bağlı bulunduğu ailesi olmaktadır (aktaran Kır, 2011: 388).

1.3.3.1. Güvenlik İşlevi

İnsanlar yaşamlarında kendilerini güvende hissedebilecekleri bir ortama ihtiyaç duyarlar. Bireyin bu ihtiyacı bağlı bulunduğu ailesi tarafından karşılanır. Aile, üyesinin sosyal güvenliğini sağlayabilmekte (Kır, 2011: 388) ve birey, ait olduğu ailenin kendisine sağladığı güvenle yaşamını sürdürerek toplum içinde var olmaktadır.

1.3.3.2. Toplumsallaştırma (Sosyalleştirme) İşlevi

“İnsanın duygusal ve akli donanımı, onu diğer varlıklardan ne kadar farklılaştırıyorsa, toplumsallığı da, yani toplumsal hayat içinde kendini var kılma biçimleri de, onu diğer varlıklardan farklı kılan en önemli özelliklerden biridir” (Çağan, 2011: 83).

Toplumsallaşma bir süreç içerisinde olmaktadır. Yani *“Sosyalleşme süreci bir sosyal olgu olarak ferdin doğuştan itibaren toplum üyeliğini kazanmasında geçirdiği safhaların tümüne verilen addır”* (aktaran Kır, 2011:

389). “*Toplumsallaşma sürecinin, her toplumda belirli araçları vardır. Bunların başında da aile kurumunun geldiği*” (Bozkurt, 2018: 127) ve toplumsallığın ilk olarak gerçekleştiği yerin de aile olduğu görülmektedir (Çağan, 2011: 83).

Ailenin toplumsallaştırma işlevi ailenin her bireyi için geçerli olabilen bir süreç olarak görülmelidir. Zira asosyal olarak yaşamını sürdüren, toplumla yeteri kadar bütünleşememiş bireyler yeni bir aile kurduklarında sosyalleşme açısından olumlu anlamda gelişme gösterebilirler. Yani birey, ailesi aracılığıyla bir yetişkin olarak asosyallığından kurtulabilir. Dolayısıyla aile, salt çocuk için değil, yetişkin bireyler için de toplumsallaştırma görevini üstlenebilir.

1.3.3.3. Bağlılık İhtiyacını Doyurma İşlevi

İnsanların tatmin etmeleri gereken en önemli gereksinimleri arasında ait olma duygusu bulunmaktadır (Kır, 2011: 390). Aidiyet, sözlük anlamı olarak ‘ilişkinlik’ ve ‘ilgi’ (TDK) kavramlarını ifade etmektedir.

“*İlişkilendirmenin yönü herhangi bir nesneye, insana, topluluğa, etnik gruba ya da sosyal bir kategoriye olabilir*” (Alptekin, 2011: 20). Aile kurumu da kendisine has nitelikleriyle, üyesi olan bireye aidiyet duygusunu vererek bireyin bağlılık ihtiyacını doyurabilmektedir.

Birey aile dışındaki çeşitli yerlerden de (kulüp, parti, dernek vb.) bu ihtiyacını karşılayabilir, ancak bireyin, kendisini ait hissedebileceği, bu duyguyu en yüksek seviyede ve en doyurucu biçimde yaşadığı yer bağlı bulunduğu ailesidir (Kır, 2011: 390).

1.3.3.4. Sosyal Statü Sağlama İşlevi

Birey bağlı bulunduğu ailesiyle belirli bir konuma sahip olmakta ve bu konuma göre değer görmektedir (Doğan, 2009: 4). Aile kişiye doğuştan bir statü sağlamakta, fakat bireyin statüsü, bağlı bulunduğu ailenin sosyal ve kültürel yapısından, eğitim seviyesinden, ekonomik gücünden etkilenmekte (Kır, 2011: 391), bireyin toplum içindeki konumu, ailenin bu niteliklerine göre değişkenlik göstermektedir. Yani bireyin toplum içindeki statüsünün belirlenmesinde kişinin ailesi etkili olmaktadır (Gökçe, 1990: 218).

Kişinin sosyalleşme süreci ile toplum içinde prestijinin sağlanması hususu birbiriyle ilişkilidir (Gökçe, 1990: 218). Sosyalleşme sürecinde ailesinden temel yaşam bilgilerini alan çocuk, aynı zamanda içinde yaşamış olduğu toplumun kendisine özgü özelliklerini kavramaktadır (Gökçe, 1990: 218). Bu süreç de bireyin sosyal statüsünün belirlenmesinde önem teşkil etmektedir.

1.3.3.5. Toplumsal Denetim İşlevi

Toplum değerlerinin ve normlarının yaptırım güçleriyle toplumun düzenini sağlamaları, ‘toplumsal denetim’ kavramını ifade etmektedir (aktaran Kır, 2011: 391). Toplum, aileyi denetleyici konumda bulunmakta ve fakat söz konusu birey olduğunda birey üzerindeki denetleyici görev aile tarafından üstlenilmelidir (Aslan, 2002: 32).

Ailenin toplumsal denetim işlevi, yetişkin aile bireylerinin çocuğu üzerinde üstlendiği denetim görevi olarak algılanabileceği gibi, ailenin çocuk dışındaki herhangi bir üyesi için de algılanabilir. Yani yetişkin bireyler de birbirleri üzerinde denetim görevi üstlenebilirler.

Toplumsal denetim bireyin özgür iradesini kısıtlama amacı taşımamalıdır. Dolayısıyla toplumsal denetim birey üzerinde baskı unsuru olarak algılanmamalı ve bu şekilde uygulanmamalıdır. Bu işlev, esasında, bireyin özgür iradesiyle yaşamını sürdürürken toplum değerlerine saygı duymasının sağlanması anlamına gelmektedir.

1.3.3.6. Eş Seçme ve Yuva Kurma İşlevi

Bir aile içinde büyüyen çocuk, tıpkı ana-babası gibi belirli yaşlara geldiği zaman bir yuva kurmak ister. Bu noktada aile, çocuğa, onun eş seçiminde ve yuva kurmasında yardımcı olmak için sorumluluk alır (Kır, 2011: 392). Ana-babalar ve ailenin diğer yetişkin üyeleri kendi ailesini kuracak olan yetişkin bireye eş seçiminde tavsiyelerde bulunup, onu yönlendirebilirler. Bireye manevi olarak bu şekilde destek verebilecek olan ailenin yetişkin üyeleri, maddi anlamda ise, kendi yuvasını kurmak isteyen bireyin aile kurma aşamasındaki ekonomik ihtiyaçlarına destek sağlayarak ona yardımcı olabilirler. Ayrıca

ailenin bu işlevinin ne kadar etkin olduğu, ailenin ekonomik gücüne ve normlarına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

1.3.3.7. Tanıdık Çevre Edindirme İşlevi

Çocuk dünyaya geldiğinde, üyesi olduğu ailenin çevresini (akraba, arkadaş vb.) doğal olarak edinmiş olmakta ve aile yeni kişilerle de tanışarak bireyin çevresinin genişlemesini sağlamaktadır (Kır, 2011: 392). Bireyin çevresinin ilk olarak bağlı bulunduğu ailesinin ortamı olması, ailenin biyolojik işlevinin veya küçük yaştaki bir çocuğu evlat edinebilmesinin doğal sonucudur. Ayrıca bireyin yaşı ilerledikten sonra da, ailenin ona tanıdık çevre edindirme işlevinin sürebilmesi, bu işlevin devamlılık kazanmasına olanak yaratmaktadır.

Tanıdık çevre edindirme işlevi diğer aile bireyleri için de geçerlidir. Eşlerin kendi ana-baba ailelerinin veya kendi arkadaşlarının birbirlerinin çevresi haline gelmesi buna bir örnek teşkil etmektedir.

1.3.3.8. Paylaşma İşlevi

Aile üyeleri birbirleriyle sürekli paylaşım halinde olmak durumundadırlar. Böylelikle bireyler birbirlerinden destek görürler ve bu destek bireylere yaşamlarında bir güç katmaktadır. Birey kötü hadiseler ile muhatap kaldığında, yanında, paylaşmak istediği hususu paylaşabileceği bir ailesi olduğunu bilmekte ve hayatında yaşadığı mutluluk verici gelişmeleri de ailesiyle paylaşabilmektedir. Bazen toplumsal normlardan kaynaklı olarak her bireyin her durumu ailesinin her ferdiyle paylaşmadığı zamanlar yaşanabilir. Ancak yine de aile, bireylerin aralarında kuracakları kuvvetli bağlar ile insanların birbirleri arasındaki paylaşım ihtiyacına karşılık veren bir kurumdur.

1.3.3.9. Boş Zamanları Değerlendirme İşlevi

“‘Boş zaman’ kavramı modern toplumlara özgü bir kavramdır” (Çağan, 2011: 88). Bu işlev, bireyin kendisine vakit ayırabildiği zamanlarda aktif rol oynamaktadır. Birey boş zamanlarını bağlı bulunduğu ailenin üyeleriyle geçirebilme olanağına sahiptir.

1.3.3.10. Siyasal İşlev

Siyaset, “devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış” (TDK) anlamına gelmektedir. Başka bir ifade şekliyle; “...toplumları yönetme sanatı ve işi...” (Kır, 2011: 394) olarak da tanımlanabilir. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere siyaset, toplumu yakından ilgilendiren bir olguyu ifade etmektedir.

Aile bireylerinin kendisine özgü politik görüşleri olabilir. Bu bağlamda aile üyeleri birbirlerinin siyasal görüşlerini etkileyebilmektedirler. Kişi, ailesinin benimsediği fikirler eşliğinde kendisine göre bir bakış açısına sahip olmaktadır. Ailenin, bireyi ne kadar yönlendirebileceği kişinin kendisine bağlı olmakla birlikte, ailenin bu konuda birey üzerindeki etkisi oldukça fazla olabilmektedir.

1.3.4. Eğitim İşlevi

Bir çocuk, dünyaya geldiği ilk andan itibaren eğitilme ihtiyacı içerisinde. “Çocuk yemeyi, içmeyi, oturmayı, kalkmayı, toplumu düzenleyen temel değerleri, normları ve bütün insani nitelikleri ilk defa ailede öğrenir” (Kır, 2011: 395). Eğitim çocuğa ilk olarak ailede verildiği için, ailenin çocuğuna verdiği eğitim önem teşkil etmektedir. Aileden alınan eğitim, çocuğun yaşamına ilerleyen dönemlerde de büyük ölçüde etki etmekte ve çocuk, ailesinden aldığı eğitimle yaşamını biçimlendirmeye çalışmaktadır. Ailenin, çocuğuna verdiği eğitim sadece temel eğitimle sınırlı kalmamakta, aile çocuğun ileri yaşlarında da ona eğitim vermeye devam edebilmektedir.

Geçimini avcılık ve toplayıcılıkla sağlayan ilkel toplumlar incelendiğinde; o toplumlarda çocuğa verilmesi gereken eğitimin ailenin sorumluluğunda olduğu görülmekte, ancak sanayileşmeyle birlikte bireylerin, mesleklerinde uzmanlaşmaları beklendiğinden, ailenin, çocuğun eğitim ihtiyacını yeterli derecede karşılayamama durumuna gelmesi nedeniyle devlet, eğitim kurumları ile çocuğun eğitim sorumluluğunu önemli derecede üstlenmiştir (Kır, 2011: 394). Fakat bu durum, ailenin, çocuğun eğitimine hiç karışmayacak olması veya karışmadığı anlamına gelmemektedir. Daha doğru bir biçimde ifade edilecek olur ise; “çocuğun eğitimini aile ile eğitim kurumları iş birliği içinde sürdürmektedir” (aktaran Kır, 2011: 394).

1.3.4.1. Bir Üyesi Olan Bireyi Geliştirme İşlevi

“İnsan yavrusu, içinde yaşadığı toplumda mevcut bilgiyi, mahareti öğrenmek zorunda olup, doğuştan gelen bazı dürtüleri disiplin altına alan kuralları ve değer yargılarını da öğrenip benimseyerek toplumun bir ferdi haline gelecek davranışlarını ve hareketlerini kendisinden beklenen şekilde yapacaktır” (Saran, b.t.: 136).

Toplumsal kuralları ve değer yargılarını çocuğa ilk olarak öğreten çocuğun ailesidir. Dolayısıyla çocuk ailesinden öğrendikleriyle kendisini geliştirmektedir. Aile, çocuğu birçok konuda geliştirmekle görevli olan bir kurumdur. *“Aile verdiği temel eğitimle bireyi, zihinsel, bedensel ve duygusal yönden geliştirmektedir”* (Kır, 2011: 395). Çocuk, ailesinden öğrendikleri sayesinde kişiliğinin oluşumunda ve gelişiminde kazanımlar sağlamaktadır. Birey, ailesinden aldığı temel eğitimler ile kendisini geliştirdiğinden, ailenin, yetiştirmekte olduğu bireye vermesi gereken temel eğitimleri doğru biçimde verme zorunluluğu önem taşımaktadır.

1.3.4.2. Seçme ve Yönelme İşlevi

Her insanın kendisine özgü kabiliyetleri vardır. Aile, üyelerini, onların hangi alan veya alanlarda yeteneği olduğunu keşfederek, onları o alana yönlendirmekle görevlidirler (Kır, 2011: 396). Ayrıca belirtilmesi gereken bir diğer husus; çocuğun hangi alana yönlendirileceği konusunda ana-babanın etkin olduğu, ancak bu hususta genel olarak okulun payı olduğudur (aktaran Kır, 2011: 396).

Bireyin hangi alanda çalışacağı hususu, bireyin geçimini sağlayabilme noktasında da önem teşkil etmektedir. Bu konu ekonomik fonksiyonun bir parçası olan ‘İş Bulma, Meslek Sahibi Yapma İşlevi’ başlığı altında iktisadi yönden incelenmektedir.

1.3.5. Kültürel İşlev

1.3.5.1. Milli Kültürü Yaşatma ve Kuşaktan Kuşağa Aktarma İşlevi

Kültür kavramı sözlükte; *“Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü”* (TDK) biçiminde ifade edilmiştir. Görüleceği üzere kültür, esasen çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Kavram sosyolojik olarak incelendiğinde ise; *“...bir toplumun yaşam biçimi, maddi ve manevi değerlerinin bütünü, hayat deneyimlerinin bir birikimi”* (Kır, 2011: 396) şeklinde tanımlanabilir.

Aile, diğer sosyal gruplarla kıyaslandığında, sahip olduğu kültürel mirası çocuğa aktarabilecek en önemli sosyal grup olarak bilinmektedir (Saran, b.t.: 136). Söz konusu mirası çocuğa çeşitli şekillerde iletebilen bir aile, kültürel mirasını nesilden nesile aktarmış olur. Bu noktada en önemli kültür biriminin, bireyler arasında bir iletişim aracı olarak lisan olduğu gerçeğinin unutulmaması gerekir (Saran, b.t.: 136). Çocuk, doğumuyla birlikte içinde bulunduğu toplumun dilini ailesinden öğrenmektedir. Böylelikle en önemli kültürel miras aileden çocuğa ulaştırılmış olur. Birey, öğrendiği dil sayesinde başkalarıyla iletişimi kolaylıkla kurabilecek seviyeye gelmektedir. Dil unsuruna ek olarak ise birey, toplumun kendisine özgü davranış biçimlerini, hareket ve ahlak normlarını, çeşitli değer yargılarını ve dünya görüşünü de ailesinden öğrenmektedir (Saran, b.t.: 137).

1.3.5.2. Dini İşlev

Modern öncesi toplumlardaki ailelere bakıldığında; ailenin bu işlevinin daha aktif olduğu görülmektedir. Bu aileler, üyelerine salt dini eğitim vermekle yetinmemekte, aynı zamanda üyelerinin dinin pratiklerini uygulayıp uygulamadıklarını denetlemektedirler (Doğan, 2009: 4). Buradan, geleneksel ailenin, dini bir kurumun görevini üstlendiği anlaşılmaktadır (Gökçe, 1990: 218). Modern toplumlardaki ailelerin ise çocuklarına verilecek olan din eğitimi belirli bürokratik örgütlere verdikleri ve fakat ihtiyaç duyduklarına kanaat getirmeleri halinde bu işlevlerini yerine getirdikleri bilinmekte, ayrıca ailenin dini işlevinin ne derecede aktif olduğu hususu toplumdan topluma farklılıklar

gösterebilmektedir (Çağan, 2011: 88). Bu noktada esasen toplumların ve ailelerin dine bakış açıları belirleyici olmaktadır. Ailenin dini işlevi söz konusu olduğunda vurgulanması gereken bir diğer husus da; eşlerin farklı dini inançları benimseyebilmeleridir. Böyle bir durumda karı-kocalar birbirlerinin inandıkları din hakkında bilgi edinebilmektedirler.

1.3.6. Ekonomik İşlev

Ailenin işlevlerinden biri de ekonomik işlevdir. Ekonomik işlev aile içinde erkek ile kadının iş birliğini sağlamakta (Saran, b.t.: 136) ve tüm aile bireylerinin bir bütün içerisinde hareket edebilmesini temin etmektedir. Yani bir ailede ekonomik iş birliğinin olması, aileyi oluşturan bireyleri birlik içinde tutan işlevlerden birisidir. Ayrıca ekonomik birliktelik, toplumun devamını sağlayacak olan yeni bireylerin büyütülüp yetiştirilmesi noktasında önem teşkil etmektedir (Saran, b.t.: 136).

Geleneksel toplumlarda var olan geniş ailelerin iktisadi yapısında ev ekonomisi önemli bir rol oynamaktadır (Kır, 2011: 397). *“Bu aileler aynı zamanda hem üretim hem de tüketim birimidir”* (Doğan, 2009: 4). Aile içinde bireylerin yaşları ve cinsiyetleri temel alınarak iş bölümü yapılmakta ve evin reisi hem baba hem de patron konumunda bulunmaktadır (Doğan, 2009: 4).

Sanayileşmeyle birlikte ailenin ekonomik işlevinde değişim yaşandığı bilinmektedir. Sanayi toplumunda aile, üretimden ziyade tüketim kurumuna dönüşmüş ve dolayısıyla sanayi toplumundaki ailelerin sanayi öncesi ailelere kıyasla ekonomik işlevleri azalmış, ihtiyaçları artmış ve ihtiyaçların karşılanabilmesi amacıyla kadının dışarıda bir işte çalışma durumu ortaya çıkmıştır (Kır, 2011: 398). Kadın böylelikle ekonomik açıdan özgürlüğünü elde edebilmektedir (aktaran Kır, 2011: 398). Bu da ailenin ekonomik işlevinin biçim değiştirdiğini açıkça göstermektedir.

1.3.6.1. İş Bulma, Meslek Sahibi Yapma İşlevi

İnsanlar yaşamlarında geçimlerini sağlayabilmek veya yaşam kalitelerini artırabilmek ya da topluma faydalı bir birey olabilmek için meslek sahibi olma isteği duyarlar. Aile, üyesini küçük yaştan itibaren eğiterek, bireyi bu hususta yönlendirebilmektedir. Ailenin, bireyi, mesleğini seçmesi konusunda doğru

yönlendirebilmesi, onun iş bulabilmesini ve bir meslek sahibi olabilmesini kolaylaştıracaktır.

“...Ailenin ekonomik işlevi olan geleneksel meslek edindirme işlevini günümüzde okullar, çeşitli eğitim merkezleri, sivil toplum örgütleri ve sanayi sektöründeki kurumlar gerçekleştirmektedir” (Kır, 2011: 398). Fakat bu durum günümüzde ailenin, üyesini meslek sahibi yapma işlevinin devam etmediği anlamına gelmemektedir. Yani ailenin, üyesine meslek edindirme işlevi etkinliğini sürdürmekte (aktaran Kır, 2011: 398), fakat bu etkinliğinin geçmişe kıyasla azaldığı görülmektedir. Bunun yanında ailenin diğer yetişkin üyeleri de birbirlerine iş bulma ve birbirlerini meslek sahibi yapma gibi bir rol üstlenebilirler.

Aile kurumunun işlevleri genel olarak bu şekilde ifade edilebilir. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta; aile dışındaki çeşitli kurumların zaman içerisinde ailenin işlevlerine ortak olduğu ve ailenin bazı görevler ekseninde sorumluluğunun azaldığıdır. Bu tespit işlevden işleve farklılıklar gösterebilmektedir. Ancak buna rağmen aile, tarihsel süreç içerisinde önemini korumuş ve korumaya devam etmektedir.

Bir ailenin, görevlerini yeterli derecede yerine getirip getirmediği, ailenin söz konusu işlevleri üzerinden değerlendirilebilmektedir. Ancak bu işlevlerin her aile tipinde farklı şekillerde ortaya çıkabildiğinin unutulmaması gerekir. Ailenin işlevleri, aile üyelerinin niteliklerine, aile bireylerinin içinde bulundukları şartlara göre değişkenlik gösterebilmektedir.

1.4. Türk Sinemasında Aile Temsili

Türk sineması geçmişten bugüne incelendiğinde; aile kurumunu içerisinde barındıran birçok filme rastlanmaktadır. Söz konusu filmlerin ayrı ayrı belirtilmesi yerine, Türk sinemasında ailelerin genel olarak beyaz perdeye nasıl yansıtıldığına belirli yıllar üzerinden değinmek isabetli olacaktır.

Alim Şerif Onaran'ın yapmış olduğu sınıflandırmada, 1923-1939 yılları arası Tiyatrocular Dönemi olarak ele alınmıştır (Onaran, 1994: 21). Onaran'ın Tiyatrocular Dönemi olarak ele aldığı bu dönemde uyarlama yapılarak çekilen çeşitli filmlerde aldatma, kıskançlık, intikam vb. gibi temaların aile kurumu

ekseninde işlendiği görülmektedir (Oral ve Erus, 2018: 214). 1940-1950 yılları arasındaki süreçte de Türk sinemasında melodram unsurların görüldüğü (aktaran Oral ve Erus, 2018: 214), aile temelinde çekilmiş filmlere rastlanmaktadır (Oral ve Erus, 2018: 214). “*Ancak, aile eksenli filmler dendiğinde 1960’larda altın çağını yaşayan ve sektörel olarak iyice oturan Yeşilçam filmleri ön plana çıkmaktadır*” (Oral ve Erus, 2018: 214). Yani “*1960’lı yıllar... aile filmlerinin yükselişe geçtiği yıllardır*” (Oral ve Erus, 2018: 214-215). 1980 yılından önceki filmlere genel olarak bakıldığında, “*...aile müessesesinin 1980 öncesi yapımlarda daha pozitif şekilde yansıtıldığı...*” (Yağbasan ve Ateş, 2018: 26) tespiti yapılabilir. Bu değerlendirmeyi açıkça doğrulayan birçok film bulunmaktadır. “*Örneğin, 1960’larda ve 1970’lerde popüler olan çocuk kahramanlı melodramlarda... birlik ve bütünlüğün yol açtığı mutluluk; doğrunun, iyinin ve güzelin aileden geçtiğini bildirmektedir*” (aktaran Oral ve Erus, 2018: 215). Dolayısıyla söz konusu filmler, mutluluğun aile bireyleri arasındaki bağıllıkla sağlanabileceği yönünde fikirler vermektedir. 1980 öncesi çekilen filmler ile ilgili yapılan bu tespitler, 1980’li yıllardaki Türk filmlerinde ailenin kutsanmadığı anlamını taşımamaktadır. 1980’lerde gösterime giren filmler, 1980’den önceki filmlere kıyasla farklılıklar gösterse de, genel olarak bakıldığında bu filmlerde de aile bireyleri arasındaki dayanışmanın olumlu sonuçlarına vurgu yapıldığı söylenebilir. Zira 1980’li filmlerde ailenin birleştirici niteliklerinden güç alınarak çeşitli olumsuz koşullarla mücadele edebilmenin önemine dikkat çekilmiştir (Yağbasan ve Ateş, 2018: 26). Nitekim “*Abisel de, Türk filmlerinde aile üzerine yaptığı çalışmada, ailenin filmlerde yüceltilen ve korunması gereken bir kurum olarak ele alındığını ve ailedeki birlik ve beraberliğin var olan toplumsal düzenin temel göstergesi olarak verildiğini belirtmektedir*” (aktaran Yeşildal, 2010: 216).

1990’lı yıllara gelindiğinde Türk sineması önemli bir değişim süreci içerisine girmiştir. Zira “*1990’lı yıllar... bireyler üzerinden sistem eleştirisinin yapıldığı, toplumsal cinsiyet, kimlik politikaları, geçmişle hesaplaşma, egemen olanın dışına itilen ‘öteki’ne bakışın olgunlaştığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimlikler etrafında şekillenen arayışlar, içsel sorgulamalar... filmlerde öne çıkan temalardandır*” (Oral ve Erus, 2018: 215). 1990’ların ikinci yarısında bu temelde çekilen filmler arasında *Eşkıya* (1996), *Her Şey Çok Güzel*

Olacak (1998) ve *Propaganda* (1999) filmleri de bulunmaktadır (Oral ve Erus, 2018: 215). Sözü edilen temalara bakıldığında; görülen tematik yeniliklerin sinemada aile temsilini etkilemeyeceği düşünülemez. Nitekim Türk sinemasındaki genel değişim, 1990'lı yılların ikinci yarısındaki filmlere, aile temsili ekseninde de ciddi biçimde yansımıştır.

2000'li yıllara gelindiğinde ise, 1990'lı yıllarda görülen değişim farklı boyutlara ulaşmıştır. 2000'lerin başlarından itibaren gösterime giren çeşitli Türk filmlerinde, aile kurumunun korunaklı niteliğini kaybettiği görülmekte ve hatta birçok sarsıntının, çatışmanın yaşandığı bir kurum olarak temsil edildiğine rastlanmaktadır (Yağbasan ve Ateş, 2018: 26).

1.4.1. Ataerkil Yaklaşım ve Kadının Konumu

Türk sinemasında belirli dönemlerde ataerkil yaklaşımın hakim olduğu görülmektedir. Filmlerde 1950'li yılların ortalarına kadar olan süreçte kırsal alanlarda yaşayan kadınların hayatları, ailedeki erkeklerin kontrolünde olduğu gözlenmekte ve bu durum ataerkil bir aile yapısına işaret etmektedir (Öz, 2018: 146).

1955-1960 yılları arasındaki dönemde kadın karakterler iyi bir anne ve eş, ya da yuva yıkan, dişiliğini kullanan vb. karakterler temelinde temsil edilmişlerdir (aktaran Öz, 2018: 147). Yani kadın, söz konusu roller arasına sıkıştırılarak temsil edilmiştir. 1960-1965 yılları arasında çekilen toplumsal gerçekçi filmlerde de ataerkil bir bakış açısının hakim olduğu söylenebilir (Yeşildal, 2010: 215-216). Filmlerde, benimsenen aile ideolojisi çerçevesinde örneğin; kadınların, yaşamlarının büyük bir kısmını evlerinde geçirmeleri gerektiğine vurgular yapıldığı görülmektedir (Yeşildal, 2010: 216). Buna karşın 1960'lı yıllar genel olarak değerlendirildiğinde; bu dönemin önceki yıllara kıyasla da daha farklı bir görüntü verdiği kanısına varılabilir. Zira 1960-1970 yılları arasındaki dönemde, toplumsal gerçekçi anlayışın filmlere geçmesinin, kadın sorunlarını biraz daha görünür hale getirdiği gözlemlenebilir (Öz, 2018: 148). Dolayısıyla "*Türk sinemasında 1960-1965 arasında başlamış olan – 'Toplumsal Gerçeklik Akımı' -*"nın (Öz, 2018: 148), Türk filmlerine yeni bir soluk getirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Türk sinemasında kadının konumunun esasen 1980 yılından sonra değiştiği söylenebilir. Zira 1980'den sonra kadının sinema filmlerinde kısmen de olsa özgürleştiği görülmektedir (Öz, 2018: 149). Bu süreçte kadına daha önce biçilen rollerin şekil değiştirdiğine rastlanmaktadır. Kentsel filmlerde iyi-kötü kadın temsili yerine modern-geleneksel kadın temsillerinin yapıldığı, kadınların iç dünyalarının işlendiği gözlenmekte ve kadınlar güçlü bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır (Öz, 2018: 149). Bununla birlikte kırsal yaşamı konu alan filmlerde de ataerkil anlayış kırılmıştır (aktaran Öz, 2018: 149).

Netice olarak Türk sinemasında ataerkil yaklaşım kırılmalık göstermiş, kadın ataerkil yapının etkisi altından çıkmış ve güçlü bir kimlikle var olarak Türk filmlerinde temsil edilmeye başlanmıştır. Bu yönüyle özellikle 1980'lerle başlayan süreç, ilerleyen yıllarda da Türk filmlerinde kendisini göstermiştir. Söz konusu gelişmeler doğal olarak ülkemizde çeşitli faktörlerin etkisiyle yaşanan toplumsal değişimler sonucunda gerçekleşmiş ve Türk sineması, bireylerin daha özgür biçimde temsil edilebildiği bir konuma yerleşmiştir. Nitekim bahsi geçen değişim Türk sinemasında 1990'lı yılların ortalarından itibaren oldukça güçlü biçimde görülmüş ve 2000'li yıllarda da çekilen pek çok film farklı perspektiflerden seyirciye sunulmuştur.

Bu bölümde aile kavramının ne anlam ifade ettiği hususunda farklı düşünürlerin değerlendirmeleri incelenerek, ailenin kendisine özgü nitelikleri belirtilmiş ve ailenin işlevlerine ayrı ayrı yer verilmiştir. Böylelikle aile olgusunun sosyal bir kurum olarak konumlandırılması gereken yer açıklanmıştır. Ayrıca Türk filmlerinde belirli dönemler içerisinde aile temsili nasıl yapıldığı hakkında bilgiler verilmiş ve aile temsili Türk sinemasında dönemlere göre farklı açılardan ne şekilde ele alındığına değinilmiştir. Dolayısıyla bölümün içeriğiyle film analizleri için bir zemin hazırlandığı düşünülmektedir.

2. BÖLÜM

TÜRK AİLESİ

Toplumların kendilerine özgü aile tarihleri vardır. Toplumlar tarihsel süreç içerisinde aile olgusunu bir takım nedenlere bağlı olarak kendi bakış açılarına göre anlamlandırmış ve farklı toplumlarda değişik aile türleri ortaya çıkmıştır. Bu durum Türk ailesi için de geçerlidir. Her toplumun kendisine özgü aile tarihi ve aile yapısı olabileceği gibi, Türk toplumunun da kendisine mahsus bir aile tarihi ve aile yapısı bulunmaktadır.

Dünyada genel olarak aile olgusunu etkileyen çeşitli gelişmeler yaşanmaktadır. Aile kurumunun yaşadığı değişimler ve dönüşümler birçok gelişmenin etkisiyle şekillenmektedir. Bu zamana kadar Türk ailesini de etkileyen birçok gelişmenin yaşandığı ve Türk ailesinin de bu gelişmelerden etkilenecek şekilde şekillendiği bilinmektedir. Yaşanan gelişmeler oldukça geniş bir tarihsel süreci kapsamaktadır. Türk ailesi uzun zaman içerisinde çeşitli evrelerden geçerek belirli bir noktaya gelmiştir.

Çalışmada ele alınan eserlerdeki filmsel zaman Cumhuriyet dönemini kapsamaktadır. Dolayısıyla araştırma temelinde Cumhuriyet dönemi Türk ailesi önem kazanmaktadır. Ancak Cumhuriyet dönemi Türk ailesinin sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için öncelikle Türk ailesinin genel hatlarıyla tarihsel süreç içerisindeki konumunun incelenmesi, daha sonra Cumhuriyet dönemi Türk ailesinin ele alınması gerekmektedir. Cumhuriyet dönemi Türk ailesi de, Türkiye’de var olmuş aile türleri ekseninde ve Türk ailesinin dönüşümüne etki eden ana faktörler temelinde irdelenmektedir.

2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türk Ailesi

Türkler, tarihin en eski toplumlarından birisi olarak (Öztürk, 2015: 3) varlıklarını günümüze kadar korumuşlardır. Bununla birlikte ailenin varlığı da insanlık tarihi kadar eskiye dayanmaktadır (Kuran, 1990: 363). Dolayısıyla Türk aile tarihi büyük bir alanı kapsayan geçmişle öne çıkmaktadır. Bu bağlamda belirli zaman dilimlerinde dönüşüm geçirmiş olan Türk ailesinin belirli dönemlere ayrılarak incelenmesi gerekmektedir.

2.1.1. İslamiyet Öncesi Dönemde Türk Ailesi

Türk toplumlarının tarihte birçok devleti olmuştur. Bununla birlikte İslamiyet öncesinde var olan Türk toplumları genel anlamda pek çok ortak özelliklere sahiptirler. Dolayısıyla o dönemdeki Türkleri ortak nitelikleriyle tanımak mümkündür.

İslamiyet'in kabulünden önceki Türk toplumlarının göçebe bir hayat tarzlarının olduğu (Öztürk, 2015: 3), yaz mevsimlerinde yaylalarda, çadırlarda yaşamlarını sürdürdükleri, kış mevsimlerinde barınmak amacıyla inşa etmiş oldukları evlerde barındıkları (Çiçek, 2018: 242), ekonomik faaliyetleri olarak esasen hayvancılığı benimsedikleri, Gök Tanrı dinini kabullendikleri bilinmektedir (Öztürk, 2015: 3). Bütün bunlar Türklerin İslam öncesi dönemde genel anlamda sahip oldukları niteliklerdir.

İslam öncesi Türk toplumlarındaki aile yapılarına bakıldığında Türk aile yapıları arasında dikkat çeken bir fark olmadığı görülmektedir (Öztürk, 2015: 3). Bu nedenle İslamiyet öncesi Türk toplumlarındaki aile yapısı da ortak nitelikleriyle incelenebilmektedir.

Türk toplumlarının bilinen genel özellikleri içerisinde Türk aile yapısını etkileyen önemli bir unsur olarak göçebe yaşam tarzı gösterilebilir. Türkler, belirli bir toprak parçası üzerinde yaşamadıkları için, Türk aile yapısında geniş aile tipinin görülmesine engel bir durum söz konusu olmuştur (Öztürk, 2015: 5). Bununla birlikte Türk ailesinde aile reisinin, ailenin diğer üyeleri üzerinde kesin biçimde söz hakkının olmadığı düşünüldüğünde, Türk ailesinin biçimsel olarak küçük aile tipini yansıttığı savı akla uygun gelmektedir (Erkal, 1990: 408). Nitekim *“eski Türk aile tipinin küçük aile olduğu bazı tarihi kayıt ve müşahadelerle de belirlenmektedir”* (Donuk, 1990: 298). Dolayısıyla Türklerin küçük aile düzeni içinde hayatlarını sürdürerek daha özgür bireyler yetiştirebilecek bir yaşam şekline sahip oldukları görülmektedir (Öztürk, 2015: 5).

Aile, eski Türk toplumlarındaki sosyal yapı içerisinde önemli bir konumdadır. Türk toplumlarının uzun zaman boyunca bir arada kalabilmesinin temelinde ailenin bulunduğu konumun önemi büyüktür. Zira bir toplumun farklı yerlere dağılması, o toplumun varlığını devam ettirebilmesi hususunda

problemler yaşamasına sebebiyet verebilir. Bu noktada ailenin toplumdaki sağlamlığı ehemmiyet kazanmaktadır. Türklerin de ana yurtlarından dünyanın çeşitli yerlerine dağılmaları göz önüne alındığında, varlıklarını tarih boyunca korumalarının özünde aile yapısının sağlam temellere dayanmış olmasını göstermek yanlış olmayacaktır (Erkal, 1990: 408). Dolayısıyla Türk ailesinin, Türk topluluklarının tarih boyunca varlıklarını sürdürmeleri hususunda bir kale görevi gördüğü söylenebilir.

Türklerde aile kurumunun edindiği konumun sağlamlığı, Türk diline bakılarak da anlaşılabilir. Türk dilinde başka dillerde görülemeyecek kadar çok akrabalık terimi bulunmakta ve bu da ailenin Türk toplumunda ne kadar sağlam temeller üzerine inşa edildiğini ortaya koymaktadır (Öztürk, 2015: 4).

“Türklerde akrabalık, kan esasına dayanmakta” (Öztürk, 2015: 4) ve *“aralarında kan birliği bulunan yakın ve yan akrabaların bütününe soy denilmektedir”* (Güler ve Ulutak, 1992: 58). Bunun yanında *“Eski Türk ailesinin... ataerkil bir yapıda olduğu görülmektedir”* (Öztürk, 2015: 3). Ancak Ziya Gökalp’in bu husustaki değerlendirmesinin göz ardı edilmemesi gerekir. Gökalp, Türk aile yapısını ‘pederşahi’ yerine ‘pederi’ olarak tanımlamıştır (Erkal, 1990: 408). Bunun nedeni; Türk ailesinde akrabalık ilişkilerinin baba temelinde kurulmuş olmasıyla birlikte, babanın sahip olduğu yetkilerin ‘pederşahi’ olarak tanımlanan diğer toplumların ailelerindeki kadar fazla olmamasından kaynaklıdır (aktaran Öztürk, 2015: 3). Pederşahi olarak tanımlanan aile yapısı, aile babasının mutlak otoritesinin olduğu, diğer aile üyelerinin hiçbir hakkının bulunmadığı aile yapısını ifade etmektedir (Öztürk, 2015: 3). Halbuki Türklerde, aile içinde herkesin söz hakkının ve kalan mirasta pay hakkının olduğu görülmektedir (Öztürk, 2015: 4). Bu özellikler, Gökalp’in, Türk ailesini ‘pederi’ olarak tanımlamasını haklı kılmaktadır. Dolayısıyla Gökalp’in tespiti genel olarak eski Türklerin aile yapısındaki baba egemenliğinin, diğer aile yapılarındaki baba egemenliği anlayışından farklı olduğunun ortaya konulması açısından önemlidir.

“Türklerde dışarıdan evlenme esastır” (aktaran Donuk, 1990: 297). Bunun yanında *“tek eşle evlilik Türk ailesinin karakteristik özelliğidir”* (Öztürk, 2015: 5). Büyük istila devirlerinde erkeğin birden çok kadınla yaptığı evlilikler söz konusu olsa da, böyle bir durumda erkeğin evlendiği ilk eşi aile ocağının resmi sahibi sayılmıştır (Güler ve Ulutak, 1992: 58). Ayrıca eski Türklerde çok eşliliğin, pek yaygın olmamakla birlikte, genel olarak zengin kişiler arasında görüldüğü bilinmektedir (Öztürk, 2015: 5). Ancak bunların istisnai olarak görülmesi, çok eşliliğin Türk ailesinin genel özellikleri içerisinde gösterilmesini olanaksız kılmaktadır. Dolayısıyla tek eşlilik Türk ailesinin genel nitelikleri arasında gösterilebilir. Netice olarak da erkeğin tek bir kadınla evlenmesi hususu, Türk ailesinde kadın ile erkeğin birbirlerinin eşitliğine işaret eden unsurlardan bir tanesidir (Güler ve Ulutak, 1992: 58).

“Türk toplumları arasında birbirini seven aileler arasında daha beşikte iken çocukları nişanlama geleneği görülmektedir” (Öztürk, 2015: 5). Ayrıca eski Türklerde evlilikle ilgili belirtilmesi gereken başka bir husus da, dul kalan kardeş eşleri ile çocuksuz üvey annelerle yapılan evliliklerle ilgilidir. *“Türklerde ölen kardeşin dul kalan eşi ile veya çocuksuz üvey anne ile evlenme şekli mevcuttur”* (aktaran Donuk, 1990: 297). Ancak *“üvey anne ile yapılan evlenmelerde, oğul kendisinin doğumundan sonra babası tarafından alınan kadınlarla evlenebilmektedir”* (aktaran Donuk, 1990: 297). Yalnız söz konusu hadisenin dönemin şartları çerçevesinde bir takım amaçlar doğrultusunda yapıldığının belirtilmesi gerekir. O gayeler de; dul kadınları korumak, onların hayatlarını garanti altına almak, kadının aileden ayrılmasından kaynaklı olarak kendi payına düşen malları alıp gitmesinin önüne geçmek ve böylelikle ailenin sahip olduğu mülkün parçalanmasını önlemek olarak sıralanabilir (aktaran Donuk, 1990: 297).

“Türklerde ailenin törenle yapılan evlilikler neticesinde kurulduğu” (aktaran Donuk, 1990: 298) ve Türk toplumlarında evlenecek olan erkeğin, evleneceği kızın ailesine para veya mal verdiği bilinmektedir (Öztürk, 2015: 4). Bu durum, kızın yetiştirilmesi ve terbiyesi karşılığında ödenen bir bedel olarak (aktaran Donuk, 1990: 298) yorumlanabildiği gibi, kızın satış bedeli şeklinde de değerlendirilmektedir. Esasen bahsi geçen hususta sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi için, kadının toplumdaki konumunun, toplumda kadına verilen

değerin göz önüne alınması gerekmektedir. Eski Türk toplumlarında kadının her daim söz hakkının olması, aileyi babadan sonra annenin temsil etmesi, kadının, babanın diğer akrabalarından daha ileride bir konumunun bulunması gibi nitelikler, evlenme sırasında ödenen bedelin bir satış bedeli olarak değerlendirilmesinin doğru olmayacağını göstermektedir (Öztürk, 2015: 4).

Türk ailesinde dikkat çeken başka bir nokta ise; evlenen genç erkeğin evlendiği eşinin ailesinin yanına yerleşip yerleşmeme meselesidir. “...Bir genç evlendiği zaman, ne gelini baba ocağına getirmekte, ne de kendisi gelinin ocağına gitmektedir” (aktaran Öztürk, 2015: 4). Ancak burada, evlenen küçük erkek çocuk için bir farklılık söz konusudur. Bu noktadaki farklılık; ailenin küçük erkek üyesinin evlenerek babasının evinde kalmasından ve baba ocağını sürdürmesinden gelmektedir (aktaran Donuk, 1990: 297).

Çocuklara karşı sahip olunan sorumluluk açısından da ananın babadan aşağı kalan bir yanı yoktur. Yani ana, baba kadar çocuklar üzerinde velilik görevini üstlenmektedir (Güler ve Ulutak, 1992: 58).

Kadınların baba evlerinden getirdikleri eşyaları da göz ardı edilmemesi gereken bir konudur. Zira evlenen kadın, çeyiz adı verilen malları baba evinden getirmekte ve kocanın bu mallar üzerinde hiçbir tasarrufu bulunmamaktadır (aktaran Donuk, 1990: 298). “Türk ailesinde, aile içinde kadının ve çocukların kendilerine ait mülkleri bulunmakta” (Donuk, 1990: 298) ve ayrıca evlenecek olan ailenin erkek üyesi de, mirasını aile malından peşin olarak almaktadır (Güler ve Ulutak, 1992: 58).

Bütün bunlar baba dışındaki aile üyelerinin değerini ortaya koyan unsurlardır. Dolayısıyla buradan hareketle kadının Türk ailesindeki değeri ve önemi de açıkça görülmektedir. Daha geniş biçimde ifade edilecek olur ise; eski Türk toplumlarında kadının aile içinde özgür bir birey olduğu ve kadının özgür olması durumuna o dönemin diğer topluluklarında hemen hemen hiç rastlanmaması (Donuk, 1990: 300), bu durumun Türk aile yapısı için ne kadar önemsenmesi gereken bir nitelik olduğunu ortaya koymaktadır.

2.1.2. İslamiyet'in Kabulü ve Türk Ailesi

Dini inançların ailenin niteliklerinin değişim geçirmesindeki payı inkar edilemez (Kuran, 1990: 363). Bu nedenle Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinin Türk aile yapısı üzerinde etkili olmayacağı düşünülemez. Nitekim İslamiyet'in kabulüyle birlikte Türk aile yapısında bir takım değişiklikler yaşanmıştır (Kuran, 1990: 363). Bu değişiklikler bilhassa kadınlar özelinde gerçekleşmiş ve aileye tesir etmiştir. Dolayısıyla dinin farklı şekillerde yorumlanmasından kaynaklı olarak ortaya çıkan sonuçlara göz atılması gerekir. “...Müslüman kadını kocasına eşit değildir” düşüncesi, “erkeğin dörde kadar evlenmesinin...” serbest olduğu inancı, kadının “...mirasta erkeğin yarısı kadar hisse almak hakkının...” olduğu görüşü gibi durumlar örnek verilebilir. Bununla birlikte “...evlilikte kadının rızasının alınması ve kocanın karısına mahr ödemesi...” gerekliliğine inanılması, “...kadının okuma, ticaret yapma, vakıf kurma haklarının...” (Kuran, 1990: 363-364) olduğunun benimsenmesi İslamiyet'in kabulüyle birlikte kadının yaşamı üzerinde ortaya çıkan sonuçlardır. Bu nedenle sözü edilen hususlar Türk aile yapısını da direkt olarak etkileyen unsurlar olarak var olmuşlardır.

Osmanlı toplumundaki aile biçimlerine bakıldığında; genel olarak egemen olan aile yapısının geleneksel, ataerkil ve geniş aile yapısında olduğu görülmekte (Zafer, 2013: 132) ve ailenin yarı pederşahi olduğu bilinmektedir (Kuran, 1990: 364). Osmanlı Türklerinde “ana, baba, çocuklar, gelinler aynı evde oturmaktadırlar” (Kuran, 1990: 364). Ayrıca Osmanlı'daki Türk ailesinde İslamiyet'in kabulüyle birlikte ortaya çıkan alışkanlıkların da belirli şekillerde devam ettiği söylenebilir. Ancak bu alışkanlıkların İslamiyet öncesi dönem ile kıyaslandığında aynı boyutlarda görüldüğünü söylemek yanlış olacaktır. Yani “köylerde Orta Asya'da yaşanan İslam öncesi devrin adet ve gelenekleri...” (Kuran, 1990: 364), İslamiyet'in kabulüyle birlikte ortaya çıkan “...inanç ve davranışlarla az çok telif edilerek sürdürülmüştür” (Kuran, 1990: 364).

Osmanlı döneminde köydeki yaşam ile şehirdeki ve kasabadaki yaşam arasındaki farklılığa da vurgu yapmak gerekir. Bu bağlamda “şehir ve kasabalarda İslam dininin tesirinin daha kuvvetli” (Kuran, 1990: 364) olduğu görülmektedir. Daha doğru ifadeyle, kasaba ve şehirlerde; İslam dinine

dayandırıldığı söylenerek getirilen yorumlar, ortaya konulan düşünceler, ortaya çıkan inançlar köylere kıyasla daha çok kabul edilmiştir.

Bu dönemde Anadolu’da genel olarak tek kadınlı evliliklerin benimsendiği, ancak Yörükler arasında çok kadınlı evliliklerin bir gelenek haline geldiği bilinmekte ve ayrıca Türkmen oymaklarının, erkek çocuğu olmayan kadınların kocalarına, ikinci evliliklerini yapmalarına izin verdikleri görülmektedir (Güler ve Ulutak, 1992: 61).

“Tanzimat Dönemi, 3 Kasım 1839 tarihinde... başlamış” (Çakır, 2004: 9) ve Türk toplumu için bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönemin başlamasıyla birlikte adeta “...Türk toplumunda yeni bir çığır açılmıştır” (Kuran, 1990: 364). Tanzimat döneminin ve sonraki dönemlerin Türk aile yapısının çözülmeye başladığı bir dönem olarak da görülebilir (Erkal, 1990: 409). Zira başlayan yeni süreç Türk ailesinde, kırılması gereken bazı kalıpların yıkılmasının temellerini atmıştır.

Gökalp, Türk aile hayatını boy, ocak, konak ve yuva olmak üzere dört zaman dilimine ayırmıştır (Erkal, 1990: 409). Tanzimat dönemiyle beraber “Boy ve ocak dönemlerinde de rastlanan, fakat konağın bir özelliği olarak farklılaşmış harem selam... ortadan kalkmaya başlamıştır” (Erkal, 1990: 409). Yani Tanzimat dönemi, konak hayatının değişim geçirmesine etki etmiştir (Kuran, 1990: 364). Ayrıca “...Türk kadını savaş alanında olduğu kadar, eşlerinin iş bölümünde yerlerini tutmak zorunda kalmışlardır” (Erkal, 1990: 409). Gökalp de, bu ve buna benzer faktörlerin konağın daralmasına ve yuva olmasına ortam hazırladığı görüşünü benimsemiştir (aktaran Erkal, 1990: 409). Bu doğrultuda Türk ailesinin Cumhuriyet döneminde yaşayacağı dönüşümden önce Tanzimat döneminde kısmen değişim geçirdiği söylenebilir.

Söz konusu dönemde batıdan etkilenildiği görülmektedir. Bu etkinin Türk ailesi üzerinde hissedildiği bilinmekte, dolayısıyla konak hayatını bitirme noktasında batı etkisinin izlerine rastlanmaktadır (Kuran, 1990: 364). Ancak uzun zamandan beri süregelen geleneklerin kısa zaman içerisinde son bulması kolay olmamıştır. Nitekim eski adetler yaşanan değişimlere karşı direnç göstermiş ve mesela görücü usulüyle evlilik alışkanlığının sürmesi, bu direnişe verilebilecek bir örnek olarak kayıtlara geçmiştir (Kuran, 1990: 364).

1908’li yıllarda Türk kadını büyük bir değişim içerisine girerken, o zamanki Türk aile hukuku ve anlayışı da çöküntü yaşamıştır (Eröz, 1990: 228). İkinci Meşrutiyet’in ilanından sonra Müslüman kadınlara çeşitli hakların verilmesiyle Türk ailesinin gelişimi söz konusu olmuştur (Kuran, 1990: 365).

1917 yılı ise çok eşlilik hususunda kadına tanınan haklar açısından önem teşkil eden bir yıldır. Zira 1917 yılı itibariyle çıkarılan Evlilik Kararname’sinin 38. Maddesi ile Müslüman kadına tek eşli olabilme hakkı verilmiştir (Kuran, 1990: 365). Ancak bu madde çok eşliliğin yasaklanması anlamına gelmemektedir. Kararname ile Osmanlı tarihinde ilk defa çok kişiyle yapılan evlilikler konusunda belirli bir ölçüde sınırlama getirildiğinin ifade edilmesi daha doğru olacaktır (Küçükütyaki, 2014: 191). Daha açık ifade şekliyle sözü edilen maddeye göre; “...*koca önceden yaptığı yazılı sözleşmeye rağmen ikinci bir kadınla evlendiği takdirde, karısının mahkeme kararıyla boşanması mümkün olmaktadır*” (Kuran, 1990: 365). Artık evlilik işlerine devletin müdahil olması esası getirilerek, örneğin; nişanlanmanın hukuki açıdan evlilik başlangıcı sayılamayacağı, evliliğin hakim kararı olmadan ve devlet memuru nezdinde yapılmadan kanuni olmayacağı gibi maddelerle de yeni bir aile hukuku geliştirilerek aile hayatının bir düzen içine girmesi sağlanmıştır (Eröz, 1990: 228) bakımından ehemmiyetli hususlardır.

Tanzimat ve Mutlakiyet çağlarının ve de Meşrutiyet döneminin, Cumhuriyet döneminde çağdaş yönde atılan adımlarla yakından ilişkisi vardır. Zira Tanzimat ve Mutlakiyet çağlarında çeşitli fikirler öne sürülmüş, bu fikirler Meşrutiyet yıllarında olgunlaşmış ve Cumhuriyet dönemine girilmesiyle hayata geçirilmiştir (Kuran, 1990: 366). Dolayısıyla bu doğrultuda Cumhuriyet’in ilanından önce yaşanan sözü edilen gelişmelerin Cumhuriyet’le beraber gelen devrimlere belirli ölçülerde zemin hazırladığı söylenebilir.

2.2. Cumhuriyet Dönemi Türk Ailesi

Aile ile ilgili yapılan değerlendirmelerde ortak sonuçlara varılması, dünyada çok çeşitli aile türlerinin olmadığı anlamına gelmemektedir. Her toplum aile olgusunu kendi bakış açısına göre anlamlandırmakta ve bu nedenle aile olgusu her toplumda farklılıklar gösterebilmektedir. Bununla birlikte aynı toplum içerisinde farklı aile türleri de ortaya çıkabilmektedir. “*En ilkel*

topluluklardan en modern toplumlara kadar her birinde aile adı verilen bazen otorite, çevre, akrabalık ve mülkiyet ilişkilerine, bazen de hane halkı kompozisyonuna bağlı olarak şekillenen bir sosyal yapı biçimiyle karşılaşmaktadır” (Gökçe, 1990: 214). Ülkemizde de farklı aile türleri bulunmaktadır. Bu bağlamda belirli ölçütlere göre ülkemizdeki aile türlerini tanımlamak mümkündür.

Cumhuriyet dönemi Türk ailesinin geçirdiği evrelerin net bir şekilde anlaşılabilmesi için öncelikle Türkiye’de var olan aile türlerine değinilmesi gerekmektedir. Zira Türkiye’deki aile kurumunun geçirdiği dönüşüm, Türkiye’deki aile türlerinin ne olduklarının bilinmesiyle anlam kazanmaktadır.

2.2.1. Türkiye’deki Aile Türleri

Aile türleri çeşitli ölçütler esas alınarak sınıflandırılabilir. Timur’un Türkiye’deki aile tiplerini sınıflandırma şekli incelendiğinde; ailelerdeki çift sayıları, ailelerdeki kuşakların genişliği, aile başkanlarının kimler oldukları ölçütlerine göre bir sınıflandırma yapıldığı ve bu sınıflandırmada Türkiye’deki aile türleri olarak; çekirdek aile, ataerkil geniş aile, geçici geniş aile, parçalanmış aile olmak üzere dört tane aile biçiminin ortaya konduğu görülmektedir (Timur, 1972: 27).

1- Çekirdek Aile

“Anne-baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan aileye çekirdek aile denir” (Doğan, 2009: 5). Ayrıca çekirdek aile, çeşitli nedenlerle çocuk sahibi olmayan karı-kocaların oluşturduğu aileleri de kapsamaktadır (Doğan, 2009: 5). Dolayısıyla sadece karı-kocadan oluşan aileler de çekirdek ailenin bir parçası şeklinde görülmelidir.

2- Ataerkil Geniş Aile

Ataerkil geniş aile, fazla sayıda kişinin bulunduğu bir aile türüdür. Bu aile tipinde; *“aile başkanı ve karısıyla evli oğulları, gelinleri veya bir evli oğul ve diğer bekar çocukları, ya da tek bir evli oğul, gelin ve torunların birlikte oturmaları”* (Timur, 1972: 27) söz konusudur.

3- Geçici Geniş Aile

Geçici geniş aile türü, isminden de anlaşılacağı üzere esasen geniş aile türünün bir parçasıdır. Bu aile tipinde; *“aile başkanının kendi ana-babası (veya bunlardan biri) bekar kardeşleri, karısının bu tür yakınları ya da her ikisinin diğer akrabalarının bulunması, bu akrabalarından birkaçının bir arada bulunabileceği gibi yalnız biri de olabilir”* (Timur, 1972: 27). Yani geçici geniş aile tipi, ana-baba-çocuk dışında başka birey veya bireylerin de aile içinde yer almasıyla oluşan ve fakat içerisinde ataerkil geniş aile kadar fazla bireyin bulunmadığı bir aile türüdür.

4- Parçalanmış Aile

Parçalanmış aile türü, *“ölüm, boşanma, ayrı yaşama gibi nedenlerle karı veya kocadan birinin ya da her ikisinin bulunmadığı aile”* (Timur, 1972: 27) olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda parçalanmış aile tipini oluşturan bireyler çeşitlilik gösterebilmektedir. Aileyi oluşturan fertler örneğin; dul eşlerle çocuklar olabildiği gibi (Gökçe, 1990: 222), eşlerin her ikisinin de bulunmadığı, birlikte yaşayan mesela büyükanne ve onun evlenmemiş torunlarından da oluşabilmektedir (Timur, 1972: 27). Buradan hareketle aile bireylerinin kimler olacağı hususunda birçok örnek türetilir.

Ülkemizde bulunan bu aile türlerinin detaylı şekillerde açıklanması, bahsi geçen aile tiplerinin daha iyi anlaşılabilmesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla sözü edilen aile türlerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir.

2.2.1.1. Çekirdek Aile

Çekirdek aile türü, ana-baba ve çocuklardan oluşmakta ve görüleceği üzere içerisinde iki kuşağı barındırabilmektedir (Erdentuğ, 1990: 327). Sadece karı-kocadan oluşan aileler de çekirdek ailenin çocuksuz halini yansıtmaktadır (Doğan, 2009: 5). Çekirdek aile, aile türlerinin en küçük şekli olarak kabul edilmektedir. Ancak söz konusu nitelik, eksiksiz bir aile için kabul edilebilir. Zira ailede ana veya babadan birisinin bulunmaması eksikli bir aileyi ortaya çıkarmaktadır. Bu aile türünde, aile bireylerinin sahip oldukları konumlar önem teşkil etmektedir. Ailede ana ve babanın her ikisinin de bulunması şartıyla fazla

sayıda çocuğun var olması da, aileyi çekirdek aile türünün kapsamı dışına çıkartmamaktadır.

Antropolog Murdock, yapmış olduğu aile sınıflandırmasıyla aile tiplerinden biri olan çekirdek ailenin, diğer iki aile tipini (geniş aile ve poligam aile) oluşturduğunu öne sürmüştür. (Erdentuğ, 1990: 322). Böylelikle Murdock'un yaptığı sınıflandırma, biri 'çekirdek aile', diğeri de 'ailenin bileşik tipleri' (geniş aile ve poligam aile) olarak iki başlık halinde incelenebilmektedir (Erdentuğ, 1990: 322-323). Bu bağlamda Murdock'un, çekirdek aileyi diğer aile tiplerinin ana damarı olarak gördüğü söylenebilir.

Murdock'un çekirdek aileye bakış açısından yola çıkılarak ülkemizdeki aile türleri değerlendirildiğinde; ataerkil geniş aile tipi ve geçici geniş aile tipinin çekirdek aileden türediği kanısına ulaşılabilir. Bu türemenin açılımı; çekirdek aileyi oluşturan bireylerin, geniş ailenin temelini oluşturduğu şeklinde yapılabilir. Çekirdek aile özü gereği zaten geniş aile tipinin içerisinde olmak durumundadır. Zira çekirdek aileyi oluşturan bireylerden karı-kocadan birisinin olmaması halinde eksikli bir ailenin varlığı söz konusu olacağından, ailedeki kişi sayısı ne kadar fazla olursa olsun geniş aile tipinin varlığından söz edilememekte, bu durumda parçalanmış aile türü ortaya çıkmaktadır. Yani en az birer karı-kocadan oluşan bir çekirdek ailenin bulunmaması halinde, geniş ailenin varlığından bahsedilebilmesi mümkün olmamaktadır.

Çekirdek aile türü çeşitli özellikleri nedeniyle 'modern çekirdek aile' olarak da bilinmektedir (Yıldırım, 2011: 74). Ancak bu nitelikleri tam olarak içerisinde barındırmayan çekirdek ailelerin de olması söz konusudur. Dolayısıyla çekirdek aileler de kendi içerisinde belirli nitelikleriyle farklılıklar gösterebilmektedirler. Bu tespit ülkemizdeki çekirdek aileler için de geçerlidir.

Kentlerde yaşamını sürdüren aileler ile kırsal alanlarda varlığını sürdüren aileler arasında bazı yönlerden farklılıklar bulunmaktadır. Ülkemizde kentlerde yaşayan aileler, köylerde yaşayan ailelere kıyasla daha modern bir yaşam tarzını benimsemektedirler. Dolayısıyla kentlerde yaşamını sürdüren çekirdek aileler gelişmiş çekirdek aile olarak ifade edilebilir (Demiray, 1999: 38).

Kırsal alanlarda var olan çekirdek ailelerin de bazı çağdaş niteliklere sahip olabileceği göz önünde bulundurulmalı, ancak bu ailelerde geleneksel özelliklerin görülme ihtimalinin daha fazla olduğunun bilinmesi gerekir. Bu fark, bireylerin eğitim düzeyleri ve kültürel birikimleriyle açıklanabilir. Dolayısıyla çekirdek aile dendiğinde, ailenin ülkemizin neresinde yaşadığı hususu önem teşkil etmektedir. Nitekim ülkemizde bireylerin yaşadıkları yerlerin nitelikleri ve kişilerin bireysel özellikleri nedeniyle çekirdek ailelerin nitelikleri değişkenlik gösterebilmektedir. Sözü edilen sebeplerden ötürü de bu aile türünün ‘modern’ veya ‘çağdaş’ nitelendirmesi yapılmadan ‘Çekirdek Aile’ başlığı altında ele alınmasının isabetli olduğu görülmektedir. Zira her iki çekirdek aile yapısı da ülkemizde bulunabilmektedir.

Bir ailenin çağdaş olarak nitelendirilebilmesi için, o ailenin pek çok özelliğiyle değerlendirilmesi gerekmekte ve modern aile, ayırt edici nitelikleriyle belirlenmesi gerekmektedir. Modern çekirdek aile bu açıdan bakıldığında çeşitli özellikleriyle öne çıkmaktadır. Örneğin bu ailenin kent ortamında geliştiği ve modern kentin nitelikleriyle şekillenen bir donanımına sahip olduğu görülmektedir (Yıldırım, 2011: 76). “Üye sayısının azlığı, geç evlilik, eşler arası eşit rol dağılımı, bireyin özne olarak varlığı gibi vasıflarla yapılanmaktadır” (Yıldırım, 2011: 76). Ailede, bireylerin hayattaki arkadaşlarını seçebilme özgürlükleri, alınacak kararlarda belirli yaşlara gelmiş çocukların da fikirlerinin alınması gibi özelliklere rastlanmaktadır (Güler ve Ulutak, 1992: 57).

“...Çekirdek ailenin karı-koca ve çocuklarla ilişkiler ve aile sorunlarıyla ilgili günlük karar almada diğer aile biçimlerinden çok daha bağımsız olduğu kabul edilmektedir” (Timur, 1972: 19). Bu aile tipinde; aileyi oluşturan karı-kocanın ailesi ile karı-kocanın kendi ana-baba aileleri arasında hak ve zorunluluklardan söz edilememekte, ailenin oluşum aşamasındaki eş seçimi aileyi kuracak çiftlerin kendi kararlarıyla olmakta, evlilik yaşı da evlenecek kişilerin ekonomik özgürlüklerini kazanabilecekleri yaşa gelip gelmediklerine bağlı olarak belirlenmektedir (Timur, 1972: 7). Bununla birlikte, oluşan çekirdek ailenin fiziki uzaklık bakımından da bağımsız bir yerde kurulması, karı-kocanın

ana-baba ailelerinin, söz konusu çekirdek aile üzerindeki etkisinin daha da azalmasının nedeni olarak gösterilebilir (Timur, 1972: 7). Bu yapı, çekirdek ailenin, otoritesini kendi içerisinde sağlayabilecek özgürlüğe sahip olduğunu göstermektedir. Ancak söz konusu tespitler, “...karı ve kocanın kendi ana-baba aileleri ve akrabaları ile hiçbir ilişkileri olmadığı anlamına gelmemektedir” (Erdentuğ, 1990: 329).

Çekirdek aile türü ülkemizdeki en yaygın aile türü olmak üzere, ülkemizin köylerinde de ailelerin yarısından fazlasının bu aile tipinde olduğu bilinmektedir (Timur, 1972: 30). Yani ülkemizin köylerinde yaygın olan aile türünün de çekirdek aile olduğu gözükmemektedir (Demiray, 1999: 35). Ancak kırsal alanlarda bulunan çekirdek ailelerin, yukarıda da belirtildiği gibi bazı çağdaş özellikleri içerisinde barındırmayabileceği, bu ailelerde geleneksel anlayışın izlerine de rastlanabileceği unutulmaması gereken bir husustur. Netice olarak ülkemizdeki çekirdek aileler modern ya da geleneksel olarak çeşitli nitelikleriyle öne çıkabilmektedirler.

‘Çekirdek aile’ başlığı altında ailenin çağdaş niteliklerine vurgu yapılmış, ailenin geleneksel niteliklerine de ‘Ataerkil Geniş Aile’ başlığı altında değinilmiştir. Böylelikle modern aile ile geleneksel arasındaki farklar görülebilmektedir. Buradan hareketle modern anlayışa sahip çekirdek aile ile geleneksel özellikler taşıyan çekirdek aile arasındaki farklılıklar da ele alınabilir.

2.2.1.2. Ataerkil Geniş Aile

“Geniş aile, birçok üyeden oluşan ve geniş akrabalık bağlarıyla varlığını sürdüren aile yapısını” (Yıldırım, 2011: 71) ifade etmektedir. “Evli bir çiftle çocuklardan başka yakın hısımlar aynı hanede ya da birbirleriyle yakın ve sürekli bir ilişki içinde yaşadığında, bir geniş aileden söz edilebilmektedir” (Giddens, 2008: 247). Geniş aile tipinde oldukça fazla sayıda birey bulunabilmekte ve ailedeki kişi sayısı aileye göre fazlaca değişkenlik gösterebilmektedir. “Bir geniş aile, büyük ana-babaları, erkek kardeşleri ve onların karılarını, kız kardeşleri ve onların kocalarını, halaları ve yeğenleri içine alabilmektedir” (Giddens, 2008: 247).

Ataerkil kavramı ise sözlük anlamıyla; “soyda, temel olarak babayı alan ve ailede çocukları baba soyuna mal eden topluluk” (TDK) demektir. Ayrıca

ataerkil terimi, bir ailede aile babasının otoritesinin hakim olduğunu ifade etmek için kullanılmaktadır. Nitekim ataerkil geniş ailelerde, yaşça büyük olan aile üyelerinin, yaşça onlardan daha küçük olan bireylere karşı ve ailenin erkek üyelerinin kadınlara karşı egemenliği söz konusudur (Timur, 1972: 6). Bu tespit kadınların ve çocukların söz haklarının kısıtlı olduğunu, aile bireyleri arasındaki eşitlik anlayışında eksiklik bulunduğunu ve dolayısıyla aile içinde demokratik bir bakış açısının benimsenmediğini göstermektedir.

Geniş aile tipinde evlenen çiftler, ana-baba ailesinin yanlarında yaşamlarını sürdürdükleri için ailelerin aynı çatı altında kaynaşma şansları vardır (aktaran Erdentuğ, 1990: 344). Bu özellik, ailenin, geleneklerini ve mülklerini sürekli olarak kuşaklar boyunca aktarabilmesini sağlamaktadır (aktaran Erdentuğ, 1990: 344). “*Geniş aile, en yaygın biçimiyle geleneksel toplumlarda görülmekte*” olduğu için bu aile türünün “*...geleneksel aile ile özdeşleşebilen bir boyutu bulunmaktadır*” (Yıldırım, 2011: 71). Nitekim çekirdek aileler kadar bağımsız bir görüntü vermeyen geniş aileler, geleneksel olarak da adlandırılabilir (Timur, 1972: 19-20). Dolayısıyla ülkemizdeki ataerkil geniş aileler, geleneksel aile kapsamı altında değerlendirilebilir. Ayrıca ataerkil yapılı geniş ailelerin ülkemizin daha çok kırsal bölgelerinde bulunduğu bilinmektedir (Timur, 1972: 31).

2.2.1.3. Geçici Geniş Aile

Timur “*...aile başkanının dul ana ya da babasının bulunması bile, bu ailenin geniş olarak nitelendirilmesi... sonucunu doğurduğunu*” (Timur, 1972: 28) ifade etmektedir. Bu tespit çekirdek aileyi oluşturan bireylerin yanında o aileye bağlı olarak yaşayan her birey için söylenebilir. Dolayısıyla bir ailede, çekirdek aileyi oluşturan bireylere ek olarak en az bir kişinin daha bulunması, o ailenin geniş aile olarak adlandırılması için yeterlidir. Nitekim geçici geniş aile de, ataerkil geniş aile kadar kalabalık olmayan aileleri kapsayan ve bir süre sonra çekirdek aile konumuna geçebilen bir aile tipidir. Geçici geniş aile türünün, ataerkil geniş aile tipinden ayrılan noktası da, çekirdek aileye geçiş yapma durumunun söz konusu olmasıdır. Zaten bu aile tipinin geçici geniş aile ismini almasının nedeni; “*...bu aile biçiminin geniş aileden çok çekirdek aileye benzer görülmesi ve yaşlı ana-babanın ölümü, bekar kardeşlerin evlenmesi ya da ayrılmasıyla son bulmasıdır*” (Timur, 1972: 28).

Geçici geniş aile türünün ülkemizdeki oransal dağılımında yöresel farklılıklar göstermediği bilinmektedir (Timur, 1972: 32). Tıpkı çekirdek aile gibi, kentte var olan bir geçici geniş aile modern özelliklerle öne çıkabilirken, kırsal alanda varlığını sürdüren bir geçici geniş ailenin daha geleneksel bir anlayış içerisinde olması olağandır.

2.2.1.4. Parçalanmış Aile

Parçalanmış aile türü, herhangi bir çekirdek ailenin eksikli konuma gelmesiyle meydana gelmektedir. Bir ailenin çekirdek aile olma özelliğini kaybetmesi, karı-kocadan birisinin olmamasıyla mümkün olabilir. Bu nedenle en küçük aile biçimi olan çekirdek aileyi oluşturan karı ve kocadan herhangi birinin olmaması, ailenin parçalanmış halini ortaya çıkarmaktadır. Parçalanmış aile tipinin ortaya çıkması çeşitli şekillerde olabilmektedir. Dolayısıyla bu hususta aile nüfusunun ne kadar olduğunun önemi yoktur. Herhangi bir ailenin parçalanmış aile tipini yansıtıp yansıtmadığı, karı-kocadan birisinin var olup olmamasına bağlı olarak tespit edilebilmektedir.

Timur'un yaptığı araştırmaya göre, ülkemizde tek ana-baba ve çocuklardan oluşan parçalanmış aile türünün oranının oldukça az olduğu görülmektedir (Timur, 1972: 33). Ayrıca bu aile tipi genellikle Ankara, İstanbul, İzmir gibi ülkemizin büyük kentlerinde görülen bir aile türüdür (Timur, 1972: 32). Ancak parçalanmış aile türü çok çeşitli bireylerden oluşabileceği için, bu aile tipi aileden aileye farklı özelliklerle var olabilen bir aile türüdür. Dolayısıyla bu aile tipinin niteliklerini modern-geleneksel ayrımı yaparak belirli bir çerçeve içerisinde ifade etmek isabetli olmayacaktır.

Aile, yapısı gereği birbirinden farklı alanlarda ortaya çıkan gelişmelerden derinden etkilenen bir olgudur. Zira *“aile, tarihsel, kurumsal, hukuki ve sosyolojik boyutlarıyla farklı dinamikleri içinde barındırmaktadır”* (Aktaş, 2015: 430). Bu bağlamda aile üyelerinin birbirleri arasındaki ilişkiler, ailenin demografik yapısı, ailenin değerler sistemi, aile üyelerinin dünyaya uyum sağlamaları, hem mekan hem de zaman kapsamında farklılıklar göstermektedir (Aktaş, 2015: 430). Bahsi geçen farklılıkların çeşitli nedenleri vardır ve bu temel nedenler Türkiye’de de kendisini göstermiştir. Bu durum Türk aile yapısı

ekseninde değerlendirildiğinde; “*farklılaşmanın temelinde Türkiye’nin siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal yapısında meydana gelen değişimlerin önemli rol oynadığı...*” (Aktaş, 2015: 430) bilinmektedir.

Türk aile kurumu Cumhuriyet’in kuruluşu ve Cumhuriyet ile birlikte yapılan devrimler ile değişim geçirmiştir (Zafer, 2013: 131). Cumhuriyet’in ilanı Türk ailesi için karakteristik değişimlerin ve dönüşümlerin yaşandığı bir süreci işaret etmektedir (Aybey, 2016: 210). “*Türk ailesinin Cumhuriyet’le birlikte kazandığı geri döndürülemeyecek kadar köklü ve yaygın olan değişmelerde, Mustafa Kemal Atatürk’ün laik ve demokratik dünya görüşünün katkısını gözden uzak tutmamak gerekmektedir*” (Tolan, 1990: 497). Türkiye’de sözü edilen minvalde yaşanan gelişmeler toplum tarafından da zaman içinde benimsenmiş, Türk ailesinin dönüşümü sürmüş ve halen devam etmektedir. Dolayısıyla birçok alanda yaşanan gelişmeler doğal olarak Türk ailesinin niteliklerini yeniden belirlemiş ve Türk ailesi kendisine belirli bir konum edinmiştir. Böylelikle Türk ailesi bulunduğu dönemin koşullarına uyum sağlayabilme açısından önemli bir aşama kaydetmiştir.

2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Türk Ailesinin Değişimine ve Dönüşümüne Etki Eden Ana Faktörler

“*Gerek Dünyada gerek Türkiye’de zaman içerisinde meydana gelen her türlü değişim (toplumsal, siyasi, ekonomik, teknolojik vb.) aile kurumunu da değişikliğe uğratmış ve böylece geleneksel geniş aileden çekirdek aileye hızlı bir değişim yaşanarak aileler küçülmüştür*” (Aybey, 2016: 214). Bu minvalde pek çok faktörden bahsedilebilir. Ancak Cumhuriyet döneminde Türk ailesinin dönüşümünü sağlayan temel unsurlara bakıldığında üç ana faktöre rastlanmaktadır. Türk ailesinin dönüşümünün ve dolayısıyla aile türleri arasındaki geçişlerin daha net açıklanabilmesi için sözü geçen faktörlerin ve bu faktörler ekseninde yaşanan süreçlerin ayrı ayrı irdelenmesi gerekmektedir.

2.2.2.1. Kadınlara Tanınan Haklar ve Kadınların Çalışma Hayatına Girmesi

Cumhuriyet’in ilanı birçok yeniliği beraberinde getirmiştir. Birçok toplumsal yeniliğin içerisinde aileyi etkileyen en önemli reformun 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Türk Medeni Kanunu’nun olduğu görülmektedir (Tolan, 1990: 497). Zira Medeni Kanun’un getirdiği yenilikler Türk ailesini

doğrudan etkileyen bir yapıya sahiptir. Türk Medeni Kanunu'nun içeriği incelendiğinde başlıca; çok eşliliğin yasaklanması, eşlere eşit boşanma hakkının tanınması, eşlerin birbirlerinden boşanmasının yargı önünde gerçekleştirilmesi, kadınların mülk edinmeleri hususunda erkeklerle eşit bir duruma getirilmeleri, kadınların ve erkeklerin hem aynı işte çalışabilmeleri hem de aynı ücretleri alabilmeleri, çocukları gözetme işinin ana-babanın ikisine de verilmiş olması, eşlerden birisinin ölümü durumunda çocuğun velayetini hayatta kalan eşin alması, kalan mirasın eşlere eşit biçimde bölüştürülmesi, kadınların tanıklık hususunda erkeklerle eşit bir konuma getirilmeleri, evlilik yaşlarının kadınlarda 17, erkeklerde ise 18 yaş olarak düzenlenmesi (aktaran Zafer, 2013: 129) şeklindedir. Bu maddeler aile kurumunun temel direklerinden biri olan kadına tanınan hakları ifade etmektedir. Zira Medeni Kanun, kadınların konumunun yükselmesini sağlayarak, onların erkeklerle eşit bir kimliğe sahip olmalarına olanak tanımıştır (aktaran Zafer, 2013: 129). Dolayısıyla Türk Medeni Kanunu'nun çağın gerekliliklerinin yerine getirilebilmesi açısından Türk aile yapısına olumlu anlamda ve yüksek seviyede katkıları olmuştur. Buna karşın aile reisinin koca olması ve ikametgah seçiminin yine kocaya ait olması hükme bağlanmıştır (Tolan, 1990: 497). Bu gibi maddelerin Medeni Kanun'un içerisinde yer almasının nedeni ise; dönemin koşulları gereği toplumu yeniliklere hazırlama amacının güdülmesidir (Zafer, 2013: 130). Nitekim kadınlara seçme ve seçilme hakkının yerel seçimler için 1930 yılında, genel seçimler için ise 1934 yılında verilmesi bu tespiti desteklemektedir (Zafer, 2013: 130). Bazı alışılmış geleneklerin değişmesi ve buna bağlı olarak bazı yeniliklerin toplum tarafından benimsenmesinin bir süreç içerisinde olması gerekliliği göz önüne alındığında, çeşitli adımların aşamalı şekilde atılmasının doğru bir tercih olduğu görülmektedir. *“Türkiye’de değişen aile yapısının en önemli hukuksal temeli olarak Medeni Kanun...”* (Zafer, 2013: 132) Türk ailesinin gelişimine büyük oranda katkı sağlamıştır. Başka bir ifadeyle; Türk Medeni Kanunu, geleneksel aile yapısından modern aile yapısına geçişin anahtarlarından biri olmuştur. Zira Medeni Kanun'daki bahsi geçen düzenlemeler modern çekirdek ailenin nitelikleriyle örtüşmektedir.

“Kadın, modernleşen toplumlarda erkek ile çalışma, eğitim, toplumsal ve siyasal katılım konularında eşitlenmektedir” (Yıldırım, 2011: 125). Bu tespit Cumhuriyet’in ilanından sonra kadınlara tanınan haklar ekseninde atılan adımların, Türk toplumunun modern hale gelebilmesi sürecindeki işlevselliğini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca toplumun modernleşmesi amacıyla atılan adımlar bilindiği üzere sadece Medeni Kanun’un kabulüyle sınırlı kalmamıştır. Cumhuriyet’in ilanından sonra Medeni Kanun’un kabul edilmesi ve kadınlara seçme-seçilme hakkının verilmesinin yanında yapılan başlıca devrimler olarak; Hilafetin Kaldırılması, Kılık-Kıyafet ve Şapka Kanunu’nun çıkarılması, Latin Alfabesi’nin getirilmesi (Aybey, 2016: 210-211) toplum yapısını olumlu anlamda etkileyen büyük adımlar olmuştur.

Cumhuriyet’in kurulmasıyla başlayan reform hareketleri toplumu yeniden yapılandırmıştır (Gül, Yalçınoglu ve Atlı, 2014: 170). Cumhuriyet’in ilanından sonra yaşanan gelişmeler, kadının toplumsal yaşam içerisinde aktif bir rol üstlenmesini sağlamıştır. İlerleyen yıllarda sanayileşmeyle birlikte kadınların iş yaşamına katılmaları, aile yapısının dönüşümünü etkileyen diğer bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (aktaran Tolan, 1990: 498). Zira kadının aile içindeki konumunu değiştiren etkenlerden biri de bu olmuştur.

Çalışma hayatına atılan kadın, hem kendi ekonomik özgürlüğünü sağlayabilmekte, hem de ailesine iktisadi yönden katkı verebilme imkanına sahip olabilmektedir. Dolayısıyla Cumhuriyet dönemiyle birlikte gelen yeniliklerle kadınlara tanınan haklar ve sanayileşmenin etkisiyle kadının çalışma hayatına girmesi, kadının aile içinde yeni bir konum edinmesini sağlamış, böylelikle de Türk ailesi değişim geçirerek geleneksel aile anlayışından sıyrılmaya başlamış ve modern ailenin niteliklerini benimseme yolunda önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

2.2.2.2. Göç ve Kentleşme

Göç ve kentleşme, toplum yapısını derinden etkileyen nitelikleriyle ön plana çıkmakta, çeşitli nedenlere bağlı olarak bir süreç içerisinde gerçekleşmekte ve aile kurumunu ciddi biçimde etkileyebilmektedir. *“Göç ve kentleşme süreçleriyle beraber aile, yeni özelliklerle var olmaktadır”* (Yıldırım, 2011: 129). Aileye yeni bir hüviyet kazandırabilecek kadar güçlü nitelikleriyle öne

çıkan göç ve kentleşme süreçleri, aileyi etkileyen en önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Göç ve kentleşme, neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde birbirlerini etkileyebilmektedirler. Nitekim iki kavramın tam olarak neyi ifade ettiği üzerine düşünüldüğünde iki kavram arasındaki yakın ilişki net biçimde ortaya çıkmaktadır.

“...Coğrafi mekan değiştirme sürecinin ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle toplum yapısını değiştiren nüfus hareketi” (aktaran Koçak ve Terzi, 2012: 165) anlamına gelen göç olgusu, aile yapısını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. *“Türkiye’deki göç çeşitlerini, ‘iç göçler’ ve ‘dış göçler’ olmak üzere iki ana başlıkta toplamak mümkündür”* (Koçak ve Terzi, 2012: 169). *“...Ülke sınırı içinde bir yerden başka bir yere yapılan göç, iç göçü...”* (Bostan, 2017: 5), *“bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göç ise dış göçü...”* (Koçak ve Terzi, 2012: 172) ifade etmektedir.

Ülkemizde göç hareketleri belirli dönemlerde hız kazanmıştır. Genel olarak bakıldığında; Türkiye’nin, diğer ülkelere kıyasla göç hareketlerini etkin biçimde yaşayan ülkelerin başlarında geldiği söylenebilir (Yıldırım, 2011: 128).

Cumhuriyet’in ilk yıllarında ülke nüfusunun önemli bir kesiminin köylerde yaşadığı bilinmektedir (Koçak ve Terzi, 2012: 166). 1927 yılı itibarıyla ülkemizdeki kırsal nüfus oranı %75,78 iken, kentsel nüfus oranı ise %24,2’dir (Yıldırım, 2011: 128). Bu yüzdelik rakamlar o dönemde Türkiye’deki kırsal nüfus oranının kentsel nüfusa oranla ne kadar fazla olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Türkiye’de 1923-1950 yılları arasındaki dönemde ciddi seviyede bir göç hareketine rastlanmamaktadır (Sevinç, Davran ve Sevinç, 2018: 74). Türkiye’de göç ve kentleşme 1950’li yıllarla birlikte yoğun olarak yaşanmaya başlamıştır (Aktaş, 2015: 431). Göç ve kentleşmenin ülkemizdeki aile kurumu üzerindeki etkinliği düşünüldüğünde, 1950’li yılların Türk aile yapısı için önemi anlaşılmaktadır. Nitekim Türk ailesi de, göç ve kentleşmeyle beraber değişim ve dönüşüm geçirmiş, Türk aile yapısında farklılıklar ortaya çıkmış, geçişler görülmüştür (Aktaş, 2015: 431).

1950’li yıllarda yaşanan birçok gelişme, bahsi geçen iç göçlere sebep olmuştur. Bu hususta o yıllarda başlayan sanayileşme faaliyetlerinin ve tarımda gerçekleşen modernleşme sürecinin etkileri açıkça gözlenmektedir (Bostan, 2017: 6). Zira sanayileşme ve tarımdaki modernleşme bir takım sonuçlar doğurmuştur. 1950-1960 yıllarında geleneksel olarak yapılan toprak sahipliği sistemi değişim geçirmiş, topraksızlaşma baş göstermiş, toprak belirli kişilerde birikmiş, ulaşım alanında gelişmeler yaşanmış ve böylelikle kırsal alanlardan kentlere doğru bir göç dalgası meydana gelmiştir (Bostan, 2017: 6). Bu noktada tarımda traktörün kullanılmaya başlanması önem teşkil etmektedir. Zira toplumsal alandaki dönüşümü harekete geçiren en önemli nedenlerden biri tarımda traktör kullanımının yoğunluk göstermesi olmuştur (Tolan, 1990: 498). Tarımda traktör kullanımının ortaya çıkması, tarımdaki insan gücüne olan ihtiyacın azalmasına sebebiyet vermiş (Bostan, 2017: 6) ve bu da insanların köylerden kentlere göç etmelerine ortam hazırlamıştır.

İç göçler ülkenin içinde bulunduğu şartlar gereği çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. “*Türkiye’deki kırsal göç hareketi ilk zamanlarda bir sorun olarak algılanmamış...*” (aktaran Güreşci, 2010: 77) olsa da 1950’li yıllardaki iç göçlerin doğurduğu sıkıntılar, yaşanan sorunlara bir örnek teşkil etmektedir. Köylerden kentlere doğru yaşanan göç dalgalarının yaşandığı bahsi geçen yılların endüstrinin yetersiz kaldığı bir zaman dilimini kapsaması, göçlerin sanayileşme olmadan gerçekleşmesine neden olmuş ve bu da ‘kent köylüleri’ ve ‘yarı kentleşme’ (aktaran Bostan, 2017: 6) kavramlarını ortaya çıkarmıştır (Bostan, 2017: 6).

“*İşleyimleşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütlemeye, uzmanlaşmaya ve insanlar arası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi sürecini*” (TDK) ifade eden “*Kentleşme olgusu, sanayileşmeyle beraber yaşanan sosyolojik bir olgudur*” (Yıldırım, 2011: 130). Dolayısıyla yeterli derecede sanayileşme gerçekleşmeden kırsal bölgelerden kentlere doğru yaşanan göç akımı, sorunlu bir kentleşmeye yol açmıştır.

“Söz konusu dönemde meydana gelen gecekondulaşma, kente göç etmiş ailelerin uyum süreçleri, tampon mekanizmaların oluşması, kadın erkek rollerinde farklılaşmalar, aile üyeleri arasındaki ilişkilerin niteliği gibi konularda örnekler içeren değişim süreci sosyolojik, hukuki ve kültürel boyutta birçok kırılmaya, çeşitlenme ve bunalıma kapı aralamış, aile üyeleri ve dolayısıyla toplumsal ilişkiler açısından ciddi sorunların su yüzüne çıkmasına sebep olmuştur” (Aktaş, 2015: 431).

Göçler bir taraftan çeşitli sorunlar doğururken, diğer taraftan da Türk aile yapısının biçim değiştirmesinde etkili olmuştur. İnsanların kırsal alanlardan kentlere göç etmesiyle şehirleşme artmış ve bu iç göçler geniş aileleri bölerek yeni çekirdek ailelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Aybey, 2016: 211).

Türkiye’de kırsal alanlardan kentlere doğru olan göç hareketleri 1950’lerden sonra da sürmüştür, böylelikle insanlar için kentler daha çekici, kırsal bölgeler ise daha itici bir hal almış ve 2000’li yıllara doğru da devam eden bu kırsal göçler, kentsel nüfus oranının kırsal nüfus oranına kıyasla daha yükseğe çıkmasına neden olmuştur (Güreşçi, 2010: 78).

Göç dalgalarının etkisiyle yoğun bir kentleşme sürecine girilmiştir. Bu bağlamda kentlerde istihdam sorunları, alt yapı yetersizlikleri gibi sorunlar baş göstermiştir (Aktaş, 2015: 432). Toplumsal yapı üzerinde güçlü etkiler gösteren bu gelişmelerin aile yapısını da oldukça etkileyeceği aşıkardır. Nitekim sözü geçen gelişmeler *“Türk aile yapısının tarihsel, toplumsal ve kurumsal çerçevede yeniden yorumlanmasını gerekli kılmıştır”* (Aktaş, 2015: 432).

Kırsal alanlardan kentlere göç eden insanların, göç ettikleri kentlerde sorunsuz bir hayat yaşayabilmeleri için bir sürece ihtiyaçları vardır. Zira kırsal bölgeler ile kentler arasında farklı yaşam tarzları söz konusudur. İnsanların da kentlere uyum sağlama süreçlerini sorunsuz geçirebilmeleri için çeşitli birikimlere sahip olmaları gerekir. Göç eden insanların kentlere uyum göstermelerini sağlayacak olan eğitim, uzmanlaşma, iş bölümü, barınma imkanı gibi donanımlardan yoksun ve kentlerdeki yaşam alanlarına yabancı olmalarının önemli bir sorun olarak (Sevinç, Davran ve Sevinç, 2018: 76) gündeme gelmesi bu tespiti haklı kılmaktadır.

Göç eden bireylerin uyum sorunu yaşamaları Türk aile yapısı üzerinde kaçınılmaz olarak etkili olan bir husustur. Zira “...kentlileşme sürecinde göç edenlerin ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik sorunlarla karşılaşması söz konusudur” (Sevinç, Davran ve Sevinç, 2018: 76). Kırsal yörelerden kentlere olan göçler neticesinde doğan çeşitli sorunlar, kentlerde başka bir kültürü ortaya çıkarmıştır. Bu kültür, kırsal bölgelerde hakim olan kültür ve değerlerin, kentlerde sahip olunan değerlerle çatışması sonucu büyük kentlerde ortaya çıkan gecekondu kültürüdür (Sevinç, Davran ve Sevinç, 2018: 76).

“Gecekondulaşma olgusu, temelde varlıklı kent yerleşim yerlerinin etrafında oluşan ve yoksulluklar üzerinde inşa olan bir sosyal durumdur” (Yıldırım, 2011: 129). Gecekondu ailesi olarak anılan aileler, gecekondu kültürünü oluşturan ve yaşatan ailelerdir. Göçle birlikte gelen ve gecekondu bölgesi içine yerleşerek varlığını devam ettiren bu ailelerin (Yıldırım, 2011: 129) yerleşim biçimleri olumsuz özellikleriyle bilinmekte, zira buradaki insanlar *“sıkışık semtlerde birbiri içine girmiş, düzensiz konutlarda barınmaktadırlar”* (Yasa, 1990: 134).

Gecekondu ailesi esas olarak ekonomik güçsüzlüğüyle öne çıkmaktadır. Düşük gelir düzeyine bağlı olarak şekillenen bir yapısı bulunmaktadır (Yıldırım, 2011: 129). Ayrıca toplumsal değerleri ve alışkanlıkları açısından kent ailesinin nitelikleri ile köy ailesinin özelliklerini içerisinde barındırmaktadır (Yasa, 1990: 133-134). Yani gecekondu aileleri karmaşık bir yaşam kültürünü yansıtmaktadırlar. Gecekondu aileleri için temel sorun; kendilerine zor gelen kentteki yaşam koşulları içinde toplumsal güvenlik ihtiyaçlarını sağlayıp sağlayamama hususudur (aktaran Tolan, 1990: 500). Ancak yine de gecekondu ailesinin göç öncesindeki kır yaşantısı ile kentteki hayat şartları kıyaslandığında, kentteki yaşantılarının üstün geldiği görülmektedir (Tolan, 1990: 500). Bunun yanında gecekondu ailelerinin, köylerde bulunan geniş ailelere kıyasla daha hızlı bir şekilde çekirdekleşme süreci içerisine girdiği gözlenmektedir (Yasa, 1990: 136).

Türk aile yapısını etkileyen unsurlardan bir tanesi de dış göçler olmuştur. Zira aile bireylerinden herhangi birisinin yurt dışına gitmesi, aile yapısına direkt olarak etki eden bir faktördür. Zira karı-kocadan birisinin yurt dışına çıkması aile bireylerinin yaşamlarını ayrı yerlerde sürdürmesine neden olmaktadır. Hatta aileyi oluşturan eşlerden herhangi birinin yurtdışında işçi olarak veya başka bir sebepten ötürü bulunması parçalanmış aile tipini ortaya çıkarmaktadır (aktaran Aybey, 2016: 211).

Türkiye’de iç göçlerin dışında, dış göçlerin de yoğunlukla yaşandığı zaman dilimleri olmuştur. Buna 1961 yılında ülkemizden yurt dışına çalışmak için giden Türk işçileri örnek olarak verilebilir (Koçak ve Terzi, 2012: 172).

2.2.2.3. Kitle İletişim Araçları

Toplumsal yaşamı etkileyen unsurlar arasında teknolojik gelişmelerin önemli bir yeri vardır. “...*Kent ortamında her türlü iletişimi sağlayan teknolojik ve bürokratik düzenlemeler söz konusu*” olduğundan, sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan teknolojik gelişmeler; siyasal, ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan değişimler gibi, daha çok kent ailesi üzerinde etkili olmaktadır (Aslan, 2002: 29). Dolayısıyla kentlerde yaşayan ailelerin bahsi geçen alanlardaki değişimlerden yüksek seviyede etkilenmesi son derece doğaldır.

Teknolojinin gelişimi birçok alanda kendisini gösterebilir ve pek çok teknolojik gelişmeden söz edilebilir. Çeşitli teknolojik devrimlerin aile yapısı üzerinde gösterdiği türlü değişimlerden de bahsedilebilir. Ancak bu noktada ana faktörler çerçevesinde ele alınabilecek bir faktör olarak kitle iletişim araçları öne çıkmaktadır.

“*Kitle iletişim araçlarının etki alanının toplumsal ve bireysel yaşamın derinliklerine doğru genişlemesi, farklı kültür yapılarına özgü ailesel örüntü ve ilişkilerin algılanması*” (aktaran Tolan, 1990: 498) kitle iletişim araçlarını aile kurumunun dönüşümüne etki eden bir ana unsur haline getirmektedir.

“*Kitle iletişim araçları... geniş bir halk kitlesine seslenen radyo, televizyon, sinema filmi, basın gibi görüntülü, sözlü ve yazılı iletişim araçlarına verilen genel isimdir*” (Ataseven, 1991: 93). “*Yoğun olarak 20. yüzyılın olguları olan kitle iletişim araçlarının toplumsallaşma sürecinde önemli bir yeri vardır*”

(Aziz, 1982: 20). Nitekim dünyada kitle iletişim alanında görülen yeniliklerin Türkiye’de de kendisini göstermesi, toplum yaşamına önemli biçimde tesir etmiş, Türk aile yapısı da bu gelişmelerden ciddi anlamda etkilenmiştir.

Ülkemizde “1960-1980 dönemi ve bilhassa 1970-1980 arası kitle haberleşme ve ulaşım ağında ortaya çıkan önemli gelişmeler, fertlerin sosyalleşme sürecini ve bilgi edinme yollarını artırmıştır” (Erkal, 2016: 172). Yeni teknolojiyle birlikte gelen evrenselleşme sürecinin aile üyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerini daha hoşgörülü kıldığı ve bu ilişkilere demokratik bir nitelik kazandırdığı söylenebilir (Tolan, 1990: 502). “Özellikle başta televizyon olmak üzere kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması...” (Tolan, 1990:502), insanları kendi kültürleri dışında başka kültürlerle tanıştırmıştır (Tolan, 1990: 502).

Her kitle iletişim aracının az ya da çok, toplum ve dolayısıyla aile üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Ancak kitle iletişim araçları içerisinde toplum üzerinde etki dereceleri açısından öne çıkanları vardır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, televizyon toplumsal yaşama etki edebilme gücü fazla olan bir kitle iletişim aracıdır. Ülkemizde siyah-beyaz olarak yayına 1968 yılında giren televizyonun (Erkal, 2016: 172) yaşamı kolaylaştırdığı ve bireylerin Dünya’ya açılmasına hız kazandırdığı görülmektedir (Erkal, 2016: 172). Ayrıca 1990’lı yıllarda özel televizyon yayıncılığının başlaması (Sarı, 2017: 2090), toplumun televizyonla birlikte modern dünyayı tanıyabilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Sinema da toplumsal hayata etki eden, kitlelere çağdaş yaşamın niteliklerini aktarabilme potansiyeline sahip olan bir kitle iletişim aracıdır. Ancak ülkemizde belirli dönemlerde sinema izleyici sayıları değişkenlik göstermiştir. Örneğin yerli filmlerde “...1990’ların ortalarına doğru düşüşe geçen seyirci sayısının 90’ların ikinci yarısından sonra yeniden yükselişe geçtiği...” 2000’li yıllarla birlikte de ciddi biçimde artış gösterdiği görülmektedir (aktaran Sevinç, 2014: 103-105). Buradan hareketle sinemanın toplum üzerindeki etkisinin belirli dönemlerde yükseldiği söylenebilir.

Televizyon ve sinemanın yanında internetin de bir kitle iletişim aracı olarak toplum üzerinde etki gücü yüksektir. Toplumun modern dünyayı tanınmasına olanak yaratan araçlardan biri olan internetin, ülkemizde özellikle 2000’li yıllarla birlikte yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir. Dolayısıyla internetin toplum üzerindeki etkisinin de 2000’li yıllarla birlikte hız kazandığını vurgulamak yanlış olmayacaktır.

Bütün kitle iletişim araçları modern bir aile yapısının tanınması ve oluşmasına önemli derecede katkı yapabilir. Ancak toplumlar ve aileler üzerinde olumlu etkiler gösteren kitle iletişim araçları, bireyler tarafından bilinçsiz tüketilmeleri halinde çeşitli sorunlar da doğurabilir. Dolayısıyla kitle iletişim araçlarının toplum yaşamına ve aile yapılarına etki edebilme potansiyellerinin yüksek olması nedeniyle, bireyler kitle iletişim araçlarını bilinçli bir şekilde tüketmelidirler. Yani tüm kitle iletişim araçlarının toplumsal yaşama az veya çok, olumlu ya da olumsuz etkileri olabilmekte, ancak bu etkilerin ne şekilde sonuç vereceği, insanların kitle iletişim araçlarını bilinçli biçimde tüketip tüketmemesine bağlı olarak şekillenmektedir.

Ülkemizde de kitle iletişim araçlarının geçmişten günümüze kadar doğurduğu olumlu-olumsuz birçok sonuçtan bahsedilebilir. Bu durum Türk toplumu ve Türk ailesi özelinde de görülmektedir. Fakat kitle iletişim araçlarının bireylerin modern yaşamı tanınması hususunda olumlu etkilerinin olduğu ve Türk aile yapısının modern bir konuma gelmesinde önemli bir görev üstlendiği göze çarpmaktadır.

Modern bir aile yapısına dönüşüm, tüm geleneklerin ortadan kaldırılması şeklinde değil, çağdaş anlayışa uymayan geleneksel kalıpların yıkılması biçiminde algılanmalı ve modern çağa uygun olan alışkanlıkların sürdürülmesinde herhangi bir sakınca olmadığı bilinmelidir. Bununla birlikte günümüzde modern olarak nitelendirilen aile yapısının sorunlu tarafları olabilir, ancak çağdaş aile, genel nitelikleriyle çağın gerekliliklerini yerine getiren birçok özelliği içerisinde barındırmaktadır. Modern ailede, çağdaş yapısıyla uyuşmayan çeşitli faktörlerin tespit edilmesi durumunda da, bu unsurların ortadan kaldırılması adına gerekli çaba gösterilmelidir.

Bu bölümde uzun bir tarihe sahip olan Türk ailesinin belirli zaman dilimlerinde bir değişim süreci içerisine girdiği ifade edilerek, hangi dönemler kapsamında değişimlerin yaşandığı ve bu değişimlerin hangi yönde olduğu hususlarına yer verilmiştir. Dolayısıyla bölümün içeriğini oluşturan konular Türk ailesinin tarihiyle ilgili bir altyapı oluşturmakta ve üçüncü bölümde yapılan film analizlerinin bir anlam ifade edebilmesi için önem teşkil etmektedir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM VE ANALİZ

Bu bölümde filmlerin analizlerinde kullanılacak yöntemle ilgili bilgiler verilmekte ve daha sonra filmlerin ayrı ayrı analizleri yapılmaktadır. Her filmin analizi yapılmadan önce eserler hakkında bilgi sahibi olunabilmesi açısından, filmlerin künyeleri ve öykü özetleri paylaşmakta, ardından tahlilleri yapılmaktadır.

3.1. Yöntem

“Nitel araştırma, insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya yöneliktir...” (aktaran Serttaş, 2018: 351). Betimsel analiz yöntemi ise nitel araştırma yöntemleri çerçevesi içerisinde değerlendirilmektedir (Serttaş, 2018: 351). *“Betimsel araştırmalar; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışmaktadır”* (Selçuk ve diğerleri, 2014: 432). *“Betimsel analizde... tümevarım yöntemi kullanılarak sistematik veriler elde edilmeye çalışılır ve bilgi, sosyal gerçekliğin içerisinde aranır”* (Serttaş, 2018: 351). Toplumsal yapının temelini oluşturan aile olgusu dikkate alındığında, belirlenen filmlerde temsil edilen Türk ailelerinin betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmesinin isabetli olacağı öngörülmüştür. Betimsel analiz yöntemiyle Türk ailesi ile Türk filmlerinde temsil edilen aile yapıları arasındaki ilişki boyutunun net bir şekilde ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda ele alınan filmlerde çalışmanın konusuyla ilgili tespit edilmesi gereken öz bilgiler üç film için oluşturulan ayrı tablolar içerisinde verilmektedir. Filmlerin detaylı analizleri ise tablolara bağlı kalarak yapılmaktadır.

Belirlenen alt sorular, çalışmanın temel sorusuna yanıt verilebilmesi hususunda faydalı olacağı düşünülmüş ve oluşturulmuştur. Dolayısıyla alt soruların, filmlerde temsil edilen aileler ile Türk ailesi arasında yapılacak kıyaslamalara yol gösterici nitelikte olması gerekmektedir. Bu doğrultuda üç tane alt soru belirlenmiştir:

- İncelenen filmlerde hangi aile türleri temsil edilmektedir?
- Filmlerde temsil edilen ailelerde, ailenin işlevlerinden hangilerinin eksikliği ya da varlığı öne çıkmaktadır?
- Filmlerde yansıtılan aile türlerinin nitelikleri, o aile tipinin gerçek niteliklerini temsil etmekte midir?

Yukarıda belirtilen alt sorulara verilen yanıtlar filmlerdeki aile temsillerinin tanınmasına olanak sağlayan nitelikleri içerisinde barındırmaktadır. Ayrıca üç filmin de farklı yönetmenler tarafından çekilmiş olması aile kurumunun algılanış ve temsil ediliş biçimlerindeki farklı bakış açılarının öne çıkmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada incelenen filmler 1990'ların ikinci yarısında gösterime girmiş filmlerdir. Ancak araştırmanın temel sorusu çerçevesinde analiz edilen filmlerin vizyona girdiği tarihlerin baz alınması yanlış olacaktır. Bu noktada eserlerde filmsel zamanın gösterdiği tarihler önem kazanmaktadır. Zira Türk ailesi belirli dönemlerde farklı nitelikleriyle öne çıkmaktadır. Dolayısıyla filmlerde hangi dönem ele alınmakta ise, filmlerde temsil edilen aileler o dönemdeki Türk ailesinin özellikleriyle kıyaslanması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmada analiz edilen filmlere bakıldığında; *Eşkıya* (1996) ve *Her Şey Çok Güzel Olacak* (1998) adlı eserlerin filmsel zamanları filmlerin vizyona girdiği dönemi göstermekte, *Propaganda* (1999) isimli eserin filmsel zamanı ise 1948 yılını işaret etmektedir. Yani üç filmin hikayesinin de Cumhuriyet dönemi içerisinde geçtiği görülmektedir. Dolayısıyla filmlerde yapılan aile temsilleri Cumhuriyet dönemi Türk ailesinin nitelikleri ekseninde değerlendirilmektedir.

3.2. Film Analizleri

3.2.1. Eşkîya Filmi

3.2.1.1. Filmin Künyesi

Yönetmen: Yavuz Turgul

Yapımcı: Mine Vargı

Senaryo: Yavuz Turgul

Görüntü Yönetmeni: Uğur İçbak

Kurgu: Hakan Akol

Müzik: Erkan Oğur

Yapım: Filma-Cass

Yapım Yılı: 1996

Vizyona Giriş Tarihi: 29 Kasım 1996

Süresi: 123 dk.

3.2.1.2. Filmin Öykü Özeti

35 yıldır cezaevinde kalmış eski bir eşkıya olan Baran, cezaevinden çıkar. Baran, cezaevinden çıktıktan sonra köyüne gider ve köyüne vardığında, köyünün sular altında kaldığını görünce şaşırır. Fakat asıl şoku, en yakın dostu bildiği Berfo'nun kendisini Jandarma'ya ihbar etmesi nedeniyle hapse girdiğini öğrendiğinde yaşar. Berfo, Baran'ın altınlarıyla Keje'yi, ailesinden satın alarak İstanbul'a gitmiştir.

Keje, Baran'ın sevdiği kadındır. Baran, Berfo'yu bulmaya İstanbul'a gitmeli ve eğer halen yaşıyorsa Keje'yi görmelidir.

Baran, Urfa'dan, daha önce hiç gitmediği şehre, yani İstanbul'a doğru yola çıkar. Tren yolculuğu sırasında ara duraklardan birinde Cumali'nin trene binmesiyle Baran ve Cumali'nin yolları kesişir.

Baran'ın babası, aşiret reisi tarafından mayına yollanarak öldürülmüş ve Baran da, ağasına isyan ederek dağa çıkmıştır. Baran'ın, Keje'ye olan sevdası, o gençlik zamanlarına dayanmaktadır. Baran çok iyi bir nişancıdır. Ağanın adamlarına karşı savaşıyor onları ve hapse girdikten sonra da ağanın tuttuğu

kiralık adamları öldürmüştür. Bütün bunlar da, Baran'ın 35 yılını hapiste geçirmesine neden olmuştur.

Cumali, çocukluğunu travmalarla geçirmiş, İstanbul'un arka mahallelerinde bekar olarak yaşayan, Demircan abisinin uyuşturucu mallarını satarak gününü kurtarmaya çalışan genç bir delikanlıdır. İstanbul'un Tarlabası semtinde köhne bir otelde yaşamını sürdüren Cumali'nin, bir de sevdiği kadın Emel vardır. Emel, annesiyle birlikte kalmakta, evi de Cumali'nin kaldığı otelle aynı sokakta bulunmaktadır. Cumali'nin, yaşadığı çevre gereği edindiği kültür, Baran'dan oldukça farklıdır.

Baran ve Cumali aynı vagonda İstanbul'a kadar birlikte giderler. İstanbul'a geldiklerinde kendisini yakalamak üzere tren garında bulunan polisleri gören Cumali, paniğe kapılır ve içinde uyuşturucu malları bulunan çantayı emrivaki yaparak Baran'a verir. Cumali, Baran'a, çantayı Tarlabası'ndaki Kısmet Tamirhanesi'ne getirmesini söyler.

Demircan, Cumali'nin, içinde uyuşturucu malları bulunan çantayı polise yakalanmamak için bir adama emanet ettiğine inanmamaktadır. Demircan, oto tamirhanesinde, adamlarıyla birlikte Cumali'yi sorguya çekmiş ve onun bir muhbir olabileceğinden şüphelenmektedir. Cumali, Demircan ve adamları karşısında zor anlar yaşarken, Baran, kendisine emanet edilen çantayla birlikte tamirhaneye gelir. Çantanın içindeki milyarlık uyuşturucuların çantada olduğunu gören Demircan, Cumali'yi serbest bırakır. Cumali, Baran'ın bu davranışı sayesinde başındaki beladan kurtulur ve Baran'a minnettar kalır.

İstanbul'u tanımayan, bilmeyen Baran'ın kendisine kalacak bir yer aradığını öğrenen Cumali, Baran'a yardımcı olmak için onu yanına alır ve Baran'ı kendisinin de kaldığı Tarlabası'nın ucuz otellerinden biri olan Cumhuriyet Oteli'ne götürür.

Cumhuriyet Oteli, yaşlarını başlarını almış, birbirinden farklı yaşam hikayeleri olan insanların kaldığı bir oteldir. Otelde geçim sıkıntısıyla boğuşan Artist Kemal'den, Göçmen Andrey Mişkin'e, hayat kadınlığı yaparak küçük oğlu Hakan'la yaşamını sürdüren Sevim'e kadar, değişik insan tipleri vardır. Baran da bu otelde kalacaktır.

Baran, her şeyiyle kendisine yabancı gelen bu kalabalık şehirde, Keje ile Berfo'yu bulmak için yollara düşecektir. Cumali de, Baran'ın bu amacını öğrenir ve onu İstanbul'un keşmekeşliğine bırakmaya gönlü razı olmaz. Böylelikle Baran ve Cumali, Keje ile Berfo'yu bulmak için yollara düşerler. Fakat ellerinde hiçbir ipucu olmadığından amaçlarına ulaşmaları oldukça zordur.

Emel'in, Sedat isminde, Cumali'den gizli olarak yaşadığı bir ilişkisi vardır. Sedat hapishanededir. Emel, Sedat'ı, Cumali'ye, abisi olarak tanıtmıştır.

Emel ile Cumali, Sedat'ı cezaevinde ziyarete giderler. Sedat, Cumali'ye, hapiste kendisini öldüreceklerini, hapisten kaçmak için rüşvet parasına ihtiyacı olduğunu söyler. Bu, Emel ile Sedat'ın, Cumali'ye oynadıkları bir oyundur. Kendisine oynanan oyundan haberi olmayan Cumali, Emel'in abisi olarak bildiği Sedat için parayı bulmaya çalışacaktır. Bu arada Baran da, tek başına koca şehirde Keje ve Berfo'yu aramaktadır.

Otelin televizyonunda kendisine ihanet eden Berfo'yu gören Baran, telaşla durumu Cumali'ye haber verir. Berfo zengin bir işadamı olmuş ve Mahmut Şahoğlu ismiyle tanınmaktadır. Baran, Cumali'den, kendisini Mahmut Şahoğlu'na, yani Berfo'ya götürmesini ister.

Cumali ve başıboş arkadaşları kısa yoldan hayatlarını kurtarmak düşüncesiyle Demircan'ın ekibine tamamen girmek isterler. Demircan da, Cumali ve arkadaşlarına bir iş vererek onları denemek ister. Cumali bu 'müjdeli' haberi Emel'e vererek kazanacağı paralarla Emel'in abisini kurtaracağını söyler. Cumali ve arkadaşları polisler yakalanmadan uyuşturucu satışını yapmayı da başarırlar.

Baran ve Cumali aralarında sağlam bir dostluk kurmuşlardır. Baran'ın, Cumali'ye, kendisini Berfo'ya götürmesi isteğini hatırlatması üzerine Cumali, Baran'ı artık güçlü bir işadamı olan Berfo'nun evinin önüne götürür. Berfo'nun, evinden arabasıyla çıkış yaparken Baran ile Cumali'yi görmesi üzerine, polisler, Baran ile Cumali'nin kim olduklarını öğrenmek için ikisini de alıp sorguya çekerler. Zira Berfo çok güçlü bağlantıları olan bir işadamıdır. Polisler, Baran ve Cumali'yi serbest bıraktıktan sonra ise Berfo'nun adamları, Baran'ı emniyet müdürlüğünün önünden alıp Berfo'nun yanına götürürler.

Berfo'nun sağlık sorunları vardır. Tekerlekli sandalyede yaşamaktadır. Berfo, Baran'ı lüks evine getirtmiş ve yıllar sonra Baran ile yüz yüze gelmiştir. Baran, Berfo'dan, Keje'nin yaşadığını ve Keje'nin, Berfo'nun yanında olduğunu öğrenir. Baran, Berfo'ya, onun kendisine neden ihanet ettiğini sorarken, Berfo da, yaptıklarını Keje'ye duyduğu derin aşk için yaptığını, ihaneti, ahlaksızlığı aşkı için göze alabildiğini söyler ve Baran'a, aşkı için, onun bütün bunları yapıp yapamayacağını sorar. Berfo, Keje için bütün yaptıklarına rağmen onun kendisine aynı şekilde karşılık vermediğini, hiç kimseyle tek bir kelime bile konuşmadığını, konuşması için her yolu denediğini, fakat 35 senedir konuşturamadığını, kendisine evlat da vermediğini, buna rağmen Keje'den vazgeçmediğini anlatır. Baran'ı yanına getirmesinin nedenini de, Keje'nin onunla konuşup konuşmayacağını öğrenmek istemesiyle açıklar. Eğer Keje yine konuşmaz ise, Keje'nin hayata küstüğünü anlayacaktır.

Baran, Keje ile konuşmak için Keje'nin bulunduğu odaya girer. İkisinin arasında duygusal konuşmalar geçer. Baran, Keje'ye, yıllardır onu görmeyi amaçladığını söyleyerek kimseyle konuşmadığı gibi kendisiyle de mi konuşmayacağını sorar. Bu sırada Berfo, Keje'nin konuşup konuşmayacağını anlamak için dışarıdan Baran ve Keje'yi dikkatle dinlemeye koyulur ve yıllardır suskun olan Keje'nin zorlanarak da olsa konuşmaya başladığı duyulur. Keje'nin konuşmasıyla birlikte Berfo adeta yıkılırken, Baran'ın yüzünde mutluluk belirtileri görülür. İkisi de birbirine, yıllardır birbirlerini görmek için beklediklerini anlatırlar. Baran, Keje'ye, onu gelip alacağını, kendisini beklemesini söyler.

Bu arada Cumali ve arkadaşları Demircan'ın uyuşturucu mallarını satabildikleri için Demircan'ın gözüne girerler. Demircan, Cumali ve arkadaşlarına, sattıkları uyuşturucu mallar karşılığında paralarını vererek onları ekibine alır.

Otelde ise Sevim, kendisinin bedenini satarak para kazanan Jilet Cemal ismindeki bir adamla para meselesi yüzünden tartışmaktadır. Bu sırada otele giriş yapan Baran, küfürler savuran adamı kibar bir dille uyarır. Fakat Cemal bu kibar uyarıya, Baran'a kafa atarak karşılık verir.

Cumali, sevdiği kadının abisi olarak bildiği Sedat'ın ihtiyacı olan parayı bulma peşindedir. Bunu da, Demircan'ın kendisine verdiği uyuşturucu mallardan bir kısmını kendisine gizlice alıp, o malları satarak kazandığı parayla çözecektir. Cumali bu yaptığını Baran dışında kimseye söylemez. Cumali'nin uyuşturucu işiyle uğraşmasından zaten rahatsız olan Baran, Cumali'yi bu işleri yapmaması konusunda uyarır. Cumali ise, Baran'a, bunları Emel'in abisi için yaptığını ve bu olayın aralarında kalmasını söyler.

Sevim, otelde, Baran'ın odasına gelerek, Baran'a, kendisi yüzünden çıkan olay için kusura bakmamasını söyler. Ayrıca Sevim, Baran'la konuşurken, oğlunun kendilerini kurtaracak kişi olarak Baran'ı gördüğünü dile getirir.

Cumali, Sedat için gerekli parayı bulmuştur. Emel ile birlikte cezaevine giderek bu haberi verirler.

Bir gece Baran'ın odasına Sevim gelir. Sevim, Cumali tarafından cinsel birliktelik yaşamak için Baran'ın odasına gönderilmiştir. Bu arada Emel de kendi isteğiyle cinsel beraberlik yaşamak için otele, Cumali'nin yanına gelir. Sevim, Baran'a yakınlaşmaya çalışırken, Baran çekingen davranmaktadır. Cumali ise Emel'in geldiğine sevinir. Emel adeta Cumali'yi, Sedat'a yaptığı iyilik nedeniyle ödüllendirmek için gelmiştir. Diğer taraftan Baran, Sevim'in soyunmasına engel olarak, kendisinin bir başkasına bağlı olduğunu söyleyerek Sevim'in kendisine yakınlaşmasına engel olur. Bir erkekten böyle bir davranış görmeye alışkın olmayan Sevim, huzur bulmak için Baran'ın yanında durmak ister ve Baran'a yakınlaşmadan onun yanında kalır. Cumali ise, Emel ile yaşadığı cinsel birliktelik sayesinde mutludur. Emel de, Sedat ile Cumali'ye oynadıkları oyun nedeniyle sanki kendisini ve hayatı sorgulamaktadır.

Bu arada hayatını sağlık sorunlarıyla, geçim sıkıntısıyla geçirmeye çalışan Artist Kemal, odasında kendisini asarak intihar eder.

Sedat, Cumali'den aldığı parayla hapisten kaçmıştır. Emel de evi terk ederek Sedat'ın yanına gitmiştir. Bu haberi Cumali'ye veren kişi Emel'in annesi olur. Emel'in annesi, Cumali'nin Emel'e olan ilgisini, aşkını bilmektedir. O ana kadar Cumali'ye karşı tavırları olumsuzdur. Fakat Emel'in evi terk ederek Sedat'a gitmesi, onu Cumali'ye yaklaştırmıştır. Cumali, Emel'in annesinden,

Emel ile Sedat'ın sevgili olduklarını öğrenir ve adeta şok olur. Cumali, kendisine oyun oynandığını öğrenirken, arkadaşlarından birinin konuyla ilgili ileri geri yorum yapması sebebiyle o arkadaşına kafa atar.

Emel, annesini arayarak Sedat ile kaldıkları oteli söylemiş, Emel'in annesi de Cumali'ye otelin adresini vermiştir. Bu arada Emel'in annesinin Sedat'tan nefret etmesinin nedenleri de belli olmuştur. Önce Emel'in annesini kullanarak onunla ilişki yaşayan Sedat, şimdi de Emel'le beraberdir. Emel'in annesinin Cumali'den isteği, kızını Sedat'tan kurtarıp yanına getirmesidir. Cumali'nin bunu yapması halinde, Cumali'ye, onunla cinsel birliktelik yaşayabileceğini bile ima eder. Hesaplaşmak için içi içini yiyen Cumali, silahını yanına alarak, arkadaş tayfası ve Baran'la birlikte, Sedat ile Emel'in kaldıkları otele gider.

Sedat ile Emel otel odasında cinsel birliktelik yaşamışlar ve yatakta yurtdışına kaçma planları yapmaktadırlar. Bu sırada Cumali, Baran ve Cumali'nin arkadaşları odayı basarlar. Cumali, yaşadığı durumu kabullenememekte ve çok sinirlidir. Nitekim Baran'ın uyarılarına rağmen hem Sedat'ı, hem de Emel'i vurarak onları öldürür. Bu arada Cumali, Sedat ve Emel'den hesap sorarken Emel'e olan aşkıdan başının belaya girmesini göze alarak Demircan'ın mallarını çaldığını söylemiştir. O sırada yanında bulunan suratına kafa attığı arkadaşı da bunu duymuştur. Bu durum Cumali'nin başını belaya sokacaktır. Zira Cumali'nin arkadaşı, Demircan'ın adamlarına bunu söyleyecektir.

Cumali ve Baran polislerle yakalanmamanın hesabını yapmaktadırlar. Baran'ın fikri; Keje'yi de alıp dağa kaçmaktır. Fakat öncelikle Cumali'nin eşyalarını ve paralarını almak için otele gitmeleri gerekmektedir. Cumali ve Baran otele gittiklerinde, bir polis memuruna görünürler. Polisten kaçarlarken polisin ateş etmesi sonucunda kurşun, Cumali'nin kolunu sıyrır ve Cumali kolundan yaralanır. Cumali ile Baran, otelden, Cumali'nin paralarını ve eşyalarını alamamışlardır. Baran ile Cumali polisten gizlenmeye devam etmekte ve kendilerine gizlenecekleri bir yer aramaktadırlar. Cumali'nin halasının evine gizlenmek isterler. Fakat halası bunu kabul etmez ve parkta uyumak zorunda kalırlar.

Cumali'nin arkadaşı, Demircan'a, Cumali'nin, onun uyuşturucularını çaldığını söylemiştir. Cumali, arkadaşının tuzağına düşerek Demircan'ın yanına gidecektir.

Baran da, Keje'nin yanına gider. Baran, Keje'ye şehirden gitmek zorunda olduklarını söyler ve Keje'ye, onun da kendisiyle gelip gelmeyeceğini sorar. Keje, Baran'ın bu sorusuna geleceğini söyleyerek cevap verir.

Uyuşturucularının çalındığını öğrenen Demircan, Cumali ve arkadaşlarını oto tamirhanesine getirerek, Cumali'den, çalınan mallarını ister. Fakat Cumali o parayı Sedat'ın hapishaneden kaçması maksadıyla verdiği için çaresiz kalmıştır.

Baran ise Cumali'nin düştüğü durumu öğrenir. Demircan'ın tamirhanesine giderek borcu üstlendiğini söyler ve Demircan'dan, onun bu konuda artık kendisiyle muhatap olmasını ister. Demircan ise Baran'ın parayı getirmesi halinde Cumali'yi serbest bırakacağını dile getirir. Baran da, bu durumu Keje'ye iletir. Keje aracılığıyla Berfo'nun yazdığı çeki alan Baran, bunun karşılığında Keje'den vazgeçecek ve Keje, Berfo'nun yanında kalacaktır.

Baran, Berfo'dan aldığı çeki Demircan'a götürür. Çeki alan Demircan, Cumali ve arkadaşlarını serbest bırakır. Fakat Berfo'nun verdiği çek karşılıksız çıkınca, Demircan'ın adamları sokak ortasında Cumali'yi vururlar. Yaralanan Cumali kısa süre sonra ölür.

Cumali'nin ölmesine çok üzülen Baran, Berfo'dan hesap sormak için onun evine gider ve Berfo'yu silahla vurarak onu öldürür. Ardından Demircan'ın mekanını basan Baran, Demircan'ı da vurarak öldürür. Otele döndüğünde daha önce kendisine kafa atan Jilet Cemal'le çarpışan Baran, Cemal'in kendisine laf atması üzerine onu da vurarak öldürür.

Polisler, evlerin çatılarında kendilerinden gizlenmeye çalışan Baran'ı bulurlar. Öncelikle teslim olmayan Baran, polislerden kaçmaya devam eder. Fakat daha sonra kaçmayı sonlandırır. Baran, Keje'yi hatırlar ve onun ismini anar. Silahlardan çıkan mermiler defalarca kendisine isabet etmesine rağmen çatının ucuna ulaşan Baran, yine Keje'nin ismini anarak kendisini çatıdan aşağıya bırakır.

3.2.1.3. Film Analizi

Tablo 1: Eşkıya Filminin Betimsel Analizi

FİLM ADI	FİLMDEKİ AİLELER	AİLELERİN TÜRLERİ	AİLELERİN İŞLEVLERİ	AİLE TEMSİLLERİ
EŞKİYA	-Karı (Keje) ve koca (Berfo) -Emel (kız) ve Emel'in annesi -Anne (Sevim) ve Çocuk (Hakan)	-Çocuksuz Çekirdek Aile -Parçalanmış Aile -Parçalanmış Aile	-Filmdeki çocuksuz çekirdek aile türünde; ailenin sevgi işlevi, koru-yuculuk işlevi, toplum-sallaştırma işlevi, sıcak bir yuva oluşturma ve duygu-sal doyum sağlama işlevi-nin eksikliği görülmektedir. -Filmdeki parçalanmış aile türünde; bağımlılık ihtiyacını doyurma işlevi, sıcak yuva oluşturma ve duygusal doyum sağlama işlevinin eksikliğine rastlanmaktadır. -Filmdeki diğer parçalanmış aile türünde ise; koruyuculuk işlevinin eksikliği söz konusudur.	Filmde iki tane farklı aile türü görülmekle birlikte üç tane ailenin varlığından bahsedilebilir. Çocuksuz çekirdek aile tipi geleneksel özellikler taşıyan ataerkil yapı bir aile olarak işlenmiştir. Parçalanmış aileler ise ana ve çocuktan oluşan aileler olarak modern bir aile görüntüsü vermektedir. Dolayısıyla filmde temsil edilen üç aile de modern bir aile görüntüsü vermemektedir.

Filmsel zaman, filmin vizyona girdiği dönemi kapsamaktadır. Yani filmin hikayesi Cumhuriyet dönemi içerisinde geçmektedir.

Filmde üç tane ailenin varlığı söz konusudur. Bu ailelerden iki tanesi aynı aile türünü yansıtırken, diğeri başka bir aile tipini yansıtmaktadır.

Filmdeki ailelerden biri, Baran'ın sevip kavuşamadığı kadın olan Keje ile Berfo'nun oluşturduğu ailedir. Karı (Keje) ve koca (Berfo) olmak üzere iki kişiden oluşan bu aile, çocuksuz çekirdek aile türünü yansıtmaktadır. Filmde kadının, kocasında gönlü olmamasına rağmen onunla evlilik yaptığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla eşlerden birinin isteği olmasa da bir biçimde anlaşma sağlanmış ve bu anlaşma hukuki zemine oturtulmuş, netice olarak bir aile oluşmuştur. Erkek, karısına, yakın dostuna ihanet edecek kadar derin bir aşkla bağlıdır. Yani erkeğin, kadına olan aşkı, onun, toplumun norm ve değerlerini çiğnemesine neden olmuştur. Erkeğin, kadını, ailesinden altınlar karşılığında alarak onunla evlenmiş olması, ailenin geleneksel bir yapıda olduğunu göstermektedir. Bu noktada aileyi oluşturan karı-kocanın kırsal yörenin kültürüne sahip olmalarının etkisi olduğu söylenebilir. Ailede erkeğin, karısına sevgiyle bağlı olmasına karşın, kadının kocasına karşı sevgi

hissetmemesi, tek taraflı bir sevginin söz konusu olduğunu göstermektedir. Sevginin tek taraflı olması eşler arasında samimi bir ortamın kurulamamasına ve bireylerin duygusal doyumlarını sağlayamamalarına ve hatta aile üyelerinin öz saygılarını yitirmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla sözü edilen ailede, bu fonksiyonlar işlevsel değildir. Bu nedenle mutsuz bir aile tablosu karşımıza çıkmaktadır. Ailenin diğer bir fonksiyonu olan bireyi toplumsallaştırma işlevi de bahsi geçen ailede eksik kalan fonksiyonlardan bir tanesidir. Kadının istemediği birisiyle evlenmesi, onun asosyalleşmesine neden olmuştur. Kadının, sevdiği kişiye kavuşamamasına gösterdiği tepkinin, kimseyle konuşmayarak dış dünyayla bağını kopartması şeklinde olduğu görülmektedir. Bu da ailede, toplumsallaştırma işlevinin noksan kalmasına sebebiyet vermiştir. Böylelikle aile üyeleri arasında iletişim eksikliği ortaya çıkmakta ve dolayısıyla sorunlu bir ailenin varlığı kendisini göstermektedir.

Filmde görülen diğer bir aile, Emel isimli karakter ile onun annesinin oluşturduğu ailedir. Bu aile türü, eşlerden birisinin (koca) olmaması nedeniyle parçalanmış aile tipinin bir örneğidir. Emel'in annesi, Cumali'den, kızını getirmesi için yardım isterken, kocasının da kızı gibi evden kaçarak onu terk ettiğini ifade etmektedir. Bu sahne, çekirdek aile türünün, parçalanmış aile tipine dönüş şeklinin ifadesi olmuştur. Ailede, ananın (Emel'in annesi), kızının (Emel) üstünde kurduğu otoriter bir tavır söz konusudur. Buradan, bir ailede babanın olmaması, ananın, kızına karşı otoriter bir tavır takınmasına neden olduğu sonucu çıkarılabilir. Filmde, Cumali'nin, sevdiği kadın Emel'le baş başa kaldığı sahnelerde Emel'in annesine yakalanmamaya çalıştığı görülmektedir. Kadın ile erkeğin evlenmeden önce yaklaşmasının, toplumun özellikle tutucu kesimi tarafından kabul görmemesi, sözü geçen davranışın sebebi olarak gösterilebilir. Kızın evden kaçarak sevgilisinin yanına gitmesi ise, ailede, sıcak bir ortamın olmaması ve dolayısıyla bireyin duygusal doyumunu sağlayamamasına bağlanabilir. Dolayısıyla ailede, bu fonksiyonunun işlevsel olmadığı görülmektedir. Ayrıca kızın tıpkı babası gibi evden kaçarak sevgilisinin yanına gitmesi, ailenin, bağlılık ihtiyacını doyurma fonksiyonundan da yoksun olduğunu göstermektedir.

Filmde işlenen başka bir aile ise Sevim isimli hayat kadınıyla onun küçük oğlu Hakan'ın varlığıyla vücut bulmuştur. Bu aile tipi parçalanmış aile türünü yansıtmaktadır. Filmde babasız olan küçük Hakan'ın, annesi Sevim'e, Eşkîya Baran'ı kurtarıcı olarak gördüğünü anlattığı vurgulanmıştır. Parçalanmış aile türünün bir üyesi olarak, baba eksikliğini hisseden çocuk, içinde bulunduğu zorlu yaşam koşullarından annesini ve kendisini kurtaracak bir güce ihtiyaç duymaktadır. Yani ailede koruyuculuk işlevinin eksikliği göze çarpmakta ve çocuk, küçük yaşta bu eksikliği hissetmektedir. Yaşadığı eksikliğin çözümünü de babasının olmamasından kaynaklı olarak Eşkîya Baran'da aramaktadır.

Filmde temsil edilen ailelerin Türk ailesiyle aralarındaki uyumu değerlendirildiğinde; ataerkil yapılı çocuksuz çekirdek aile türü geleneksel aile olarak Cumhuriyet döneminde var olan bir aile tipini işaret etmektedir. Filmde temsil edilen parçalanmış aile tipleri de ülkemizde genel olarak kentte görülen aile tipleridir. Parçalanmış aileler ülkemizde geleneksel nitelikler taşıyabileceği gibi, modern özellikleriyle de öne çıkabilmektedirler. Bu noktada ailelerin kendisine özgü nitelikleri önem kazanmaktadır. Dolayısıyla bu iki ailenin de Cumhuriyet dönemindeki Türk ailesiyle uyuşmayan bir tarafı bulunmamaktadır.

3.2.2. Her Şey Çok Güzel Olacak Filmi

3.2.2.1. Filmin Künyesi

Yönetmen: Ömer Vargı

Yapımcı: Mine Vargı

Senaryo: Hakan Haksun, Ömer Vargı ve Cem Yılmaz

Görüntü Yönetmeni: Garry Turnbull

Kurgu: Hakan Akol

Müzik: Mazhar Alanson

Yapım: Filma-Cass

Yapım Yılı: 1998

Vizyona Giriş Tarihi: 27 Kasım 1998

Süresi: 103 dk.

3.2.2.2. Filmin Öykü Özeti

Altan ile Nuri, kişilikleri birbirlerine zıt karakterlerdir. Altan, Ayla ile evlidir. Altan'ın abisi Nuri ise bekardır. Nuri, çalıştığı eczanelere ilaç dağıtan bir çalışmaktadır. Bu depoda kalan Nuri, Porsche marka arabaların tutkunudur. Altan ile Nuri geçmişte birlikte iş yapmışlar ve Altan'ın işi batırıp gitmesi sonucu, Nuri'nin, kardeşi Altan'a güveni kalmamıştır. Altan çeşitli işlerde çalışmış, ancak bir türlü işlerini yoluna koyamamış birisidir. Altan'ın şimdiki hedefi ise bar açmaktır. Altan ile Nuri'nin tek başına yaşayan bir de babaları Özcan vardır. Nuri babasını sık sık ziyaret etmekte, fakat Altan babasının yanına pek uğramamaktadır. Altan ve Nuri birbirlerini iki yıldan fazla süredir görmemektedir. Fakat lokantada yaşanan olayla birlikte iki kardeşin yolları tekrar kesişmiştir.

Altan girdiği bir lokantada abisi Nuri'nin tek başına yemek yediğini görür. Bu sırada Nuri ile yan masada oturan gençler arasında tartışma çıkar. Araya giren Altan'ın kafasına küçük cam şişeyle vururlar. Ortalığın karışmasıyla Nuri ve Altan dükkandan kaçarak uzaklaşırlar.

Lokanta çıkışında Altan'ın kafasının kanadığı görülmektedir. Nuri, Altan'ı ilaç deposuna götürür. Altan, abisinin çalıştığı ilaç deposunu ilk defa görmektedir. Nuri, Altan'a pansuman yapar. Bu arada depoda bulunan ilaçlar Altan'ın dikkatini çekmiştir. Altan ilaçlara bakarken bir taraftan da babasını sormaktadır. Nuri ise babalarının kötü olduğunu ve Altan'a kızgın olduğunu söyler. Altan ilaçları dikkatle incelemekte, fakat Nuri, Altan'ın dükkandan gitmesini istemektedir. Altan akıllı ise ilaçlarla yapılan işi çözmektedir. Nuri, Altan'a güvenmediğini söyleyerek onu depodan göndermeye çalışmaktadır. Altan, abisine bar açacağını söylemekte, fakat Nuri, kardeşine inanmamakta ve Altan'a karşı olumsuz bir tavır takınmaktadır. Altan depodan ayrılırken, abisi Nuri'ye onu arayacağını söyler. Ancak Nuri, kardeşi Altan'a, kendisini aramamasını söyleyerek onu depodan uğurlar.

Altan üstü başı kan içinde evine gelir. Eve geldiğinde eşi Aylin uyumaktadır. Altan, Aylin'e sırnaşmaya çalışır. Aylin ise Altan'ın üzerindeki kan izlerini görmesine rağmen onu umursamaz. Altan ve Aylin evliliklerinde mutlu bir izlenim vermemekte ve nitekim de ayrı yataklarda yatmaktadırlar.

Altan ertesi gün abisi Nuri'nin deposunun yolunu tutar. Altan, depodaki ilaçlar üzerinden abisiyle birlikte iş yapma peşindedir. Nuri ise Altan'ı başından atmaya çalışmaktadır.

Altan ise arkadaşının yanına giderek ona, elinde ilaç, şampuan, krem gibi malların olduğunu ve bunları satarak bar açmak için gerekli parayı bulabileceğini ifade eder. Altan'ın amacı; abisinin çalıştığı ilaç deposundaki malları uygun fiyatlara satmaktır. Fakat bundan Nuri'nin de, arkadaşının da haberi yoktur. Altan'ın bu amacını abisi Nuri duymamalıdır.

Nuri, babası Özcan'ın evine gitmiştir. Birlikte çekirdek çıtlayarak televizyon izlerlerken, Nuri, babası Özcan'a karşı oldukça saygılı ve fakat Özcan, oğluna karşı olumsuz bir tavır takınmaktadır. Özcan, oğlu Nuri'nin, ona pişmaniye getirmesinde bile kasıt arayacak kadar serttir. Zaten Özcan'ın hem büyük oğlu Nuri'ye, hem de küçük oğlu Altan'a karşı genel olarak olumsuz bir tavrı söz konusudur.

Altan, abisinin dükkanındaki malları satabilecek bir alıcı bulmaya çalışmaktadır. Bir arkadaşından “kafa bulduran” hapların satışından daha çok para kazanabileceğini duyan Altan, bu hapların nerede satıldığını öğrenmek ister. Altan'ın arkadaşı, istemeyerek de olsa, onu, hapların satıldığı yere götürür ve Altan oradan bir tane hap alır.

Altan, yine abisinin çalıştığı depoya uğrar. Bu sırada Nuri'nin patronu Rasim Bey de oradadır ve Altan böylelikle abisinin patronuyla da tanışmış olur. Nuri, Altan'ı başından atmaya çalışır, fakat Altan, abisini ısrarla evine akşam yemeğine davet etmektedir.

Nuri, Altan ile Ayla'nın evine konuk olmuştur. Yemek servisleri yapılırken Altan ile Ayla'nın anlaşamadıkları duyulur. Altan, abisini memnun etmeye çalışmakta, fakat bu durum Ayla'nın umurunda değildir. Nitekim Ayla, Nuri'ye, Altan ile evliliğini bitirme durumuna geldiğini söyler. Ayla'nın artık Altan'a inancının kalmadığı bellidir. Altan ile Ayla arasında geçen bu tartışmayla birlikte Nuri, evden gitmek ister. Altan da, abisi Nuri'yle birlikte evden çıkar.

İki kardeş sokakta yürürlerken, Altan, barı açması halinde Ayla'yla olan bu olumsuz durumun düzeleceğine olan inancını dile getirir. Ayrıca Altan, eşi Ayla'yla, ilk zamanlardaki cinsel hayatlarını yaşamadıklarından da dert yanmaktadır.

Altan'ın fikriyle iki kardeş, babaları Cevat'a sürpriz bir ziyarette bulunurlar. Böylelikle iki senedir babasının yanına uğramayan Altan da babasını görmüş olacaktır.

Cevat kendisini ziyarete gelen iki oğlunu da sürekli terslemektedir. Altan ile Nuri, babalarına oldukça saygılı davranmakta, fakat Cevat, iki oğlunu da sürekli paylamaktadır. Sonunda Altan, babasının hakarete varan konuşmalarına alınır ve evden çıkmak için kalkar. Nuri de, Altan'a eşlik eder ve iki kardeş hakaret işite işite evden çıkarlar. Çocukları evden çıktıktan sonra Cevat'ın sert mizacı kaybolur ve Cevat, Nuri ile Altan'ın küçüklük fotoğraflarına bakarak iç geçirir.

İki kardeş, Nuri pek istemese de Altan'ın zorlamasıyla bara girerler. Altan, abisini, arkadaşı Suat'la burada tanıştırır. Ancak Nuri ortama pek ısınamamıştır. Nitekim bardan çıkmak ister ve Altan ile Nuri bardan çıkarlar.

Altan, abisinin kaldığı ilaç deposunda kalmak ister. Nuri önce istememesine rağmen, Altan'ın, Ayla ile olan tartışmasını kullanarak yaptığı duygu sömürüsü karşısında, kardeşinin bir günlüğüne depoda kalmasına ikna olur. Oysaki, Altan'ın depoda kalma amacı başkadır.

Altan, abisi yatmaya gittikten sonra ilaçları inceler ve Nuri'nin patronu Rasim Bey'in dolabında, kendi elindeki hapların aynılarını bulur. Altan bu hapları satarak para kazanmayı amaçlamaktadır.

Altan, arkadaşının yardımıyla ilaçları satacağı kişiyi bulur. Bu kişi Bodrum'dadır. İsmi ise Nusret'tir. Altan, Nusret'in telefon numarasını alır ve Nusret'le iletişime geçerek onunla telefonda anlaşır. Nusret'e, elinde yedi kutu hap olduğunu söyleyen Altan, yarın akşam Nusret'in yanına, Bodrum'a gidecektir.

Altan, kendisini artık depoya almak istemeyen abisinin yanına lüks bir Porsche marka arabayla gider. Altan, arabayı vale rolü yaparak zengin bir delikanlıdan almıştır. Abisinin yanına, çaldığı bu arabayla giden Altan, Nuri'yi etkilemeyi başarmıştır. Nuri, dışarı çıkmak için kıyafetlerini giymek amacıyla depoya girer. Altan ise bu sırada depoya girerek, Nusret'e vereceği ilaçları gizlice alır.

Nuri direksiyon koltuğuna geçer ve keyfi oldukça yerine gelir. Böylelikle Altan da abisini arabayla Bodrum'a gitmeye ikna eder ve birlikte Bodrum'a doğru yol almaya başlarlar. Altan'ın ilaç satacağından habersiz olan Nuri, Bodrum'a eğlenmek için gitmektedir.

Arabası çalınan gencin ismi Tolga'dır. Altan ve Nuri bir çorbacıda oturlurken, Tolga'nın adamları, Nuri ve Altan'ı yakalarlar. Böylelikle Nuri de, arabanın çalıntı olduğunu öğrenmiş olur. Tolga, adamlarıyla birlikte arabanın yerini Altan'dan öğrenmeye çalışır. Altan en son park ettikleri yeri göstererek arabanın orada olduğunu söyler. Fakat araba park ettikleri yerde yoktur. Bunun üzerine adamlar, Altan'a dayak atmaya başlarlar. Kardeşinin dayak yemesine tepki veren Nuri ise, Tolga'ya kafa atar ve Tolga yere düşer. Bu fırsattan yararlanan Altan ile Nuri, adamlardan kaçarlar.

Altan, Tolga'nın adamlarından kaçma bahanesini öne sürerek, abisini iki günlüğüne Bodrum'a gitmeye ikna etmiştir. Altan'ın aklında esasen Bodrum'da Nusret'le yapacağı alışveriş vardır. Bu nedenle iki kardeş, Nuri'nin arabasıyla Bodrum'a doğru yola çıkarlar.

Bodrum'da bir otele yerleşen Altan ile Nuri, sahilde gezintiye çıkarlar. Altan hovardalık yapma eğilimindedir. Zira neredeyse üç aydır eşi Ayla'yla cinsel ilişki yaşayamamaktadır.

Nuri, Altan'ı bir barda beklerken, Altan ise, Nusret'le görüşmek için onun mekanına gider. Altan, getirdiği malları Nusret ile adamlarına teslim eder ve karşılığında parasını alır. Nusret bütün bunların aralarında kalması gerektiği konusunda Altan'ı uyarır ve Altan, Nusret'in yanından ayrılır. Bu arada Nusret, Altan'a, malların normal fiyatının yarısı kadar bir para ödeyip, ondan, malları almıştır.

Altan, abisi Nuri'nin yanına geldiğinde, Nuri, Çin'li bir kadınla samimi olmuş, barda dans etmektedir. Altan'da, istediği parayı aldığı için oldukça keyiflidir.

Piyasadaki ilaçlar Tahir Baba'dan sorulmaktadır. Tahir Baba, Nusret'in İstanbul'dan sevkiyat yaptığını duymuş ve olayın doğru olup olmadığını öğrenmek için, adamlarına, depolarından kaçak malların çıkıp çıkmadığını kontrol ettirecektir.

Altan otele geçtiğinde telefonla eşi Ayla'yı arar. Altan, Ayla'ya barı açacağı müjdesini verir. Fakat Ayla'nın, kocasına inancı yoktur. Nitekim her zamanki gibi Altan'ı tersleyerek telefonu kapatır.

Tahir Baba'nın adamları kendi depolarını kontrol etmektedir. Bu depolardan biri de Nuri'nin çalıştığı depodur. Yani Nuri'nin patronu Rasim Bey de bu işlerin içindedir. Altan da, Nusret'e verdiği hapları Rasim Bey'in dolabından aldığı için, depoda haplar eksik çıkmıştır. Bu durumda da Tahir Baba'nın emriyle Rasim Bey öldürülecektir.

Nuri, tanıştığı Çin'li kadınla sevgili olmuştur. Fakat Çin'li kadın, gemiyle ülkesine dönecektir. Altan ile Nuri de, kadını uğurladıktan sonra İstanbul'a doğru yola çıkarlar. Nuri aşık olmuş ve çok mutludur.

Tahir Baba, Nusret'i arayarak depolarının birinden mallarının çalındığını ona söyler. Fakat Nusret'in bu işin içinde olduğunu bildiğini Nusret'e söylemez. Nusret, Tahir Baba'dan çok korkmaktadır. Altan'dan aldığı malların Tahir Baba'nın malı olduğunu öğrenir öğrenmez Altan'ın nerede olduğunu bulmak ister.

Altan ile Nuri İstanbul'a giderlerken mola vermişlerdir. Bu sırada Altan, gazetede Tolga Baykal'ın hastanelik edildiğini ve Tolga Baykal'ın kendisine bunu yapanları tehdit ettiği haberini okuyunca telaşlanır. Zira Tolga Baykal, Nuri'nin kafa attığı Tolga'dır. Dolayısıyla, ünlü bir nakliye kralının oğlu olan Tolga Baykal'ın tehdit ettiği kişiler Altan ile Nuri'dir. İki kardeş, ne yapacaklarını bilemez halde, İstanbul'a doğru yollarına devam ederler.

Tolga Baykal kötü bir olayla gündeme gelmesinden dolayı babasından azar işitir. Bu arada Tolga'nın arabası bulunmuş ve Tolga'nın babası da, yaşanan bu olayı kapatmaktan yanadır.

Altan ile Nuri İstanbul'a varırlar ve saklanmak için babalarının evine giderler. Eve gittiklerinde de babaları Cevat'ın vefat ettiğini öğrenirler. Ayrıca, babalarının ölümüne çok üzülen iki kardeşe, babalarının, ölmeden önce hep kendilerini sayıkladığını söylerler.

Altan ve Nuri, sonraki gün, Nuri'nin çalıştığı depoya gittiklerinde, depoda çalışan çırak Serkan, Rasim Bey'in intihar ederek öldüğünü söyler. İki kardeş, aldıkları ölüm haberleriyle şaşkınlık içine girerler. Rasim Bey'in neden intihar ettiğini de bilmemektedirler.

Altan ile Nuri, Altan'ın evine geçerler. Altan, kazandığı paraları masaya koyarak barı açacağını söyler. Nuri paraları görünce şaşırır. Ayla ise paraların sahte olduğunu düşünerek, Altan'ı tersler. Nuri'nin fikri ise, paraları, Tolga Baykal'a, arabanın tazminatı olarak vermektir.

Altan'ın gönlü paraların Tolga'ya verilmesine razı değildir. Bu arada Altan, arkadaşından, kendisini birilerinin aradığını öğrenir. Altan ve Nuri kendisini arayanların Tolga ve adamlarının olduğunu düşünür.

Nuri ve Altan, Tolga'nın evinin telefon numarasını bulup ararlar. Altan, telefon kulübesinden numarayı aradığında, Tolga'nın nakliye kralı babasıyla muhatap olur. Altan, arabanın tazminat parasını vermek niyetinde olduklarını söyler. Ancak Tolga'nın babası, Altan'a, oğlunun peşini bırakmalarını, kendilerini bir daha aramamalarını dile getirerek Altan'ı azarlar ve telefonu kapatır. Bu durum elindeki parayla bar açmak isteyen Altan'ın işine gelir.

Başlarının belada olmadığını öğrenen Altan ile Nuri, rahat bir nefes almışlardır. Altan'ın arkadaşı Suat'ın barına geçen iki kardeş, biralarını yudumlarken, yanlarına Nusret ve bir adamı gelir. Nusret, Altan'ın izini bulmuştur.

Nusret, patronu Tahir Baba'nın malını kendisine satan Altan'dan hesap sormaktadır. Nusret'in adamı, Altan ile Nuri'nin üzerine benzin dökerken, Altan, Nusret'e verdiği malların kime ait olduğunu bilmediğini, Tahir diye birini tanımadığını anlatmaya çalışır. Nuri de, bu sırada, Altan'ın, kendisinin çalıştığı depodan mal çaldığını öğrenmiş olur ve Altan'a karşı sinirlenir. Altan, derdini, Nusret'e ve abisi Nuri'ye anlatmaya çalışırken, Tahir Baba, Nusret'ten hesap sormak için adamlarıyla birlikte orayı basar. Altan ve Nuri'yi tanımayan Tahir Baba, Altan ile Nuri'yi oradan kovar. Böylelikle iki kardeş olay yerinden hızla kaçarlar. O sırada duyulan silah sesleri de, Tahir Baba'nın, Nusret'i öldürdüğünün habercisidir.

Altan ile Nuri yolda tartışırken, Altan, üstündeki ceket çıkarır. Sigarasını yakacakken, üzerinde benzin olan ceket alev almaya başlar. Altan, ceketini yere atar. Fakat paralar ceketin içindedir. Gözünün önünde paralarının yandığını gören Altan kahrolur.

Bir çorbacıda oturan Altan ile Nuri, yaşadıklarının değerlendirmesini yapmaktadır. Bu konuşma sırasında Altan, bu işlere, Ayla'yı sevdiği için girdiğini dile getirir.

Altan ile Nuri, Ayla'nın yanına gitmektedirler. Altan, abisi Nuri'nin fikriyle Ayla'ya bir demet çiçek alır. Altan ve Nuri, Ayla'nın yanına gittiklerinde, evde hiç beklemedikleri bir durumla karşılaşır. Altan'ın arkadaşı Suat ile Ayla evde baş başlardır. Suat yarı çıplak, Ayla'nın üzerinde ise askılı bir elbise vardır. Altan ile Nuri içeri girerler ve Ayla ile Suat'ı bu durumda yakalarlar. Gördükleri karşısında şaşkınlık yaşayan Altan, sinirlenerek mutfaktan bıçağı alır ve Suat ile Ayla'nın üzerine saldırmaya çalışır. Nuri, Altan'ı güçlkle tutar.

Nuri'nin, Çin'li kadınla ilişkisi devam etmektedir. Ayrıca iki kardeş birlikte iş kurma peşindedirler. Altan bar açmaktan yanayken, Nuri ise, Çin lokantası açmaktan yanadır.

3.2.2.3. Film Analizi

Tablo 2: Her Şey Çok Güzel Olacak Filminin Betimsel Analizi

FİLM ADI	FİLMDEKİ AİLELER	AİLELERİN TÜRLERİ	AİLELERİN İŞLEVLERİ	AİLE TEMSİLLERİ
HER ŞEY ÇOK GÜZEL OLACAK	-Karı (Ayla) ve Koca (Altan) -Baba (Cevat), Çocuk (Nuri)	-Çocuksuz Çekirdek aile -Parçalanmış Aile	-Filmdeki çocuksuz çekirdek aile türünde; sevgi işlevi, sıcak yuva oluşturma ve duygusal doyum sağlama işlevi, cinsel güdüyü doyurma işle-vi, bağlılık ihtiyacını doyurma işlevinin eksikliği görülmektedir. -Parçalanmış aile türünde ise; sevgi işlevi, sıcak yuva oluşturma ve duygusal doyum sağlama işlevinin eksikliğine rastlanmaktadır.	Filmde iki tane aile görülmekte ve bu iki aile farklı aile türlerini temsil etmektedir. Çocuksuz çekirdek aile tipi kentte var olan, geleneksel özellikler taşımayan, karı-koca arasında eşitsizliğin olmadığı modern yapılı bir aile görüntüsündedir. Parçalanmış aile tipi ise; geleneksel izler taşıyan, baba otoritesinin hissedildiği ataerkil yapılı bir aileyi temsil etmektedir.

Filmsel zaman filmin gösterime girdiği dönemi kapsamaktadır. Yani filmde Cumhuriyet dönemi içerisinde geçen bir hikaye anlatılmaktadır.

Filmde iki tane aile türüne rastlanmakta ve aileler farklı aile tiplerini yansıtmaktadırlar.

Filmin ana karakteri olan Altan ve onun eşi Ayla'dan oluşan aile çocuksuz çekirdek aile türünün bir örneğidir. Bu aile, geleneksel ailenin niteliklerinden uzak, kent ailesinin özelliklerini yansıtan bir görüntü vermektedir. Kadın (Ayla), kocasına (Altan) karşı hiçbir çekingenlik duymadan istediği davranışı gösterebilmektedir. Erkeğin, karısının gözüne girmeye çalıştığı, kendisini karısına ispat etme çabası içerisine girdiği görülmektedir. Dolayısıyla ailede, erkek egemen bir anlayış gözükmemektedir. İki genç çiftten oluşan ailede, karı-koca arasında tek taraflı bir sevgi söz konusudur. Bu hususta, eşlerin ayrı yataklarda yatmaları, erkeğin, üzerindeki kan lekeleriyle karısına ilgi göstermesi, fakat kadının, kocasının üzerindeki kan lekelerini görmesine rağmen bu ilgiyi umursamayarak kocasını terslemesi, filmdeki belirgin örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Netice olarak erkek, karısına karşı sevgi duymasına karşın, kadın, kocasına aynı oranda sevgi hissetmemektedir. Erkek, karısının sevgisini kazanabilmek için, bir iş kurarak para kazanmayı amaçlamaktadır.

Erkek, kendisini karısına bu şekilde ispat etme çabası içerisine girmektedir. Ancak kadının, kocasına bağlılığını gösteren hiçbir duygusal emareye rastlanmamaktadır. Bütün bunlar aile içinde sıcak bir ortam oluşmasına engel olmakta, bireyler arasındaki bağ sevgi yönünden eksiklik göstermekte ve bireyler duygusal doyumlarını sağlayamamaktadır. Bu bağlamda ailenin sözü edilen fonksiyonlarının işlevsel olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla sorunlu bir aile görüntüsü ortaya çıkmaktadır. Nitekim aile bireyleri arasındaki duygusal bağın kopuk olması, kadının, kocasını başka bir erkekle aldatmasıyla kendisini göstermiştir. Bu davranış biçimi ailede, bağlılık ihtiyacını karşılama işlevinin olmadığını göstermektedir. Netice olarak da ailenin bahsi geçen fonksiyonlarında görülen eksiklik, ailenin çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmasına yol açmıştır. Ailede karı-koca arasındaki cinsel ilişkinin de bir süredir yaşanmadığı, cinsel birleşme isteğinin sadece koca tarafından arzu edildiği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla birey, cinsel güdüsünün doyumunu sağlayamama sorunuyla karşı karşıya kalmış, yani ailenin fonksiyonlarından birisi daha işlevsiz hale gelmiştir. Bu durum, erkeğin, cinsel olarak, karısı dışında başka birisine yaklaşma eğilimi göstermesine neden olmuştur. Filmde erkeğin, turist kadınlara cinsel anlamda yaklaşma eğiliminde olması bu şekilde açıklanabilir.

Filmde yansıtılan diğer bir aile türü Nuri ve onun babası Cevat'tan oluşan ailedir. Esasen Altan da, bu ailenin bir bireyidir. Ancak Altan, evlenmiş ve kendi ailesini kurmuştur. Dolayısıyla bu aile Altan açısından ana-baba ailesi olarak değerlendirilebilir. Aile üyeleri içerisinde ana bulunmamaktadır. Bu nedenle aile, parçalanmış aile tipini yansıtmaktadır. Ailede, bireyler arasındaki kopukluk göze çarpmaktadır. Aile babası tek başına bir yaşam sürdürmektedir. Bekar olan büyük oğul babasını belirli sıklıkta ziyaret etmektedir. İki çocuk arasındaki var olan uzaklık zamanla ortadan kalkmış, ancak babanın çocuklarıyla arasına koyduğu çizgi, baba ile çocuklar arasındaki ilişkinin sınırlı kalmasına neden olmuştur. Ailenin ataerkil yapıda olduğu anlaşılmaktadır. Filmde aile babasının çocuklarına karşı takındığı tavır otoriter bir tavidir. Baba, çocuklarına karşı kırıcı bir üslup benimsemekte, buna rağmen, çocukların babalarına karşı saygısızlık yapmamaya çalıştıkları görülmektedir. Bu davranış biçimleri, ailede baba otoritesinin olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla aile, geleneksel aile niteliğiyle öne çıkmaktadır. Ayrıca filmde babanın, oğullarına kırıcı

davranmasına rağmen, tek başına kaldığı zaman çocuklarının fotoğrafına bakarak duygusallaştığı görülmekte ve babanın, ölmeden önce çocuklarını sayıkladığı belirtilmektedir. Buradan, karakterin, aile babası olarak çocuklarına karşı duygu yüklü olmasına karşın, onlara yumuşak yüzünü göstermediği anlaşılmaktadır. Yani, baba, çocukları üzerinde kurmuş olduğu otoriter tavrı, içindeki duygusallığa rağmen korumaktadır. Ancak çocukların, babalarının hayatını kaybetmesi üzerine üzüntü yaşadıkları görülmektedir. Çocuklar, babalarının kendileri üzerinde kurdukları otoriter tavrı kabullenmiş ve bu durum, onların babalarına duydukları sevgide bir düşüş göstermesine neden olmamıştır. Fakat ailede, babanın, çocuklarına sevgi göstermemesi, ailede sıcak bir ortamın oluşmasına engel teşkil etmiş ve dolayısıyla duygusal doyum sağlanamamaktadır. Dolayısıyla ailenin bahsi geçen fonksiyonları işlevsel bir görüntü vermemektedir.

Filmde temsil edilen ailelerin Türk ailesiyle aralarındaki uyumuna bakıldığında; ataerkil niteliklere rastlanmayan, geleneksel anlayışın görülmediği modern bir aile görünümünde olan çocuksuz çekirdek ailenin varlığının söz konusu olduğu görülmektedir. Filmde ülkemizin kentlerinde yoğunlukla görülen modern çekirdek aile, bu aile üzerinden temsil edilmiştir. Filmde parçalanmış aile türünde temsil edilen aile ise, babanın baskın olduğu aile tipinin bir örneğidir. Dolayısıyla filmde iki aile türü arasında net bir farklılık dikkat çekmektedir. Cumhuriyet'in ilanından sonra geleneksel aileden modern aileye geçiş sürecinde kuşaklar arasındaki fark, filmdeki bu iki ailede göze çarpmaktadır. Filmdeki genç ana karakterin babası ataerkil bir anlayışa sahipken, o karakterin kendi kurduğu ailede ataerkil bir nitelik görülmemektedir. Dolayısıyla film, geleneksel aileden modern aileye doğru yaşanan dönüşümü yansıtabilmekte ve erkek egemenliği yaklaşımı yönünden iki aile arasındaki anlayış farkını ortaya koyabilmektedir. Netice olarak filmde temsil edilen aileler öne çıkan nitelikleriyle Cumhuriyet dönemi Türk ailesiyle uyum göstermektedirler.

3.2.3. Propaganda Filmi

3.2.3.1. Filmin Künyesi

Yönetmen: Sinan Çetin

Yapımcı: Cemil Çetin ve Sinan Çetin

Senaryo: Sinan Çetin ve Gülin Tokat

Görüntü Yönetmeni: Rebekka Haas

Kurgu: Aylin Tinel

Müzik: Sezen Aksu

Yapım: Plato Film

Yapım Yılı: 1998

Vizyona Giriş Tarihi: 05 Mart 1999

Süresi: 104 dk.

3.2.3.2. Filmin Öykü Özeti

Hislihisar köyüne Gümrük Muhafaza Müdürü olarak atanan Mehdi ile sıhhiyecisi olan Rahim, Kurtuluş Savaşı yıllarından asker arkadaşlarıdır. Bir buçuk sene birbirlerinden ayrı kalan iki dost, Mehdi'nin, köyüne Gümrük Muhafaza Müdürü olarak dönmesiyle tekrar bir araya gelirler. Ayrıca Mehdi'nin oğlu Adem ve Rahim'in kızı Filiz birbirlerine sevdalıdır.

Mehdi tayin işleri nedeniyle babasının cenazesine katılamamış ve fakat Rahim, Mehdi'nin babasının ölümüne değin onun yanında bulunmuştur. Rahim'in, Mehdi'nin yokluğunda, Mehdi'nin babasına çok emeği geçmiştir. Nitekim bu nedenle Mehdi'nin babası hayatta en kıymetli hazinesi olarak gördüğü silahını Rahim'e vermiştir.

Ankara'dan gelen emirle Gümrük Muhafaza Müdürlüğü kurulmakta ve dikenli tel balyalarıyla sınır çekilmektedir. Fakat çekilen bu sınır kasabanın ortasından geçmektedir. Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'nün de faaliyete geçmesiyle birlikte kasabadaki yaşam alt üst olacaktır. Bu arada Adem ile Filiz'in evlilik hazırlıkları başlamış ve evlenmek isteyen bu iki genç gizlice buluşup sevişmektedirler.

Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'nün açılışı bir kutlamayla yapılır. Açılış sonrasında kasabalılar evlerine dağılırlar. Böylelikle de Mehdi'nin ailesiyle Rahim'in ailesi çekilen sınırın farklı taraflarında kalmışlardır. Bu durumun yaratacağı sorunu Mehdi bilmekte, fakat Rahim ve ailesi henüz durumun vahametinin farkında değillerdir.

Pasaportu olmayan kişiler dikenli tellerle çekilen sınırın diğer tarafına geçemeyeceklerdir. Nitekim Gümrük Muhafaza Memuru Mahmut, Rahim'in dördüncü karısı ve köyün öğretmeni olan Azamet'i sınırdan geçirmez. Daha sonra Rahim de sınırdan geçmek ister. Ancak Mehdi, sınırdan pasaportsuz geçmek yasak olduğu için Rahim'in sınırı geçmesini engeller. Aynı durum Rahim'in kızı Filiz'in de başına gelir ve pasaportu olmadığı için, onun da sınırın diğer tarafına geçmesine izin verilmez. Bu durum herkesin yaşamını etkilediği gibi Adem ile Filiz'in ilişkisini de etkileyecektir.

Filiz'in sınırdan geçirilmediğini öğrenen Adem, durumu babası Mehdi'ye anlatır. Fakat Adem, babası Mehdi'den, pasaportsuz Filiz'in sınırı geçmesinin mümkün olmadığını öğrenir. Bu arada Mehdi, Deli Selami'nin bir ayağını sınırın diğer tarafına sallamakta ısrar etmesi üzerine Memur Mahmut'un yönlendirmesiyle vurma emri verir ve Deli Selami ayağından vurulur. Deli Selami'nin ayağına giren kurşunu da sonrasında, bir sıhhiyecisi olan Rahim çıkarır.

Filiz, Adem'den hamiledir. Rahim, bu gelişmeyi Mehdi'ye sınır meselesiyle ilgili sitem ederken ona söyler. Daha sonra Mehdi'nin karısı Şahane de, sınırla ilgili duyduğu üzüntüsünü Mehdi'ye ifade eder ve kocasına tavır koyar. Ayrıca Mehdi'nin, Adem dışındaki üç çocuğu da, çekilen sınırdan dolayı babalarına tavır almışlardır.

Çekilen sınır nedeniyle ancak tellerin arasından birbirleriyle görüşebilen Filiz ve Adem, tellerin arasından sevişirler ve sevişmeleri sırasında er Hamdi'ye yakalanırlar. Filiz koşarak oradan uzaklaşırken, er Hamdi de, Adem'e, vücudunu sınırın diğer tarafına geçirmesinin yasak olduğunu söyler. Adem'le arası iyi olmayan Kopuk Yaşar ise, pasaportu olduğu için sınırın diğer tarafına geçebilmektedir.

Şahane, kocası Mehdi'ye sınır yüzünden daha keskin bir tavır gösterir. Mehdi de, en eski arkadaşı Rahim'i kanun gereği sınırdan geçiremediği için duygusallaşmakta ve hatta bu nedenle görevinden istifa etmeyi düşünmektedir.

Rahim Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'nün önünde sınırın diğer tarafında bulunan Kopuk Yaşar'a, onun, kızının kocası olmasını istediğini söyler. Bu konuşmayı Mehdi'nin duyduğunu bilmektedir. Bir devlet memuru olarak aldığı emirlerin dışına çıkamayan Mehdi, bulunduğu konumunu kendi kendine iyice sorgulamaya başlamıştır.

Adem, babası Mehdi'ye, Filiz'i kaçırmayı düşündüğünü söyler. Bu arada Rahim de, Kopuk Yaşar'la konuşacaktır. Filiz ise, babası Rahim'in kendisini Kopuk Yaşar'a vereceğini duyunca evden kaçır. Dikenli tellerden gizlice geçerek sınırın diğer tarafındaki Adem'in yanına ulaşır. Filiz, Adem'e, babasının kendisini Kopuk Yaşar'a vereceğini anlatır.

Filiz'in dikenli tellere eşarbi takılmıştır. Bunu gören Mahmut, Filiz'in sınırı geçtiğini anlar. Bunun üzerine Mahmut ile Jandarma, Mehdi'nin evine giderler. Jandarma, Mehdi'ye, bir kaçak olduğunu söyler. Mehdi, Adem'in ayrı olarak kaldığı eve bakar. Filiz'in, oğlu Adem'in yanında olduğunu gören Mehdi, karısına durumu anlatır. Bu sırada Mahmut, Filiz'in, Adem'in yanında olduğunu öğrenir ve duyduğunu pencereden görerek tasdik eder. Mehdi, Filiz'i gördüğünü saklamaya çalışsa da, Mahmut, bu durumu jandarmaya söyler ve jandarma da Filiz'i evden alır. Jandarma Filiz'i zorla evden götürürken Adem ile Filiz Mehdi'den yardım beklerler ve fakat Mehdi'nin elinden bir şey gelmemektedir. Kızının jandarma tarafından alındığını öğrenen Rahim de, Mehdi'ye tokat atar.

Filiz, Gümrük Muhafaza Müdürlüğü barkının içinde hapidedir. Adem, Filiz'e, demir parmaklıklar arkasından, onun hapisten kurtulacağına dair umut vermeye çalışır. Ardından Rahim de, kızı Filiz'e, kendisinin onu Kopuk Yaşar'a gerçekten verme niyetinde olmadığını dile getirir. Fakat Yaşar bu durumun aslını bilmemektedir.

Kopuk Yaşar, Filiz'i hapisten çıkarma gayreti içerisine girer. Mehdi'nin yanına giden Yaşar, Mehdi'ye, tehditkar biçimde Filiz'i serbest bırakmasını söyler. Bunun üzerine Mehdi'nin emriyle erler Yaşar'ı götürürler.

Mehdi'nin küçük oğlu, babası Mehdi'ye, annesinin Sarıkamış'a teyzelerinin yanına gitmek üzere evden kaçtığı haberini verir. Mehdi'nin karısı Şahane, iki kızıyla birlikte trene binerek Hislihisar'ı terk etmektedir.

Filiz'in kendisine verileceğini düşünen Yaşar'ın keyfi yerin olan Yaşar, Adem'le dalga geçer. Bunun üzerine Adem de, Yaşar'ı dövmeye başlar. Ardından insanlar araya girerek, Yaşar'ı, Adem'in elinden kurtarırlar.

Mehdi ata binerek karısının bindiği ve gitmekte olan trene yetişir. Mehdi trenin önünü keserek karısını ve iki kızını tekrar kasabaya geri getirir. Şahane iki kızıyla birlikte, kocası Mehdi'nin yanında Hislihisar'a geri döner. Fakat Şahane sınır meselesi yüzünden kocasına tepkilidir. Nitekim Hislihisar'a döndüklerinde Şahane iki kızıyla beraber sınırın diğer tarafına geçer. Şahane, kızlarıyla birlikte Mehdi'nin ailesinin evinde kalacaktır. Mehdi'nin, kanunları ihlal ettiğine dair yaptığı uyarılara aldırmayan Şahane, Mehdi'ye, sınır sorununu halletmesini, aksi halde geri dönmeyeceğini söyler.

Mehdi, karısının ve kızlarının evi terk etmesinin ardından sınır sorununu Ankara'ya yazı yazarak halletmeye çalışmaktadır. Bu arada Mehdi de ailesiyle bu topraklardan gitme niyetindedir. Bu nedenle kızı Filiz'in hapisten çıkmasını sağlayarak, onu da yanına alması gerekmektedir. Rahim, Mehdi'den, hamile olan kızının serbest bırakılmasını ister. Mehdi ise, Rahim'e, bunu yapamayacağı cevabını verir. Rahim de, Mehdi'nin babası tarafından kendisine emanet edilen silahla Mehdi'yi tehdit eder. Bunun üzerine Mehdi, Filiz'i serbest bırakır. Ancak Mehdi'nin bunu yapmasının nedeni, Rahim'in tehdidinden korkması değildir. Mehdi, yaşanan durumlara artık daha duygusal bakmaktadır. Bu nedenle Mehdi, Filiz'in serbest kalmasını içinden gelerek sağlamıştır.

Rahim'in ailesini alıp bu topraklardan gideceğini anlayan Adem de, Filiz'den ayrı kalmayı istemediği için, sınırın diğer tarafına geçmeye çalışır. Bu sırada Mehdi, oğlunu görür. Adem, ailesinin, sevdiği herkesin o tarafta olduğunu söyleyerek babasına isyan eder. Oğlundan işittiği laflar üzerine iyice duygusallaşan Mehdi, oğlu Adem'in sözlerine daha fazla dayanamayarak silahla oğlunu kolundan vurur.

Adem kolundan yaralanmıştır. Gümrük Muhafaza Müdürlüğü barkına sokulan Adem, Mehdi'nin kolları arasındadır. Mehdi, oğlu Adem'i vurmanın pişmanlığı içerisinde. Adem'in durumuna müdahale etmesi için Rahim'in çağırılmasını söyler. Fakat Rahim sınırın diğer tarafındadır. Memur Mahmut, Rahim'in sınırı geçebilmesi için geçiş izin vesikasının gerekli olduğunu dile getirir. Mehdi oldukça üzgün biçimde, oğlunun kendisini terk etmemesi için onu vurduğunu Adem'e söyler.

Rahim, Adem'e müdahale etmek için sınırın diğer tarafına geçememekte, Mahmut'un daktilo aracılığıyla geçiş evrakını yazmasını beklemektedir. Fakat Adem'in yarasına müdahale edebilmek için Rahim, geçiş evrakının yazılmasını beklemeden sınırın diğer tarafına alınır. Mehdi de, yaşanan duruma, görevini hiçe sayarak izin verir. Bunun üzerine memur Mahmut, bu hadiseyi Ankara'ya bildireceğini söylerken, Rahim de, Adem'in koluna giren kurşunu çıkartır.

Rahim ailesiyle birlikte kasabayı terk edecektir. Eşyalarını toplamaya başlamıştır. Mehdi'nin üzerinde ise, yaşanan olayların etkisi sürmektedir.

Bakanlığı temsilen gelen kişiler Mehdi'nin Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'ndeki başarıları nedeniyle, onu kutlamaya gelerek, Mehdi'ye, bakanlık adına berat verirler. Fakat Mehdi için artık bunun hiçbir önemi yoktur. Yaşanılan olaylar kendisinde derin bir yara açmıştır.

Adem, Gümrük Muhafaza Müdürlüğü barkında yaralı olarak tutulmaktadır. Zira sınırı geçmeye teşebbüs etmiştir. Mehdi ise, derin düşüncelere daldıktan sonra devlet memurluğunu bırakmaya karar vererek üzerindeki üniformayı çıkartır. Üzerinde iç çamaşırlarıyla kalan Mehdi, Adem'i de yanına alarak Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'nden çıkacaktır. Bu sırada memur Mahmut, Mehdi'ye, Adem'i serbest bırakması halinde suç işlemiş olacağını hatırlatır. Mehdi ise, Mahmut'u, Gümrük Muhafaza Müdürlüğü'nün ambarının içine sokar ve onu orada bırakır. Mahmut, Mehdi'ye, sicilini hatırlatır. Ancak Mehdi, Mahmut'a, oğlunun, sicilinden daha önemli olduğunu söyleyerek Adem'le birlikte gider.

Kasabayı terk edecek olan Rahim, ailesiyle birlikte tüm eşyalarını toplamış, kamyonetiyle gitmektedir. Mehdi ise, bu durumdan habersiz bir şekilde sınırın diğer tarafına geçerek, ailesiyle sarmaş dolaş olmuştur. Bu sırada can dostu Rahim'in gitmekte olduğunu gören Mehdi, Rahim'e yalvararak onu durdurmaya çalışır. Mehdi, Rahim'e yaptıklarından ne kadar pişman olduğunu yalvar yakar anlatmaya çalışır. Fakat Rahim, Mehdi'ye kulak asmamaktadır. Adem de, Filiz'i ikna etmeye çalışmaktadır. Filiz ise, Adem ile babası arasında kalmıştır.

Mehdi, Rahim'in kullandığı kamyonetin önüne geçer ve Rahim, kamyoneti durdurur. Mehdi ve Rahim'in kucaklaşarak barışmasıyla Mehdi ve ailesi de kamyonete binerler. Mehdi'nin ve Rahim'in aileleri hep beraber kamyonetle gitmektedirler.

Memur Mahmut, bulunduğu ambarın kapısını açtırmış ve ambardan çıkmıştır. Kasabadan gitmekte olan kamyonetin ise geri döndüğü görülür. Direksiyonda bulunan Rahim, kamyoneti sınır kapısına doğru sürmeye başlar. Memur Mahmut kamyonetin sınır kapısına yaklaştığını görünce, askerlere ateş emri verir. Fakat askerler kendi vatandaşlarını vurma emrini dinlemezler. Memur Mahmut da, bunun üzerine kendi silahını çıkararak ateş etmeye kalkışır. Ancak er Hamdi, tüfeğini Mahmut'a yönelterek buna engel olur ve Türk askerinin Türk bayrağına ateş edemeyeceğini belirterek, Mahmut'a, verdiği ateş emrini durdurmasını söyler. Kamyonet de, sınır kapısındaki kanadı kırarak sınırdan geçer.

3.2.3.3. Film Analizi

Tablo 3: Propaganda Filminin Betimsel Analizi

FİLM ADI	FİLMDEKİ AİLELER	AİLELERİN TÜRLERİ	AİLELERİN İŞLEVLERİ	AİLE TEMSİLLERİ
PROPAGANDA	-Karı (Şahane), koca (Mehdi), çocuklar (Adem, Melek, Cemil, Şadiye) ve yaşlı bir erkek -Karı (Azamet), koca (Rahim), çocuklar (Filiz ve diğerleri) ve yaşlı bir kadın)	-Geçici Geniş Aile -Geçici Geniş Aile	-Filmdeki geçici geniş aile türlerinin her ikisinde de; sevgi işlevi, bağlılık ihtiyacını doyurma işle-vi ve tanıdık çevre edindirme işlevinin varlığı görülmektedir.	Filmde iki tane aile görülmekte ve iki aile de geçici geniş aile türünü temsil etmektedir. Kırsal alanda var olan aileler geleneksel anlayışta ve ataerkil yapıda bir görüntü vermektedirler. Ancak her iki ailede de karakterlerin bazı tutum ve davranışları geleneksel anlayışlı ataerkil yapıllı ailelerin bazı nitelikleriyle uyum göstermektedir.

Filmsel zaman 1948 yılını göstermektedir. Yani filmde anlatılan hikaye Cumhuriyet dönemini kapsamaktadır. Filmde hem hikayenin geçtiği yerin kırsal bir alan olması, hem de filmsel zamanın 1948 yılını göstermesi, ataerkil bir toplum yapısının işlenmesine ortam hazırlamaktadır.

Filmde iki tane aile tipine rastlanmaktadır. Her iki ailede de bazı sahnelerde eşler ve çocukların yanında, eşlerin ana-baba ailesinden olduğuna dair algı yaratan birer karakter (yaşlı kadın-yaşlı erkek) bulunmaktadır. Bu karakterler filmde öne çıkartılmasa da, karakterlerin bazı sahnelerde bağlı bulundukları ailelerin yanında yer almaları, her iki ailenin de geniş aile görüntüsü vermesine neden olmaktadır. Bu bağlamda iki ailenin de, geniş aile çerçevesi içerisinde değerlendirilmesi söz konusu olabilir. Ancak iki aile için de, eşler ve çocuklara ek olarak sadece birer kişiden bahsedilebildiği için, aileler geçici geniş aile olarak değerlendirilebilirler. Zira sözü edilen karakterlerin aileden ayrılmalari halinde ailelerin çekirdek aileye dönüşümü söz konusu olacaktır.

Filmde yansıtılan geçici geniş ailelerden biri olan Mehdi-Şahane çifti ve onların çocuklarından oluşan ailedir. Filmin bazı sahneleri ailenin erkek egemen bir anlayışı benimsediğini destekleyici niteliktedir. Mesela erkeğin (Mehdi) işine gitmek amacıyla evden çıktığı sahnelerde, üç çocuğun ayakta ve tek sıra halinde dizilerek babalarını yolcu etmeleri ataerkil bir anlayışın var olduğu yönünde

yorumlanabilir. Buna karşın ailede ataerkil yapının izleri görülse de, kadının (Şahane) yaşananlar nedeniyle kocasına tavır aldığı ve bu tavrını eyleme dönüştürdüğü işlenmektedir. Bu eylemlere, kadının yatakta kocasına sırtını dönerek ona karşı sınır koyması ve evi terk etmesi sahneleri örnek verilebilir. Ayrıca özellikle büyük erkek çocuk (Adem), büyük kız çocuk (Melek) ve hatta iki küçük çocuğun da (Cemil-Şadiye) yaşananlar sebebiyle babalarını işe uğurlarlarken, ona, kafalarını yana çevirerek tepki gösterdiklerine rastlanmaktadır. Yani söz konusu karakterler, geleneksel anlayıştaki ataerkil bir ailenin üyeleri olarak aile babasına tepki göstermekten çekinmemektedirler. Bunun yanında aile bireyleri arasında sevgi bağlılığı açıkça görülmektedir. Ailenin tüm bireyleri birbirlerine olumlu duygular hissetmesine rağmen, aile babasının mesleki kaygıları nedeniyle eş ve çocuklar, aile babasına tepki göstermektedirler. Ancak babanın mesleki kaygılarını kenara atmasıyla, ailenin önceki mutlu yaşamına hemen dönebildiği görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu ailede, sevgi işlevi ve bağlılık ihtiyacını doyurma işlevi oldukça güçlüdür. Buna karşın aile bireylerinin karşı karşıya kaldığı durumlar, aile bireylerinin mutsuz bir zaman dilimi yaşamalarına neden olmuştur.

Filmde işlenen diğer geçici geniş aile ise Rahim-Azamet çifti ve onların çocuklarının oluşturduğu ailedir. Bu ailenin ataerkil bir anlayışa sahip olduğunu destekleyen bazı sahneler karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Rahim'in, Kopuk Yaşar'la olan diyalogunda erkek egemen bir zihniyetin varlığından söz edilebilir. Rahim'in ağzından duyulan 'Delikanlı bir adam arıyorum. Onu kızıma koca yapacağım... Seni seçtim.' cümleleri ataerkil bir anlayışın sonucu olarak değerlendirilebilir. Zira bu cümlelerden, aile babasının (Rahim), kızına (Filiz) sorma kaygısı taşımadan, ona koca seçme yetkisini kendisinde görebildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca ailede, aile üyelerinin birbirleri arasındaki sevgi bağlılığının yüksek olduğu söylenebilir. Ailenin büyük kızının (Filiz), filmin sonlarında babası (Rahim) ile sevdiği adam (Adem) arasında kaldığı sahnede her ikisini de bırakamayacağını dillendirmesi, bunun yansımasıdır. Dolayısıyla bu sahnede, kızın, babasına olan sevgisi ve babasına olan bağlılığı açıkça hissedilmektedir. Bu bağlamda Rahim'in ailesinde de, sevgi fonksiyonunun ve bağlılık ihtiyacını karşılama fonksiyonunun işlevsel olduğu görülmektedir.

Filmde, sözü edilen iki ailenin babalarının (Mehdi-Rahim) birbirleriyle uzun zamandır dost oldukları belirtilmekte ve ailelerin birbirleriyle samimi bir dostluklarının olduğu görülmektedir. Dolayısıyla her iki ailede de tanıdık çevre edindirme fonksiyonunun işlevsel olduğu anlaşılmaktadır. Bu işlev filmde özellikle iki ailenin çocukları için önem teşkil etmektedir. Zira filmde, ailelerin birer çocuğunun (Adem-Filiz) birbirleriyle aşk yaşadıkları işlenmiştir. Bu bağlamda, ailelerin tanışıklığının ve yakınlığının, iki çocuğun birbirleriyle aşk yaşamalarına zemin hazırladığı söylenebilir. Bu ilişki sonucu kız evlenmeden hamile kalmış ve her iki aile de geleneksel anlayışta ataerkil yapılı bir aile görüntüsü vermelerine karşın, ailelerin sözü geçen gelişmeye tepkisiz kaldıkları görülmektedir.

Filmde temsil edilen ailelerin Türk ailesiyle aralarındaki uyumu incelendiğinde; filmde yansıtılan geçici aile türündeki iki aileyle, ülkemizin daha çok kırsal alanlarında yaşamını sürdüren geleneksel ve ataerkil yapıdaki ailelerin temsil edildiği görülmektedir. Buna karşın ailelerin erkek ve kız çocuklarının ilişkileri neticesinde, kızın evlenmeden hamile kalmasına tepki göstermemeleri geleneksel ailelerde pek görülebilecek bir durum değildir. Ülkemizde geleneksel alışkanlıklarını sürdüren ailelerin karakteristik özellikleri gereği yaşanan bu duruma tepki göstermesi daha olağan bir durumdur. Ayrıca filmde temsil edilen ailelerin birisinde, ailenin babası, başta ailenin annesi ve ailenin diğer üyelerinin tepkisiyle karşılaşmakta ve bu da ülkemizde bulunan ataerkil yapılı geleneksel anlayışa sahip ailelerin genel nitelikleriyle uyum göstermemektedir. Dolayısıyla filmde temsil edilen aileler bu yönleriyle Cumhuriyet döneminde var olan ve geleneksel alışkanlıklarını koruyan Türk ailesiyle örtüşmemektedirler.

SONUÇ

Aile genel nitelikleriyle ele alınabilen, bu minvalde belirli sınırlar içerisine yerleştirilerek tanımlanabilen sosyal bir kurumdur. Nitekim aile genel hatlarıyla değerlendirilebilmiş, karakteristik özellikleriyle açıklanabilmiştir. Birçok işleviyle de ailenin toplum yapısında ne kadar önemli bir konumda olduğu ifade edilmiştir.

Ailenin pek çok işlevi bulunmaktadır. Ancak zaman içerisinde ailenin bazı görevlerini çeşitli kurumlar üstlenmiş ve böylelikle ailenin işlevlerinin bir kısmının geçmişe kıyasla önemi azalmıştır. Bununla birlikte aile için, evrensel niteliğiyle zamanın şartlarına bağlı olarak etkinliğini yitirmeyen, ailenin psikolojik fonksiyonunun bir parçası olan sevgi işlevinin ehemmiyeti söz konusudur. Zira aile kurumunu ayakta ve sağlam tutan aile bireyleri arasındaki sevgi duygusudur. Nitekim sinemada da, yansıtılan aile temsillerinde sevgi işlevinin varlığı ya da eksikliği neticesinde ortaya çıkan pek çok dramatik unsura rastlanabilmektedir.

Aile çeşitli türlerde ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla aile biçimleri farklı özellikleriyle incelenabilmektedir. Bu durum uzun bir geçmişe sahip olan Türk ailesi için de geçerlidir. Türk ailesi tarihsel süreç içerisinde çeşitli türleriyle ve özellikleriyle öne çıkmakta, belirli dönemlere ayrılarak kendisine özgü nitelikleriyle değerlendirilebilmektedir. Bu dönemler çalışmada Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet dönemi olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmıştır. Araştırmada incelenen eserlerin filmsel zamanının Cumhuriyet dönemini işaret etmesi nedeniyle, Cumhuriyet dönemi Türk ailesinin öne çıkan özellikleri bu çalışma için önem kazanmıştır.

Bir toplumdaki aile yapılarının, çeşitli faktörlerin etkisiyle zaman içerisinde değişim geçirmesi son derece doğaldır. Türk ailesi de birçok faktörün etkisiyle değişim geçirmiş ve Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle Türk ailesinde gözle görülür bir dönüşüm yaşanmıştır. Kadının toplum ve aile içinde değişen statüsü Türk aile yapısının dönüşüm geçirmesi noktasında oldukça etkili olmuştur. Cumhuriyet'in ilan edilmesinin hemen öncesinde birçok hususta kadının erkekle eşit bir konumda bulunmadığı görülmektedir. Zira Cumhuriyet'in ilanından önce, toplumda geleneğe dayalı erkek egemen bir anlayış hakimdir. Dolayısıyla Türk ailesi o devirde modern bir aile yapısından

uzak bir görüntü vermiştir. Ancak Cumhuriyet'in ilanı, Türk toplumunun çağın gerekliliklerini yerine getirebilmesi açısından en önemli dönüm noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde yapılan yenilikler Türk toplumunun geleceğini aydınlatmıştır. Bu bağlamda Cumhuriyet'in kurulması Türk ailesi için de önemli bir mihenk taşı olmuş, çağdaş Türk ailesine giden yolun büyük adımları Cumhuriyet'in ilanı ile atılmıştır. Cumhuriyet'le birlikte gelen devrimler, toplumun çağdaş bir bakış açısı kazanmasının alt yapısını oluşturarak Türk ailesinin modern aile biçimini almaya başlamasını sağlamıştır. Nitekim modern ailenin birçok niteliği benimsenmiş ve bu süreç günümüzde de devam etmektedir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra geleneksel ailenin modern aile yapısına dönüş sürecine etki eden birçok faktörden bahsedilebilir. Ancak bu sürece direkt olarak etki eden başlıca faktörlere ayrı bir parantez açılması gerekir. Sözü edilen faktörlerin başında; kadınlara tanınan haklar ve kadınların çalışma hayatına katılmaları gösterilebilir. Bu doğrultuda kadının toplum içinde statüsü yükselmiş ve kadının hakettiği değeri görmesi modern bir ailenin inşasında önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca ilerleyen yıllarda sanayileşmeyle birlikte kırsal alanlardan kentlere doğru yapılan göçler bir takım sorunlara neden olsa da, sözü edilen göçler insanların geleneksel kültürleri dışında çağdaş bir yaşam kültürüyle tanışmalarını sağlamıştır. Bunun yanında teknolojinin gelişmesiyle kitle iletişim araçlarının kullanımı yoğunlaşmış ve toplumun alışılmışın ötesinde modern bir kültürle kaynaşması hız kazanmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere geleneksel ailenin modern bir niteliğe sahip olmasında daha pek çok faktörden söz edilebilir, fakat bahsi geçen etmenler bu hususta başlıca gösterilebilecek niteliktedirler.

Ülkemizde hem geleneksel yapılı ailelere, hem de modern özelliklere sahip ailelere rastlanmaktadır. Bu durum Türk ailesinin değişim ve dönüşüm sürecinin içerisinde olduğunu göstermektedir. Zaman içinde çağdaşlıkla örtüşen anlayış biçimleri toplum tarafından sindirildikçe, Türk ailesi daha modern bir hale gelecektir.

Bir kitle iletişim aracı olarak sinemanın pek çok kez toplumsal yapıyı ve toplumsal yaşamı anlatan filmlerle karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu noktada filmlerde, toplumun çekirdeğini oluşturan aile kurumunun temsilleriyle karşılaşılmalıdır. Pek çok Türk filminde de bu durum gözlemlenebilmektedir. Dolayısıyla Türk ailesinin temsilinin Türk sinemasında nasıl yapıldığı hususunda çeşitli tespitler yapılabilir ve bu hususta birçok görüş ileri sürülebilir.

Türk sinemasında yapılan aile temsillerine bakıldığında; 1960'lı ve 1970'li yıllarda çekilen filmlerde aile kurumunun yüce bir kurum olarak yansıtıldığı görülmektedir. 1980'li yıllarda da filmlerde aile bireyleri arasındaki kuvvetli bağlılıkla pek çok güçlkle mücadele edilebileceğine dair vurgular yapılmaktadır. Bununla birlikte 1980 öncesi Türk filmlerinde yer yer kadın temsillerinde değişimler görülse de, kadın temsillerinin esasen 1980'li yıllardan itibaren değişim göstermeye başladığı göze çarpmaktadır. Zira bahsi geçen yıllarla birlikte Türk filmlerinde daha önceki dönemlerde hakim olan ataerkil bakış açısının zayıfladığı gözlenmiştir. Özellikle 1990'ların ortalarından itibaren de bu değişim açıkça hissedilmiştir.

1990'ların ikinci dönemi Türk sinemasında yeni arayışların başladığı, sorgulayıcı üslubun benimsendiği bir zaman dilimi olarak kayıtlara geçmiştir. Bu bağlamda toplumsal eleştiriler sosyal kurumlar üzerinden de yapılmış ve filmlerde toplum yapısının temelini oluşturan aile kurumunun temsili önemli bir konuma yerleşmiştir. Bahsi geçen dönemdeki filmlerde belirli kalıpların dışına çıkılarak aile ile ilgili çeşitli sorular türetilmeye başlanmış ve Türk ailesi farklı şekillerde temsil edilmiştir. Bu bağlamda Türk ailesinde yaşanan dönüşümün Türk sinemasına yansması, 1980 öncesi çekilen filmlerdeki aile temsilleriyle, 1990'ların özellikle ikinci yarısından itibaren vizyona giren filmlerdeki aile temsilleri kıyaslandığında net bir biçimde anlaşılmaktadır. Yani 1990'lı yılların ikinci yarısı pek çok açıdan olduğu gibi, bu yönüyle de Türk sineması için önemli bir dönemi işaret etmektedir. Nitekim çalışmada ele alınan eserler de sözü edilen dönemde gösterime giren filmler olmuştur.

Türk toplumunun ve Türk ailesinin geleneksel kalıplardan kurtularak tam anlamıyla çağı yakalayabilme noktasında hızlı bir ilerleme kaydedebilmesi hususunda, sinemanın toplum üzerindeki etkisinin hangi yönde olacağı önem teşkil etmektedir. Dolayısıyla sinema filmlerinde yapılan aile temsillerinin Türk ailesinin gerçekliğiyle ne kadar uyum içinde olabildiğinin incelenmesi bir gerekliliktir. Zira bu sayede öne sürülecek değerlendirmeler ile Türk ailesinin sinemada daha gerçekçi temsil edilmesi sağlanabilir, böylelikle toplumun konuyla ilgili öz eleştiri yapabilmesine zemin hazırlanabilir ve topluma, modern ailenin niteliklerinin faydaları sanat aracılığıyla etkili bir biçimde iletilebilir.

Aile bireyleri arasındaki sevgi duygusu, aileyi güçlü tutan temel unsurlardan bir tanesi olduğundan, ailede sevgi fonksiyonu işlevsel olmalıdır. Evrensel olarak her aile için geçerli olan bu tespit, doğal olarak Türk ailesi özelinde de geçerlidir. Çalışmada incelenen üç filmde de, aile temsillerinde bireyler arasındaki sevginin önemine farklı açılardan değinilmiştir. *Eşkîya* (1996) ve *Her Şey Çok Güzel Olacak* (1998) adlı filmlerde karı-koca arasındaki tek taraflı duyguların, ailede sorunlara yol açabileceğine değinilirken, *Propaganda* isimli filmde ise, ailenin çeşitli sorunlarla başa çıkabilmesinde aile bireyleri arasındaki duygusal bağlılığın olumlu etkisi gösterilmiştir. Yani incelenen iki filmde (*Eşkîya*-*Her Şey Çok Güzel Olacak*) ailenin sevgi işlevinin eksikliği olumsuz, diğer filmde (*Propaganda*) ise, ailenin sevgi işlevinin varlığı olumlu bir nitelik olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle filmlerde sevgi işlevinin bir aile için taşıdığı ehemmiyetin göz ardı edilmediğini söylemek mümkündür.

Çalışmada analiz edilen eserlerin filmsel zamanı Cumhuriyet dönemini göstermektedir. Dolayısıyla ele alınan filmler Cumhuriyet dönemi Türk ailesi göz önüne alınarak incelenmiştir. Cumhuriyet dönemindeki Türk ailelerine genel olarak bakıldığında; dört tane aile türü bulunmaktadır. Filmlerde bu aile türlerinin dışında kalan bir aile tipine rastlanmamaktadır. Dolayısıyla üç eserde de filmsel zamanlar gözetildiğinde, temsil edilen aile türleri açısından Cumhuriyet dönemindeki Türk ailesiyle uyumun sağlandığı görülmektedir. Bununla birlikte filmlerde Cumhuriyet'in ilanından önceki dönemde görülen ve Cumhuriyet'in ilanı ile kaldırılan; çok eşli evlilik, hukuksal olarak karı-koca eşitsizliği vb. gibi durumların görülmemesi, Cumhuriyet dönemindeki Türk

ailesine uyum sağlayan özelliklerdir. Ancak bunların yanında Cumhuriyet dönemi Türk ailesinin birçok niteliği bulunmaktadır. Dolayısıyla filmlerdeki aile temsillerinin Cumhuriyet dönemi Türk ailesiyle tam anlamıyla uyum sağlayıp sağlamadığının anlaşılabilmesi için eserlerin ayrı ayrı tahlil edilmesi gerekmektedir.

Çalışmada ele alınan filmler analiz edildiğinde; *Eşkîya* (1996) ve *Her Şey Çok Güzel Olacak* (1998) adlı filmlerde temsili yapılan aile türlerinin öne çıkan nitelikleri Cumhuriyet dönemi Türk ailesinin genel özellikleriyle uyum göstermektedir. *Propaganda* (1999) isimli filmde temsil edilen ailelerde ise yansıtılan aile türlerinin çeşitli nitelikleri Cumhuriyet dönemi Türk ailesiyle uyum göstermesine karşın, filmde işlenen karakterlerin bazı tutum ve davranışlarının temsil edilen aile türlerinin özellikleriyle uyumlu olmadığı görülmektedir. Zira filmde geleneksel aile türleri yansıtılmasına rağmen, aile bireylerinin geleneksel ailenin ataerkil ve tutucu yapısıyla çelişki yaratan davranış biçimlerine rastlanmaktadır. Filmde, özellikle kadının, kocasına karşı tavır almaktan çekinmemesi, karakterlerin evlilik yapılmadan yaşanan ilişkiye katı bir tepki vermemeleri geleneksel Türk ailesinin özellikleriyle çelişki yaratan durumlar olmak üzere, daha çok modern Türk ailesinde görülebilecek özelliklerdir. Araştırmanın temel varsayımının, filmlerde yapılan aile temsillerinin filmsel zaman ekseninde Türk ailesinin genel nitelikleriyle uyum sağlayacağı, ancak filmlerde ele alınan hikaye gereği Türk ailesinin bazı özellikleriyle uyum göstermeyen durum veya olayların gözlemlenebileceği yönünde olduğu düşünüldüğünde, *Eşkîya* ve *Her Şey Çok Güzel Olacak* adlı filmlerin çalışmanın temel iddiasını kısmen desteklediği, *Propaganda* filminin ise tam olarak doğruladığı kanısına varılmaktadır.

Sinema bir sanat dalı olarak özgür bırakılması gereken bir kitle iletişim aracıdır. Sinema filmlerinde herhangi bir konu sınırının oluşmaması, konuların nasıl işleneceği hususunda serbestlik tanınması yeni buluşların, yeni ifade tarzlarının, farklı görüşlerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla film yönetmenleri ele aldıkları hikayeleri tercih ettikleri şekilde anlatabilme özgürlüğüne sahip olabilmelidir. Ancak kimi yönetmenler filmlerini yaşamdaki gerçekliği sunma kaygısı içerisinde çekmekte ve bu amaçla sinema izleyicisine

sunmaktadırlar. Bu tarz filmlerin gerçeklikle bağdaşan bir yapıda olabilmesi için filmin işlenişinde bilinçli ve tutarlı hareket edilmesi gerekir.

Sinema filmlerinde ele alınan kişi ve kurumların gerçekçi biçimde temsil edilebilmesi, işlenen senaryonun bu yönde ilerlemesine bağlıdır. Filmlerde temsil edilmek istenen kişi ve kurumlar, genel olarak gerçek nitelikleriyle uyum göstermiş olsalar bile, film öykülerinin içerikleri, yapılan temsillerin kendi içerisinde çeşitli çelişkiler doğurmasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla özellikle toplumsal gerçekçi bir yaklaşım benimseyen film yönetmenleri, filmde ele alınan konuyu bu minvalde işlemelidir. Aksi takdirde gerçeklikten uzak temsil biçimleri ortaya çıkabilmektedir. Söz konusu tespit sosyal bir kurum olan aile kurumu için de geçerlidir. Dolayısıyla filmlerde temsil edilmek istenen aile yapısının toplumsal gerçeklikle bağdaşan bir yapıda sinema izleyicisine sunulabilmesi için, film hikayesinin filmde yansıtılan aile kurumunun gerçekliğiyle uyum içerisinde olması gerekmektedir. Ancak bütün bunlar anlatılmak istenen hikayenin aksamasına da sebebiyet vermemeli ve oluşturulan karakterlerin kendilerine has niteliklerine zarar getirmemelidir. Yani öykü, karakterler ve gerçekçi yaklaşım bir bütün halinde ilerlemeli, filmin bu unsurları arasında denge gözetilmelidir.

Sürekli olarak değişen ve gelişen dünyada toplumun ve aile kurumunun değişim geçirmesi kaçınılmazdır. Toplumsal gerçekliği beyaz perdeye yansıtmaya isteği güden eser sahipleri, bu isteklerini kitleleri düşündürmeye yöneltme ve sorgulamaya sevk etme amaçlarıyla bütünleştirip, kitlelerin toplumsal hayatla ilgili doğru tespitler yapabilmesini sağlayarak, kitlelerin modern bir toplumsal yaşamı benimseyebilmesine katkı sunabilir. Yedinci sanat dalı olarak kabul edilen sinemanın tanıdığı bu olanak, özellikle toplumsal kaygılar taşıyan film yönetmenlerine önemli bir sorumluluk yüklemektedir.

KAYNAKÇA

- Abisel, N. (1994). *Türk Sineması Üzerine Yazılar*. Ankara: İmge Yayınevi, 73. ; Aktaran: Yeşildal, (2010), Türkiye’de 1960’larda Toplumsal Gerçekçi Sinemada Aile İdeolojisi, 216.
- Acar, A. (1990). *Türk Aile Yapısı Ve Kızılcahamam Aile Yapısı Üzerine Bir Araştırma*, (Basılmamış doktora tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 22-23. ; Aktaran: Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri, 388.
- Aktaş, G. (2015). Türkiye’de Aile Sosyolojisi Çalışmalarına Genel Bakış. *Sosyoloji Konferansları*. 419-441.
- Alptekin, D. (2011). *Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Konya: T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arsal, S. M. (1944). *Umumi Hukuk Tarihi*. İstanbul. 337. ; Aktaran: Donuk, A. (1990). Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç, 297.
- Arsal, S.M. (1944). *Umumi Hukuk Tarihi*. İstanbul. 334. ; Aktaran: Donuk, A. (1990), a.g.e., 298.
- Arslan, M. (1984). *Step İmparatorluklarında Sosyal ve Siyasi Yapı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak. Yay., İstanbul, ; Aktaran: Öztürk, M. (2015), İslamiyet’ten Önce Türklerde Aile ve Kutadgu Bilig’de Türk Ailesi. 4.
- Arslan, Umut T. (2004). *Bu Kabuslar Neden Cemil?*, İstanbul: Metis, 46-50. ; Aktaran: Oral ve Erus, (2018), Sinemada Dönüşen Aile Kavramı Üzerinden Kolektif Belleğin Kurucusu Olarak Kadın ve Erkek: “Çınar Ağacı” Filmi Örneği, 215.
- Aslan, K. (2002). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*. 25-33.

- Ataseven, F. (1991). Teknolojik Gelişme, Kitle İletişim Araçları ve Okul. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6, 87-109.
- Aybey, S. (2016). Osmanlı'dan Günümüze Türk Toplumunun Aile Kurumuna Bakışı ve Aile Yapısındaki Değişimin Değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi*. 27, 203-217.
- Aziz, A. (1982). *Toplumsallaşma ve Kitleli İletişim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Yayınları No: 2.
- Bostan, H. (2017). Türkiye'de İç Göçlerin Toplumsal Yapıda Neden Olduğu Değişimler, Meydana Getirdiği Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Coğrafya Dergisi*. 1-16.
- Bozkurt, V. (2018). *Değişen Dünyada Sosyoloji Temeller Kavramlar Kurumlar*. 14. Baskı. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Box Office Türkiye. (t.y.) *Tüm Zamanlar*. <https://boxofficeturkiye.com/tumzaman/?page=milyonluk-filmler&tab=1Mto2M> (08 Mayıs 2019).
- Canatan, K. (2011). Ailenin Tanımı, Türleri ve İşlevleri. K. Canatan ve E. Yıldırım (Ed.). *Aile Sosyolojisi* içinde. İstanbul: Açılımkitap, 53-64.
- Cemil Çetin ve Sinan Çetin (Yapımcı), Sinan Çetin (Yönetmen), Propaganda [Film], Türkiye: Plato Film, 1999.
- Çağan, K. (2011). Ailenin İşlevleri. K. Canatan ve E. Yıldırım (Ed.). *Aile Sosyolojisi* içinde. İstanbul: Açılımkitap, 83-93.
- Çakır, C. (2004). Türk Aydınının Tanzimat'la İmtihani: Tanzimat ve Tanzimat Dönemi Siyasi Tarihi Üzerine Yapılan Çalışmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 2.1, 9-69.
- Çiçek, A. (2018). Orta Asya Türk Toplumlarının Sosyo-Kültürel Yapısının Genel Bir Değerlendirilmesi. *Mavi Atlas*. 233-247.

- Demiray, E. (1999). *Türk Sinemasında 1960-1990 Yılları Arasında Çekilmiş Filmlerde Kentsel Aile*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 603.
- Doğan, İ. (2009). *Dünden Bugüne Türk Ailesi*. 1. Baskı. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Doğramacı, E. (1993). *Atatürk'ten Günümüze Sosyal Değişmede Türk Kadını*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara., 19. ; Aktaran: Zafer A. B. (2013), Cumhuriyet ile Birlikte Değişen Türk Aile Yapısı ve Kadının Durumu, 129.
- Donuk, A. (1990). “Çeşitli Topluluklarda ve Eski Türklerde Aile”, *Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Duben, A. (1984). *19 uncu ve 20 nci Yüzyıl Osmanlı – Türk Aile ve Hane Yapıları Türkiye’de Ailenin Değişimi*, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yay. Ankara, 106. ; Aktaran: Tolan, B. (1990), Aile Yazıları 2 Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme, 498.
- Erdentuğ, A. (1990). “Çeşitli İnsan Topluluklarında Aile Tipleri”, *Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Erkal, M. E. (1987). *Sosyoloji (Toplumbilim)* 3. baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 61.; Aktaran: Kır, İ. (2011). a.g.e., 389.
- Erkal, M. (2006). *Sosyoloji (Toplumbilim)*, Der Yayınları, İstanbul, 72. ; Aktaran: Aybey, S. (2016), Osmanlıdan Günümüze Türk Toplumunun Aile Kurumuna Bakışı ve Aile Yapısındaki Değişimin Değerlendirilmesi, 211.
- Erkal, M. E. (1990). “Türk Ailesi ve Batı Avrupa’daki Bazı Değişmeler”, *Aile Yazıları 2 Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

- Erkal, M. E. (2016). 1938-1980 Dönemi Türkiye’de Sosyal Yapı ve Dinamikleri. *Sosyoloji Konferansları*. 145-154.
- Eröz, M. (1990). “Türk Ailesi”, *Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Fındıkoğlu Z. F. (1971). *Türk Aile Sosyolojisi*, 266. ; Aktaran: Donuk, A. (1990), a.g.e., 298.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1971). *Türk Aile Sosyolojisi*, Refik Şükrü Suvla’ya Armağan, İstanbul, 14. ; Aktaran: Erkal, M. E. (1990), *Aile Yazıları 2 Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme*, 409.
- Fichter, J. H. (2012). *Sosyoloji Nedir*. N. Çelebi (çev.), Ankara: Anı Yayınları.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. Z. Mercan (çev.), İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Giddens A. , Sutton P. W. (2018). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. A. Esgin (çev.), Ankara: Phoenix Yayınevi (orijinal baskı tarihi 2014).
- Gökalp Z. (1974). *Türk Medeniyeti Tarihi 2*, Türk Kültürü yay. İstanbul. 293.; Aktaran: Öztürk, M. (2015), a.g.e., 3.
- Gökçe, B. (1990). “Aile Ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme”, *Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Güler, D. ve N. Ulutak. (1992). Aile Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Türk Toplum Yaşantısında Aile. *Kurgu Dergisi*. 11, 51-76.
- Gül, H. , Yalçınoglu, N. , Atlı, Z. C. (2014). Türkiye’de Çalışma Yaşamında Kadının Konumu ve Sorunları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 169-176.
- Güreşci, E. (2010). Türkiye’de Kentten – Köye Göç Olgusu. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*. 77-86.

- İnan, A. (1968). *Türk düğünlerinde exogamie izleri*, Makaleler ve İncelemeler, Ankara, 341-349. ; Aktaran: Donuk, A. (1990), a.g.e., 297.
- Kaplan, N. (2004). *Aile Sineması Yılları 1960'lar*. İstanbul: Es Yayınları.
- Karpat, K. H. (2003). *Türkiye'de toplumsal dönüşüm, kırsal göç, gecekondu ve kentleşme*. (A. Sönmez, Çev.). İstanbul: İmge Kitabevi. ; Aktaran: Bostan, H. (2017), Türkiye'de İç Göçlerin Toplumsal Yapıda Neden Olduğu Değişimler, Meydana Getirdiği Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 6.
- Kır, İ. (2010). *Eğitimin Toplumsal Temelleri* Eğitim Bilimine Giriş Edt. Fatih Töremen, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık. 145-146,149-151 ; Aktaran: Kır, İ. (2011), a.g.e., 398.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 10.36, 381-404.
- Koçak, Y. ve E. Terzi (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 3.3, 163-184.
- Koenig, S. *Sociology*, Barnes and Noble, (1966). 129. ; Aktaran: Gökçe, B. (1990). Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç, 206.
- Kuran, E. (1990). "Türk Ailesinin Mahiyeti ve Tarihi Gelişmesi", *Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Küçüktiryaki, A. Y. (2014). Osmanlı Devletinde Tanzimat Sonrası Aile Hukuku Alanındaki Gelişmeler ve Hukuk-i Aile Kararnamesi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 13.26, 177-201.
- L. Ligeti, (1962). *Asya Hunları*. İstanbul: 40. ; Aktaran: Donuk, A. (1990), a.g.e., 297.

- MacIver, R. M. ve Pagey, C. (1961). *Society*, London: Mac Millan. 238. ; Aktaran: Gökçe, B. (1990). a.g.e., 206.
- MacIver, R. M. ve Pagey, C. (1961). *Society*. London: Mac Millan. ; Aktaran: Gökçe, B. (1990), a.g.e., 208-209.
- Mine Vargı (Yapımcı), Ömer Vargı (Yönetmen), *Her Şey Çok Güzel Olacak* [Film], Türkiye: Filma-Cass, 1998.
- Mine Vargı (Yapımcı), Yavuz Turgul (Yönetmen), *Eşkıya* [Film], Türkiye: Filma-Cass, 1996.
- Mori, M. (1978). Kuzey Asya'daki eski bozkır devletlerinin teşkilatı, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı 9, İstanbul: 209-226. ; Aktaran: Donuk, A. (1990), a.g.e., 297.
- Münire, E. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 43-44. ; Kır, İ. (2011). a.g.e., 156-157.; Aktaran: Kır, İ. (2011). a.g.e., 391.
- Münire, E. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 41-42. ; Aktaran: Kır, İ. (2011). a.g.e., 394.
- Nye, F. Ivan ve Berardo, Felix M. (1973). *The Family: Its Structure and Interaction*. New York: The MacMillan Comp., 40-41. ; Aktaran: Erdentuğ A. (1990), Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç, 344.
- Onaran, A. Ş. (1994). *Türk Sineması*. 1. Baskı. Ankara: Kitle Yayınları.
- Oral, S. S. ve Erus Z. Ç. (2018). Sinemada Dönüşen Aile Kavramı Üzerinden Kolektif Belleğin Kurucusu Olarak Kadın ve Erkek: “Çınar Ağacı” Filmi Örneği. *[Elektronik Version] İnif E-Dergi*. 213-233 (08 Mayıs 2019).
- Ögel, B. *Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, II s. 29, 596 ; Aktaran: Donuk, A. (1990), a.g.e., 297.

- Özbay, F. (1984). Kırsal Kesimde Toplumsal ve Ekonomik Yapı Değişimleri. *Türkiye’de Ailenin Değişimi*, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Ankara, 47. ; Aktaran: Tolan, B. (1990), a.g.e., 500.
- Özdemir, M. (2014), Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 325-326. ; Aktaran: Serttaş, A. (2018), Sinemada Yabancılaşma ve Teknoloji Temalı Distopya: Siberpunk Anlatı, 351.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Bursa, Ekin Kitabevi, 11 ; Aktaran: Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012), Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri, 165.
- Öz, H. K. (2018). Cumhuriyet Dönemi Türk Sinemasında Kadın Temsili. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. 62, 143-180.
- Öztürk, M. (2015). İslamiyet’ten Önce Türklerde Aile ve Kutadgu Bilig’de Türk Ailesi. M. Öztürk , Ş. Batmaz , E. Yoksa (Ed.). *Abdulkadir Yuvalı Armağanı* içinde. Kayseri: Kardeşler Ofset, 899-913.
- Saran, Nephane. (t.y.). “Aile Hayatı ve Toplum”, *Aile Yazıları 3 Birey, Kişilik ve Toplum*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Sarı, G. (2017). Türkiye’de Özel Televizyon Yayıncılığının Gelişimi ve Medyanın Mülkiyet Yapısı. *Ulakbilge*. 5.18, 2087-2096.
- Selçuk, Z. , Palancı, M. , Kandemir, M. , Dünder, H. (2014). Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayımlanan Araştırmaların Eğilimleri: İçerik Analizi. *Eğitim ve Bilim*. 39.173, 430-453.
- Serttaş, A. (2018). Sinemada Yabancılaşma ve Teknoloji Temalı Distopya: Siberpunk Anlatı. *TRT Akademi*. 3.5, 344-360.

- Sevinç, G. , Davran M. K. , Sevinç, M. R. (2018). Türkiye’de Kırdan Kente Göç ve Göçün Aile Üzerindeki Etkileri. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*. 70-82.
- Sevinç, Z. (2014). 2000 Sonrası Yeni Türk Sineması Üzerine Yapısal Bir İnceleme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 40, 97-118.
- Seyrek, A. M. (hızl.). (2018). *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Sinematik Yeşilçam. (2015) *Türk Filmlerinin 90’lı Yıllardaki Gişe Durumu*. <http://sinematikyesilcam.com/2015/01/turk-filmlerinin-90li-yillardaki-gise-durumu/> (08 Mayıs 2019).
- Şahinkaya, R. (1990). “Türk Aileleri Hangi Yönlerden Birbirlerine Farklılıklar Gösterirler”, *Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu (t.y.) *Büyük Türkçe Sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr/> (08 Mayıs 2019).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü (t.y.) *Türkiye’de Sinema*. <http://sinema.kulturturizm.gov.tr/TR-144750/turkiye39de-sinema.html> (08 Mayıs 2019).
- Tezcan, (1997). 52; Münire, E. (1998), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul: Alkım Yayınları, 84. ; Aktaran: Kır, İ. (2011). a.g.e., 396.
- Tezcan, (1990). 271–272.; Kır, İ. (2010), *Eğitimin Toplumsal Temelleri Eğitim Bilimine Giriş*, Edt. Fatih Töremen, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 145-146, 149-151. ; Aktaran: Kır, İ. (2011). a.g.e., 398.
- Timur, S. (1972). *Türkiye’de Aile Yapısı*. 1. Baskı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

- Tolan, B. (1990). “Geleneksel Aileden Çağdaş Aile Yapısına Doğru.. Dünyada ve Türkiye’de Aile Yapısının Evrimi”, *Aile Yazıları 2 Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Topses G. , Topses M.D. (2014), *Toplumsal Olayların Bilimi Toplumbilime Giriş*. 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tunalı, D. (2006). Batıdan Doğuya, *Hollywood’tan Yeşilçam’a Melodram*, Ankara: Aşina Yayınları. ; Aktaran: Oral ve Erus, (2018), a.g.e., 214.
- Tunç, E. (2012). *Türk Sinemasının Ekonomik Yapısı*. İstanbul: Doruk Yayınları. 194-195 ; Aktaran: Sevinç, Z. (2014), 2000 Sonrası Yeni Türk Sineması Üzerine Yapısal Bir İnceleme, 105.
- Türkiye İstatistik Kurumu (t.y.) http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=38 ; Aktaran: Sevinç, Z. (2014). a.g.e., 103.
- Unat N. A. (1979). *Türk Toplumunda Kadın*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları. 15. ; Aktaran: Zafer, A. B. (2013), a.g.e., 129.
- Ülken, H. Z. (1990). “Aile”, *Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Vamberg, A. (1970). *Travels in Central Asia*. New York, 370-372. ; Aktaran: Donuk, A. (1990), a.g.e., 298.
- Winch, *The Modern Family*. Holt Rinehart and Winston, (1965). 84. ; Aktaran: Gökçe, B. (1990). a.g.e., 206.
- Yağbasan, M. ve U. Ateş. (2018). 1980 Öncesi ve 2000 Sonrası Türk Sinemasında Ailenin Temsili. *Akademik Bakış Dergisi*. 67, 26-40.
- Yalamaç E. (2011). *2000 Sonrası Türk Sinemasında Kadın Temsilleri*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı

- (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 85. ; Aktaran: Öz, H. K. (2018), Cumhuriyet Dönemi Türk Sinemasında Kadın Temsili, 147.
- Yasa, İ. (1990). “Gecekondu Ailesi (Geçiş Halinde Bir Aile Tipolojisi)”, *Aile Yazıları 1 Temel Kavramlar Yapı ve Tarihi Süreç*. B. Dikeçligil ve A. Çiğdem (drl.). Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Yaşartürk, G. (2004). *1980 Sonrasında Türk Sinemasında Kadın Yönetmenlerin Bakış Açısından Kadın*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sinema TV Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 55-56; Aktaran: Öz, H. K. (2018), a.g.e., 149.
- Yavuz, D. (2012). *Türk Sinemasının 22 Yılı*. İstanbul: Antrakt Sinema Kitaplığı. 136-137. ; Aktaran: Sevinç, Z. (2014). a.g.e., 112.
- Yavuz, D. (2012). *Türk Sinemasının 22 Yılı*. İstanbul: Antrakt Sinema Kitaplığı. 136-137. ; Aktaran: Sevinç, Z. (2014). a.g.e., 113.
- Yavuz, F., Aksoy, A., Topçu, Y., Erem, T. (2004). Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’nde kırsal alandan göç etme eğilimini etkileyen faktörlerin analizi. *Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi*. Tokat. ; Aktaran: Güreşçi, E. (2010), Türkiye’de Kentten – Köye Göç Olgusu, 77.
- Yeşildal, H. (2010). Türkiye’de 1960’larda Toplumsal Gerçekçi Sinemada Aile İdeolojisi: “Kocanın en kötüsü hiç olmayanından daha iyidir”. *Ciu Cyprus İnternational University folklor/edebiyat*. 16.61, 213-226.
- Yıldırım E. (2011). Aile ve Evlilik Türleri. K. Canatan ve E. Yıldırım (Ed.). *Aile Sosyolojisi* içinde. İstanbul: Açılımkitap, 65-82.
- Yıldırım E. (2011). Toplumsal Değişme Sürecinde Aile. K. Canatan ve E. Yıldırım (Ed.). *Aile Sosyolojisi* içinde. İstanbul: Açılımkitap, 121-138.
- Zafer, A. B. (2013). Cumhuriyet ile Birlikte Değişen Türk Aile Yapısı ve Kadının Durumu. *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 24, 121-134.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI: Dorukan ÇELİK

DOĞUM YERİ VE TARİHİ: Ankara 25.02.1989

MEDENİ HALİ: Bekar

EĞİTİM DURUMU:

1995 – 2003 Halide Edip Adıvar İlköğretim Okulu

2003 – 2006 Reha Alemdaroğlu Lisesi

2010 – 2014 İstanbul Arel Üniversitesi

YABANCI DİL: İngilizce